

AUTEURSRECHT @ INTERNET

Marie-Christine JANSSENS

Hendrik VANHEES

7469332 -30

D/2012/0857/1

ISBN 978-90-8977-257-2

Niets van deze uitgave, zelfs gedeeltelijk, mag openbaar gemaakt worden, gereproduceerd worden, vertaald of aangepast, onder enige vorm ook, hierin begrepen fotokopie, microfilm, bandopname of plaat, of opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand behoudens uitdrukkelijke en voorafgaande toestemming van de uitgever.

Uitgeverij UGA

Stijn Streuvelslaan 73

B-8501 Kortrijk-Heule

tel.: +32 (0)56 36 32 00

fax: +32 (0)56 35 60 96

e-mail: publ@uga.be

internet: www.uga.be

WOORD VOORAF

Auteursrecht en het internet, het lijkt een moeilijk huwelijk. Zo hoor je bijna dagelijks in de media auteurs, zangers en muzikanten, platenmaatschappijen en andere rechthebbenden klagen over de ontoereikende bescherming die het auteursrecht biedt binnen de digitale wereld van het internet. Zij verkondigen luidkeels dat zij nadeel ondervinden door het gebruik van hun werken en prestaties zonder hun toestemming. Internetgebruikers van hun kant protesteren dan weer publiekelijk tegen de vele handelingen die hen door het auteursrecht verboden worden. Het auteursrecht is in hun ogen een spelbreker die de grenzeloze mogelijkheden van het internet aan banden legt.

Hoe zit het nu juist met het auteursrecht op het internet? Wat mag nu wel en wat niet? Waarop moet je als internetgebruiker letten en hoe kan je als rechthebbende je auteursrechtelijke belangen veilig stellen? De doelstelling van dit boek is om de regels van het auteursrecht, zoals die toepassing vinden binnen de wereld van het internet, op een begrijpelijke wijze uiteen te zetten. Er bestaat namelijk geen speciaal auteursrecht voor het internet. In de digitale wereld worden dezelfde regels toegepast als voor boeken, tijdschriften, kranten, concerten enz. Wel is het zo dat sommige regels ondertussen inhoudelijk werden aangepast aan de specifieke context van de digitale wereld. Daarbij werden enerzijds de belangen van de zogenaamde rechthebbenden veilig gesteld zodat ze nog voldoende controle zouden behouden bij het gebruik van hun werken op het internet. Maar anderzijds had de wetgever ook oog voor de gebruikers van deze werken en voor een aantal fundamentele vrijheden zoals de vrijheid van informatie. Internauten kunnen daarom bepaalde handelingen stellen zonder toestemming van rechthebbenden.

Dit boek is vooral geschreven voor personen die niet of weinig vertrouwd zijn met het auteursrecht. Het is bedoeld voor creatievelingen die werken op het internet willen aanbieden en zich afvragen welke risico's ze daarbij lopen. Het heeft evenwel ook oog voor de doorsnee internetgebruiker die ten volle, maar op een legale wijze, wil genieten van het rijke aanbod aan informatie dat op het internet beschikbaar is. Voor beide groepen bevat het boek tal van tips die er hopelijk toe bijdragen dat iedereen ten volle kan blijven genieten van het prachtige venster dat het internet aanbiedt op de wereld.

Marie-Christine Janssens en Hendrik Vanhees
november 2011

INHOUD

I.	INLEIDING	11
1.	<i>Het auteursrecht en zijn impact op het dagelijks leven</i>	11
2.	<i>Het auteursrecht en zijn plaats binnen de intellectuele eigendomsrechten</i>	12
3.	<i>Het auteursrecht en zijn betekenis</i>	15
II.	WAT KOMT IN AANMERKING VOOR AUTEURSRECHTELIJKE BESCHERMING?	17
A.	Auteurswerken in de traditionele betekenis	17
1.	<i>Wat zijn de voorwaarden voor bescherming?</i>	17
1.1.	Automatische bescherming zonder formaliteiten	17
1.2.	Het auteursrecht beschermt enkel een concrete vorm	18
1.3.	Het auteursrecht beschermt een originele creatie	18
2.	<i>Welke werken komen in aanmerking voor bescherming?</i>	20
3.	<i>Hoe lang duurt het auteursrecht?</i>	22
B.	Auteursrechten in een ruimere context	23
1.	<i>Naburige rechten</i>	23
1.1.	Uitvoerende kunstenaars	23
1.2.	Producenten van fonogrammen en films	24
1.3.	Omroeporganisaties	25
2.	<i>Databanken</i>	26
2.1.	Bescherming door het auteursrecht	26
2.2.	Een eigen beschermingssysteem: het databankenrecht	27
3.	<i>Computerprogramma's</i>	27
4.	<i>Portretrecht</i>	28
C.	Hoe bewijs ik mijn auteursrecht?	29
1.	<i>Neerlegging bij een officiële instantie</i>	30
2.	<i>Het i-Depot</i>	30
3.	<i>Specifieke mogelijkheden voor auteurswerken en software</i>	31

III. WELKE RECHTEN KOMEN TOE AAN DE HOUDER VAN HET AUTEURSRECHT?	33
A. Overzicht.....	33
B. Exploitatierechten	33
1. <i>Reproduceren (kopiëren)</i>	33
2. <i>Vertalen</i>	35
3. <i>Aanpassen</i>	35
4. <i>Verdere verspreidingen</i>	36
4.1. In het verkeer brengen van een werk: in beginsel.....	36
4.2. Beperking aan het beginsel: communautaire uitputting.....	37
4.3. Verhuren en uitlenen	38
5. <i>Mededelingen aan het publiek (algemeen)</i>	38
6. <i>Mededelingen online: ‘on demand’ transmissies</i>	40
7. <i>Enkele kenmerken</i>	41
8. <i>Naburige rechten</i>	41
C. Morele rechten	43
1. <i>Naamsvermelding (paterniteitsrecht)</i>	43
2. <i>Bekendmaking (divulgatierecht)</i>	43
3. <i>Eerbied (integriteitsrecht)</i>	44
4. <i>Enkele kenmerken</i>	45
IV. VOOR WELK GEBRUIK MOET GEEN TOESTEMMING WORDEN GEVRAAGD?	47
A. Overzicht.....	47
B. Werken in het publiek domein	48
1. <i>De beschermingstermijn van het auteursrecht is verstreken</i>	48
2. <i>Werken waarop nooit auteursrecht rust</i>	49
3. <i>Internet is niet rechtenvrij</i>	49
4. <i>Er staat geen © notice bij het werk: is het gebruik dan vrij?</i>	50

5.	<i>Let op voor bewerkingen en adaptaties</i>	51
C.	Kopiëren voor eigen gebruik	51
1.	<i>Overschrijven, fotokopiëren of andere reproducties maken via een fotografische techniek</i>	51
2.	<i>Reproduceren op elke andere wijze (dan op papier)</i>	52
3.	<i>Reproduceren is niet hetzelfde als mededelen!</i>	53
4.	<i>Betaling van een vergoeding</i>	54
D.	Gebruik in het kader van onderwijs- en onderzoeksdoelinden.....	55
1.	<i>Algemeen</i>	55
2.	<i>Toegestane handelingen van reproductie?</i>	56
3.	<i>Toegestane handelingen van publieke mededeling?</i>	57
E.	Citeren uit een werk	58
1.	<i>Citeren in het kader van kritiek, polemieek, onderwijs of wetenschapsbeoefening</i>	58
2.	<i>Gebruik in een verslag over actuele gebeurtenissen</i>	59
3.	<i>Incidenteel gebruik van werken die zich op een openbare plaats bevinden</i>	60
F.	Andere toegestane vormen van gebruik.....	60
1.	<i>Karikatuur, parodie, pastiche</i>	61
2.	<i>Openbare uitlening</i>	61
3.	<i>Reproducties voor het behoud van het patrimonium</i>	62
4.	<i>Gebruikshandelingen ten behoeve van mensen met een handicap</i>	63
5.	<i>Reproducties van uitzendingen door bepaalde sociale instellingen</i>	63
6.	<i>Reclame voor openbare tentoonstellingen en verkopen</i>	63
7.	<i>Tijdelijke kopies die technisch noodzakelijk zijn</i>	64
G.	Toegestane handelingen m.b.t. computerprogramma's en databanken	64

1.	<i>Computerprogramma's</i>	65
2.	<i>Databanken</i>	66
V.	TOESTEMMING VRAGEN	69
A.	Aan wie?	69
1.	<i>Wie is titularis?</i>	69
2.	<i>Tussenkost van beheersvennootschappen</i>	71
3.	<i>Geen toestemming te verkrijgen</i>	73
B.	Hoe?	74
1.	<i>Een auteurscontract sluiten</i>	74
2.	<i>Hoe moet het contract worden opgesteld?</i>	75
2.1.	Een geschrift is noodzakelijk	75
2.2.	Bewoordingen van het contract	76
2.3.	Vergoeding	77
2.4.	Exploitatieplicht?	77
2.5.	Duur en territorium	78
2.6.	Toekomstige werken	78
2.7.	Varia	79
C.	Werknemers en uitvoerders van opdrachten	80
1.	<i>Beginsel: het recht ontstaat bij de auteur</i>	80
2.	<i>Werken gecreëerd in dienstverband</i>	81
3.	<i>Werken gecreëerd in opdracht</i>	82
4.	<i>Uitvoerende kunstenaars</i>	84
D.	Afspraken over morele rechten	84
VI.	SPECIAL TOPICS	87
A.	E-mail verkeer	87
B.	Linking, framing, ...	88
C.	Opvraging en hergebruik uit databanken	91

D. 'Vrije licenties': creative commons en opensource (FOSS/ FLOSS).....	94
1. <i>Algemeen</i>	94
2. <i>Creative Commons</i>	95
3. <i>FOSS & FLOSS Software</i>	96
3.1. Opensourcelicenties.....	97
3.2. Varianten.....	99
E. Wat te doen bij inbreuk? Positie van de auteur en van de in- breukmaker.....	100
1. <i>Je bent het slachtoffer van een inbreuk: iemand pleegt inbreuk op je auteursrecht</i>	100
2. <i>Je begaat een inbreuk</i>	102
3. <i>Inbreuk is niet hetzelfde als plagiaat</i>	103
F. Aansprakelijkheid van tussenactoren voor doorgifte van ille- gaal materiaal.....	105
1. <i>Algemeen</i>	105
2. <i>Europees regime van aansprakelijkheid van ISPs (Internet Service Providers)</i>	106
2.1. Situatie van doorgifte of 'mere conduit'.....	106
2.2. Situatie van 'caching'.....	106
2.3. Situatie van 'hosting' ('safe harbor').....	107
3. <i>Aansprakelijkheid van zoekmotoren</i>	109
4. <i>Aansprakelijkheid van 'User-Generated Content platforms'</i>	110
5. <i>Aansprakelijkheid van andere tussenpersonen (P2P-situaties)</i>	111
G. Technische beveiligingen en elektronische informatie betref- fende het beheer van rechten.....	112
1. <i>Technische voorzieningen (DRM)</i>	112
2. <i>Elektronische informatie over werken</i>	114
VII. NOG VERDERE VRAGEN?.....	115

I. INLEIDING

1. Het auteursrecht en zijn impact op het dagelijks leven

Of je nu jong bent of oud, een beginnende of een ervaren internetgebruiker, dagelijks kom je in contact met het auteursrecht.

Van oudsher houden veel van onze normale activiteiten een toepassing in van de auteurswet: bij aankoop van een boek of een muziekcd, bij het ontlenen van een boek of partituur in de bibliotheek, bij het bekijken van een televisieprogramma of film via kabeltelevisie, bij het maken van een fotokopie uit een tijdschrift, bij het huren van een dvd, bij het afspelen van muziek op een feestje, bij het genieten van een concert, enz. Meer nog, we betalen vaak voor dit gebruik, ook al zijn we ons daarvan niet altijd bewust. In de prijs van het boek, de cd of dvd, het kabeltelevisie-abonnement, de fotokopie, het inkomticket, enz. is een auteursrechtelijke vergoeding verrekend. Niet iedereen stelt zich vragen bij deze reeds lang bestaande toestand.

De voorbeelden hierboven betreffen hoofdzakelijk toepassingen in de analoge wereld. Dezelfde mogelijkheden worden vandaag evenwel ook via het internet aangeboden. Hier is het aanbod zelfs nog groter. Voor opzoeken moet je je bovendien niet meer verplaatsen naar de bibliotheek. Met je notebook, iPad, iPod, smartphone of ander nieuw IT gadget bij de hand kan je online kranten lezen en omroepprogramma's rechtstreeks of naderhand bekijken en beluisteren. Ook woordenboeken en encyclopedieën raadplegen, verkoopsaanbiedingen van onroerend goed of vakantietrips vergelijken, filmopnames van professionele en amateuristische vertolkingen bekijken, langspeelfilms 'on demand' bestellen, enz. behoren tot de vele mogelijkheden van de nieuwe ICT-evoluties. En met Google Earth kan je 'al vliegend' de meest exotische plaatsen op aarde bezoeken. Bij al dit gebruiksgemak zit helaas ook een adder onder het gras: bij de meeste toepassingen zijn namelijk auteursrechten in het spel. De mogelijkheid van een – zelfs onbewuste – inbreuk op deze rechten is voor de internaut een dagdagelijkse realiteit.

Het exponentieel groeiende succes van 'iTunes', 'e-books', 'Facebook', 'video on demand' en andere interactieve applicaties die de 'Web 2.0' technologie mogelijk maakt, heeft de relevantie van het auteursrecht al-

leen maar vergroot. Meer en meer duiken berichten op in de media over de mogelijkheid van het afsluiten van de internettoegang bij illegale up-/downloading. Er circuleren alternatieve voorstellen tot betaling van een internettaks als compensatie voor het groeiend fenomeen van de 'online-piraterij'. Daardoor is ook bij de doorsnee internaut de aandacht gewekt voor het 'wat' en 'hoe' van het auteursrecht. Kan de wetgever ter bescherming van het auteursrecht beperkingen opleggen aan de toegang tot het onuitputtelijke aanbod aan informatie dat het internet biedt? De reacties zijn heel uiteenlopend, gaande van een roep tot volledige afschaffing van het auteursrecht, door degenen die het internet als een vrijplaats bepleiten, tot het gevoelige verstrengen van de regels door de houders van auteursrecht.

Dit boek heeft niet de bedoeling om deze fundamentele vragen te beantwoorden. Dat is voer voor specialisten. De auteurs willen enkel in heldere bewoordingen het 'wat en hoe' van het auteursrecht toelichten. Dit boek bespreekt dus de gewone basisregels – er bestaat geen bijzonder auteursrecht voor internetgebruik – maar dan bekeken vanuit het gezichtspunt van de actieve internetgebruiker.

2. Het auteursrecht en zijn plaats binnen de intellectuele eigendomsrechten

Het auteursrecht is een onderdeel van de paraplu van de intellectuele rechten. Daartoe behoren verder ook het merkenrecht, het octrooirecht (een patent is hetzelfde als een octrooi), het modellenrecht en nog enkele kleinere takken. Deze rechten worden aangeduid als 'intellectuele eigendomsrechten' omdat de houder ervan inderdaad een recht op zijn creatie verwerft dat vergelijkbaar is met het eigendomsrecht dat iemand op een materiële eigendom kan verwerven. Als je een stuk grond of een auto koopt, word je daar vervolgens de exclusieve eigenaar van. Jij alleen hebt dan de controle over wat er met die grond of auto mag gebeuren (uiteeraard onder voorbehoud van de beperkingen in wetten over ruimtelijke ordening, verkeersveiligheid of andere wetten). Een vergelijkbaar zeggenschapsrecht verwerf je als houder van een intellectueel recht. Jij bepaalt hoe, wanneer en door wie je creatie kan worden gebruikt. Zoals de eigenaar van een huis, kan ook de houder van een intellectueel eigendomsrecht zijn goed verkopen of verhuren. In het taalgebruik van de intellectuele rechten gaat het over een overdracht (verkoop) of een licentie

(verhuur). Zoals de eigenaar van de grond een wandelaar kan verbieden zijn domein te betreden, kan je als houder van een intellectueel recht optreden tegen iedereen die je creatie gebruikt zonder jouw toestemming. Dit *verbodsrecht* wordt dan ook doorgaans als het meest karakteristieke kenmerk van een intellectueel recht gezien. Daarover gaat het immers wanneer de media rapporteren dat bepaalde webpagina's werden afgesloten of dat aanbieders van illegaal opgeladen film- en muziekbestanden (bijv. 'The Pirate Bay') werden veroordeeld wegens inbreuk op het auteursrecht.

Er zijn twee grote verschillen tussen de eigenaar van een grond of auto, enerzijds, en de houder van een intellectueel recht, anderzijds.

Vooreerst zijn intellectuele rechten *tijdelijk* van aard. Intellectuele rechten vormen – omwille van de monopoliepositie die ze aan hun houder verlenen – een uitzondering op het algemene beginsel van de vrijheid van handel en mededinging. Het zijn eilanden van exclusiviteit in de zee van de vrije mededinging. Deze uitzonderingspositie wordt o.m. ingegeven door de gedachte dat men de nodige 'incentives' moet geven aan personen of bedrijven die willen investeren in de creatie van nieuwe werken en uitvindingen. Het is maatschappelijk nuttig en ook billijk dat dergelijke inspanningen worden aangemoedigd en beloond. Wie zou nog bereid zijn om miljoenen euro's te investeren in de ontwikkeling van nieuwe geneesmiddelen of om een groot deel van zijn tijd te spenderen aan het creëren van muziek, literatuur of andere originele creaties, als de regel van de vrije mededinging onverkort zou gelden? Dit laatste zou betekenen dat nieuwe vindingen en creaties slaafs kunnen worden nagemaakt, tenminste voor zover daarbij geen oneerlijke marktpraktijken worden ontwikkeld. Wetgevers wereldwijd zijn het er daarom – lang geleden – over eens geraakt dat de wettelijke erkenning van intellectuele rechten een positieve impact kan hebben op de maatschappelijke, economische en technologische vooruitgang, in die mate dat ze een *uitzondering* op het algemeen beginsel van de vrijheid van handel en mededinging kunnen verantwoorden. De beoogde vooruitgang zou anderzijds niet bereikt worden indien de monopoliepositie, die de intellectuele rechten inhouden, eeuwig zou zijn. Het is voor de maatschappij belangrijk dat de aanvankelijk beschermde creaties op een bepaald ogenblik door iedereen kunnen worden gebruikt voor verdere toepassingen en ontwikkelingen. Voor elk intellectueel recht werd daarom een *tijdslimiet* ingebouwd, die verschilt van recht tot recht en soms van land tot land. Na het verstrijken van de ver-

leende beschermingsduur, vallen de beschermde prestaties in het openbaar (publiek) domein. Alle landen van de Europese Unie (EU) hanteren daarbij gelukkig dezelfde berekeningsregels. Het auteursrecht duurt tot 70 jaar na het overlijden van de auteur, het modellenrecht en het octrooirecht kunnen respectievelijk tot 25 jaar en 20 jaar in stand worden gehouden. Het merkenrecht geldt voor 10 jaar maar de registratie kan zonder limiet voor opeenvolgende periodes van 10 jaar worden verlengd. Het gaat buiten het bestek van dit boek om dieper in te gaan op de verklaring voor deze termijn-verschillen.

Een tweede belangrijk verschil betreft het voorwerp waarop het recht betrekking heeft. Het eigendomsrecht op een stuk grond omvat de controle over dit materieel voorwerp (d.i. de grond). Een intellectueel recht verleent slechts eigendomsaanspraken ten aanzien van *het immaterieel voorwerp* (d.i. de creatie). Wanneer je een boek koopt in de winkel word je de (materiële) eigenaar van dit boek: je mag het lezen, uitlenen of zelfs in de prullenmand werpen als het je niet aanstaat. Je kan evenwel niet beslissen om de tekst van dit boek opnieuw uit te geven of om deze te digitaliseren en op het internet te plaatsen. Dan raak je immers aan de immateriële eigendom die in handen is van de houder van het auteursrecht. Dit onderscheid tussen materiële en immateriële eigendom verklaart ook waarom het Atomium de (materiële) eigendom is van de stad Brussel maar niemand – ook niet de stad Brussel – dit monument mag afbeelden op postkaarten, kalenders of webpagina's zonder de toestemming van de houders van het auteursrecht (de familie Waterkeyn). Je hebt nu wellicht ook begrepen waarom je de dvd van het concert van U2 die je (online of offline) hebt aangekocht niet op een Facebook of YouTube pagina of een andere internetpagina mag plaatsen. Evenmin mag je daarvan kopies maken voor je collega's of vrienden. Je bent slechts de eigenaar van de materiële drager waarop de songs staan (dvd-schijf) maar niet van de songteksten en -compositie zelf.

Verder in dit boek handelen we nog enkel over het auteursrecht en de toepassing ervan in een netwerkomgeving, al moet onmiddellijk worden toegevoegd dat ook de andere takken van de intellectuele rechten geconfronteerd worden met internet gerelateerde vraagstukken. Denk bijv. aan de discussies rond octrooien voor software en voor 'business methods', het gebruik van merken door advertentieplatforms (o.m. Google AdWords), op digitale marktplaatsen (o.m. eBay) of als onderdeel van een domeinnaam.

Onze beperking tot het auteursrecht wordt niet enkel ingegeven door de bekommernis om de omvang van dit boek beperkt te houden. Ze kan ook vanuit een dogmatisch oogpunt worden verantwoord. Het auteursrecht betreft namelijk een afzonderlijke subcategorie van de intellectuele rechten. Deze staat tegenover – en dus enigszins los van – de ‘industriële rechten’ waartoe o.a. octrooien, merken, modellen en geografische benamingen van oorsprong behoren. De laatste groep onderscheidt zich niet alleen van het auteursrecht door haar eerder economisch-technologische finaliteit, maar vooral door de vereiste van een registratie om het recht in het leven te roepen. Auteursrecht, daarentegen, ontstaat automatisch.

3. Het auteursrecht en zijn betekenis

Het begrip ‘auteursrecht’ dat het thema vormt van dit boek, roept bij de lezer onmiddellijk de band op met werken van letterkunde, muziek, films, architectuur, schilderijen en sculpturen. Het toepassingsdomein van het auteursrecht is evenwel veel ruimer. Onder het auteursrecht vallen vandaag ook de zogenaamde naburige rechten; dit zijn rechten die een band hebben met het auteursrecht. De begunstigden van deze rechten zijn uitvoerende kunstenaars, de producenten van muziek en film en de omroeporganisaties. Uit het vervolg zal verder ook blijken dat databanken en zelfs computerprogramma’s onder de paraplu van het auteursrecht kunnen bescherming genieten.

II. WAT KOMT IN AANMERKING VOOR AUTEURSRECHTELIJKE BESCHERMING?

A. Auteurswerken in de traditionele betekenis

1. Wat zijn de voorwaarden voor bescherming?

1.1. Automatische bescherming zonder formaliteiten

De exclusieve rechten die het auteursrecht aan de houder verleent, zijn omvattend. De eerste vraag die dan rijst is te weten wat je moet doen om die rechten te verkrijgen? Het antwoord is heel eenvoudig: je hoeft geen enkele formaliteit te vervullen. Het auteursrecht ontstaat namelijk *automatisch* op het ogenblik dat een werk wordt gecreëerd.

 Moet er op het werk geen vermelding van het symbool © of de tekst 'copyright by' voorkomen?

Neen, dit is niet noodzakelijk. De zogenaamde 'copyright notice' is in België noch in de Europese en meeste andere landen een vereiste. Aan een werk met of zonder © vermelding komt met andere woorden dezelfde auteursrechtelijke bescherming toe.

Het is evenwel nuttig om een dergelijke vermelding toe te voegen omdat het een wettelijk vermoeden van houderschap creëert. Derden moeten dan maar bewijzen dat het werk niet van jou is. Andere voordelen omvatten een sterkere positie om schadevergoeding te bekomen (enkel bij procedures in de VSA) en het algemene 'afschrikkings-effect': gebruikers zullen hopelijk tweemaal nadenken vooraleer een werk zonder je toestemming te gebruiken.

Het is niet omdat auteursrecht automatisch ontstaat dat al wat je creëert auteursrechtelijk beschermd zal zijn. Je werk moet voldoen aan twee essentiële vereisten: het moet vooreerst waarneembaar zijn in een concrete vorm. Deze vorm moet bovendien beantwoorden aan de vereiste van originaliteit. Over deze toepassingsvoorwaarden bestaan heel wat *misvattingen* die we hierna hopen weg te nemen.

1.2. *Het auteursrecht beschermt enkel een concrete vorm*

Eerste misvatting: het auteursrecht beschermt ideeën.

Niets is minder waar! Integendeel zelfs. Het auteursrecht wil geen bescherming bieden aan ideeën – evenmin als aan stijlen, genres of methodes – hoe origineel die ook mogen zijn. Daarvoor kan je eventueel wel terugvallen op het octrooirecht, maar dan moet het gaan om een technische uitvinding.

Het auteursrecht beschermt *enkel de concrete vorm* waarin één of meerdere ideeën worden uitgedrukt.

Dit betekent concreet dat je geen inbreuk pleegt wanneer je iemands idee overneemt of als inspiratie gebruikt voor zover je daaraan een andere uitwerking geeft. Niemand heeft het alleenrecht op het idee om een webpagina aan te maken met informatie over de lokale verenigingen in je gemeente, met een lijst van adressen waar je terecht kan voor de aankoop van tweedehands auto's of met duiding en toelichting bij woorden en begrippen zoals Wikipedia dat doet. Iedereen mag diezelfde ideeën en concepten gebruiken zolang daaraan een eigen uitdrukkingvorm wordt gegeven.

Toegegeven, het is niet altijd eenvoudig om de lijn te trekken tussen niet-beschermbaar idee, enerzijds, en beschermbare vorm, anderzijds. Discussies hierover doen zich regelmatig voor bij 'formats' of scenario's voor spelprogramma's of televisieshows. De mate van concrete uitwerking van het werk zal doorslaggevend zijn en het uiteindelijk oordeel daarover zal vaak door een rechtbank moeten gegeven worden.

1.3. *Het auteursrecht beschermt een originele creatie*

Tweede misvatting: het auteursrecht beschermt enkel artistieke creaties.

De auteurswet stelt nergens de vereiste van 'artisticeit'. Uiteraard zullen de werken van schrijvers, componisten en andere artistieke kunstenaars beschermd worden door het auteursrecht maar het toepassingsgebied is veel ruimer. Over wat wel of niet "artistiek" is kan overigens in de heden-

daagse kunstwereld lang worden geredetwist (denk bijv. aan vormen van conceptuele kunst en elektronische kunst). Met dergelijke discussies wil het auteursrecht zich niet inlaten.

Originaliteit is het sleutelwoord voor de toepassing van de auteurswet. Alle creaties die uitgedrukt zijn in een originele vorm genieten automatisch de bescherming van het auteursrecht. En aan die vereiste kunnen dus ook veel technische of utilitaire creaties voldoen. Computerprogramma's en databanken zijn daarvan het voorbeeld bij uitstek. Deze werken worden in een afzonderlijke afdeling besproken.

Criteria van originaliteit worden niet in de wet omschreven. Wel is men het erover eens dat deze vereiste twee componenten omvat: het werk moet het resultaat zijn van een *intellectuele activiteit* van de maker en het moet de *stempel van zijn persoonlijkheid* dragen. De eerste component ziet toe op de aanwezigheid van een zekere vorm van intellectuele arbeid en men gaat er daarbij van uit dat deze enkel door een mens kan worden geleverd. Een tekening door een aap of prestaties die louter door een machine worden geleverd (bijv. satellietbeelden) vallen hier dus uit de boot. De tweede component onderzoekt of men de persoonlijkheid van de auteur kan herkennen in het werk. Dat kan bijv. het geval zijn wanneer bij het creatieproces eigen keuzes moeten gemaakt worden. Een werk waarvan de uitdrukkingvorm voorgeschreven is door natuurkundige of technische wetmatigheden, door functionele doelstellingen of dat, kortweg, een louter banale inhoud heeft, zal die persoonlijke stempel missen.

Kunstzinnig karakter, goede of slechte smaak en kwalitatieve eigenschappen zijn in elk geval irrelevant bij de beoordeling van de vraag of een werk al dan niet door het auteursrecht wordt beschermd. Een creatie die je grondig lelijk of onbehoorlijk vindt, kan evenveel bescherming genieten als een door iedereen bejubeld werk. Ook nieuwheid is geen vereiste. Een nieuwe creatie kan, maar zal niet noodzakelijk, origineel zijn. Omgekeerd kunnen reeds bestaande elementen, wanneer die op een originele wijze worden samengebracht, wel bescherming genieten. Je hoeft ook niet de eerste te zijn. Werken die onafhankelijk van elkaar worden gecreëerd – en waarbij het ene dus geen adaptatie is van het andere, want dat is inbreuk – genieten elk volledige bescherming ondanks opvallende gelijkenissen.

De eerder lage drempel van de vereiste van originaliteit verklaart waarom ook utilitaire voorwerpen zoals huishoudtoestellen, schoenen, handtas-

sen, fotokaders en badkamermeubelen door het auteursrecht beschermd kunnen worden. Dezelfde conclusie dringt zich op voor heel wat creaties die we vandaag op het net aantreffen: de lay-out van een webpagina, de inhoud van teksten op Myspace, enz. Het lijkt ons niet al te moeilijk voor een webpagina om te voldoen aan de vereiste van originaliteit, maar de ontwerper zal dan wel elementen moeten integreren die het normaal gebruikelijke of banale overstijgen.

2. Welke werken komen in aanmerking voor bescherming?

Het auteursrecht beschermt enkel werken die behoren tot het domein van de *letterkunde of kunst*. Deze op het eerste gezicht enge omschrijving wordt in de praktijk al decennialang heel ruim ingevuld.

Er zijn in de eerste plaats de *literaire werken*: boeken, gedichten, toneelwerken, brochures, cursusmateriaal, wetenschappelijke artikelen, commerciële slogans of handleidingen en, in het algemeen, alle uitgeschreven teksten op analoge of digitale dragers, met inbegrip van het internet. In het domein van de *grafische of visuele kunsten* zal men niet enkel denken aan schilderijen, lithografieën, beeldhouwwerken, striptekeningen, geografische kaarten, bouwplannen, karikaturen en foto's maar ook aan werken van toegepaste kunst (modecreaties, een vaas, een kast, een asbak). In de groep *audio- en audiovisuele werken* vallen o.m. liedjes, opera's, jingles, gsm-toontjes, films, documentaires, animatiefragmenten, videospellen en PowerPoint presentaties. De vereiste van een concrete vorm impliceert niet dat het werk in een materiële vorm is veruiterlijkt. Dus ook *mondelijke* uiteenzettingen, lezingen en muzikale improvisaties voor een aanwezig publiek kunnen worden beschermd. Het medium waarin de hierboven gegeven voorbeelden wordt uitgedrukt of vertoond speelt geen rol. Grafische dragers (papier), elektronische dragers (cd's of transmissies via internet) en live voorstellingen kunnen allemaal auteursrechtelijk beschermde creaties bevatten.

In feite kan bijna elke creatie die aan de hiervoor beschreven vereisten van 'een uitdrukking in een originele vorm' voldoet – men spreekt dan over een 'werk' – de bescherming van het auteursrecht inroepen.

Deze invulling van de notie 'werk' verklaart ook de uitsluiting van bescherming van loutere ideeën, stijlen, genres en werkwijzen die in het vorig onderdeel werden besproken. Pedagogische of wiskundige methodes,

wetenschappelijke theorieën of stellingen behoren niet tot het domein van het auteursrecht. In dezelfde gedachtegang biedt het auteursrecht evenmin bescherming aan naakte feiten of pure informatie (bijv. een telefoonnummer, de getijden van eb en vloed, de temperatuur, een URL-adres, een weblink). De bewerking hiervan op een originele manier in een ruimere context – zoals in een gesproken of geschreven weerbericht – is daarentegen wel beschermbaar. We zullen later ook zien dat verzamelingen van dergelijke gegevens eveneens kunnen worden beschermd via het systeem van databanken dat in een afzonderlijk onderdeel wordt toegevoegd.

Volledigheidshalve vermelden we dat de Belgische auteurswet uitdrukkelijk bescherming uitsluit voor officiële akten van de overheid (wetten, decreten, verordeningen, besluiten, debatten van de parlementaire vergaderingen, rechterlijke beslissingen, adviezen van het Openbaar Ministerie, enz.). Men mag deze dus vrij gebruiken, kopiëren, uploaden en downloaden. Opnieuw moeten we opmerken dat het databankenrecht de verzamelingen van dergelijke gegevens kan beschermen.

 Een bijzondere vermelding willen we maken voor *foto's*, die overvloedig op het internet aanwezig zijn. De internaut vergeet vaak dat sommige foto's – zeker indien die onbeschermd materie zoals het 'Partenon' of de 'Mona Lisa' tot voorwerp hebben – een eigen auteursrecht kunnen doen ontstaan. Wat gefotografeerd wordt, hoe banaal of kunstzinnig ook, is van geen belang. Enkel de vraag of de foto origineel is, is relevant. Originaliteit kan bijv. bestaan in de keuzes over lichtinval, afstand, perspectief, achtergrond, scherpte, schaduwspel, compositie en kleuren of uit de opmerkelijke professionele vaardigheid van de foto. Technisch uitstekende foto's die de eenvoudige weergave zijn van een voorwerp en die uitsluitend informatief zijn, komen anderzijds niet in aanmerking voor bescherming. Het is niet altijd eenvoudig om dit onderscheid te maken als je grasduint in de duizenden pagina's aan afbeeldingen die zoekmotoren via 'thumbnails' (miniaturen) aanbieden. De waarschuwing die 'Google afbeeldingen' vertoont bij het aanklikken van een foto – 'deze afbeelding kan auteursrechtelijk zijn beschermd' – moet je dus niet te snel in de wind slaan. Let ook op bij gebruik van foto's van personen. Niet alleen het auteursrecht maar, zoals verder nog aan bod komt, ook de aan iedereen toekomende persoonlijkheidsrechten kunnen hier eveneens voor problemen zorgen.

3. Hoe lang duurt het auteursrecht?

Het auteursrecht geldt tot 70 jaar na de dood van de auteur. Wanneer het beschermde werk door meerdere personen samen is gemaakt, duurt het auteursrecht tot 70 jaar na de dood van de medewerker die het langst leeft. Bij anonieme werken of werken die enkel onder een pseudoniem bekend zijn, wordt de termijn van 70 jaar berekend vanaf het tijdstip waarop het werk voor het publiek toegankelijk werd gemaakt. Deze laatste regel geldt niet voor pseudoniemen zoals 'Peyo' waarvan iedereen de naam van de werkelijke auteur kent (Pierre Culliford † december 1992). De door hem gecreëerde figuurtjes en verhalen van de 'smurfen' genieten dus nog bescherming tot 31 december 2062. De termijn van bescherming moet namelijk worden berekend vanaf 1 januari van het jaar volgend op het overlijden.

Op het einde van de beschermingstermijn vallen de betrokken werken in het zogenaamde 'publiek domein' en kunnen ze door iedereen vrij worden gebruikt. Dit publiek domein is een vruchtbare bodem voor nieuwe creaties. Het is bekend dat bijna alle nieuwe werken voortbouwen op het bestaande literaire en culturele erfgoed. De kans is dus groot dat een nieuw auteursrecht ontstaat dat toekomt aan degene die een originele adaptatie maakt van een werk uit het publiek domein. Enkel de concrete vorm van deze adaptatie, in tegenstelling tot het idee tot bewerking van een niet langer beschermd werk, zal een auteursrecht in het leven roepen.

Het is niet omdat het werk zelf behoort tot het publiek domein, dat de wijze waarop het beschikbaar is vrij van rechten is. Er bestaat bijv. geen auteursrecht meer voor de muziek van Beethoven, maar opnames van uitvoeringen door een orkest of individuele muzikanten kunnen nog wel beschermd worden door de naburige rechten die verder in dit boek worden besproken (m.n. de rechten van de uitvoerende kunstenaars, de muziekproducent en de omroeporganisatie die het concert live uitzendt). Ook op de schilderijen van Monet rust niet langer auteursrecht. Voor de reproducties die je daarvan aantreft in kunstboeken echter, kunnen de fotograaf of zijn rechthebbende eventueel exclusieve rechten laten gelden.

B. Auteursrechten in een ruimere context

1. Naburige rechten

Wanneer je bijv. muziek, televisie-uitzendingen of videoclips op een webpagina plaatst, dan kan je in de overtuiging zijn dat dit probleemloos kan gebeuren omdat je een regeling hebt getroffen over het op deze werken rustende auteursrecht. Je moet hier echter erg oppassen. Naast het auteursrecht bestaat er nog het systeem van de zogenaamde naburige rechten. Bij deze naburige rechten, die ook in onze auteurswet geregeld worden, gaat het om de bescherming van prestaties die niet auteursrechtelijk beschermd worden, maar die men toch beschermingswaardig acht. Deze prestaties houden meestal verband met werken die auteursrechtelijk beschermd zijn of waren. Onder de genoemde naburige rechten valt de bescherming van uitvoerende kunstenaars, de bescherming van de producenten van fonogrammen en van de eerste vastleggingen van films en de bescherming van omroeporganisaties.

 Bij elk gebruik van een creatie waarop auteurs- en naburige rechten rusten, moet je zorgen dat je hiertoe, zowel vanuit het oogpunt van het auteursrecht als vanuit dat van de naburige rechten, gerechtigd bent. Het is niet omdat een componist instemt met het gebruik van zijn muziek, dat je ook automatisch de toestemming bezit van de kunstenaar die de muziek uitvoert en/of de producent die de opname heeft gemaakt. Het auteursrecht en het systeem van de naburige rechten zijn twee naast elkaar staande volwaardige beschermingssystemen.

1.1. Uitvoerende kunstenaars

Onder ‘uitvoerende kunstenaars’ verstaat men fysieke personen die acteren, zingen, musiceren, dansen, reciteren, declameren, spelen of op een andere wijze een werk van letterkunde of kunst op- of uitvoeren. Dit werk van letterkunde of kunst moet evenwel niet auteursrechtelijk beschermd zijn. Voorbeelden van uitvoerende kunstenaars zijn bijv. zangers, acteurs en musici. Ook een orkestleider en een theaterregisseur zijn uitvoerende kunstenaars, ook al voeren zij het werk van letterkunde of kunst niet zelf fysiek uit. Wel kunnen enkel artistieke prestaties aanleiding geven tot het bestaan van naburige rechten. Geen bescherming kan geboden worden voor zuiver technische prestaties, zoals bijv. voor de prestaties van een

geluidsingenieur of cameraman. Zo ook kan in de regel geen bescherming geboden worden voor de prestaties van sportlui, daar zij in de regel geen werk van letterkunde of kunst op- of uitvoeren. Dit is natuurlijk anders wanneer hun prestaties wel een artistiek karakter bezitten en zij een werk van letterkunde of kunst op- of uitvoeren. Bij dit laatste moet bijv. gedacht worden aan ritmisch turnen, ijsschaatsen of synchronisch zwemmen. Variété- en circusartiesten worden ook als uitvoerende kunstenaars beschouwd en dit ongeacht of zij al dan niet een werk van letterkunde of kunst op- of uitvoeren. Voorbeelden van circusartiesten zijn dierendresseurs, clowns, goochelaars, jongleurs en acrobaten. Als variété-artiesten kunnen bijv. de leden van een marionettentheater of van een folkloregroep beschouwd worden, evenals cabaretiers en cabaretdanseressen. Zogenaamde 'aanvullende kunstenaars' worden niet als uitvoerende kunstenaars beschouwd. Dergelijke aanvullende kunstenaars zijn de personen van wie de op- of uitvoering onvoldoende belangrijk, of bijkomstig is. Voorbeelden hiervan zijn de figuranten in een film of bij een theatervoorstelling. Wanneer uitvoerende kunstenaars een groep vormen, dan is het niet de groep die naburige rechten bezit, maar zijn het wel de individuele artiesten.

De bescherming toegekend aan een uitvoerende kunstenaar is wel korter dan deze die toekomt aan een auteur. De bescherming ontstaat op het ogenblik dat zijn prestatie plaatsvindt en hij dus bijv. zingt of acteert. Zij eindigt 50 jaar na de datum van zijn prestatie. Indien echter binnen deze termijn van 50 jaar een vastlegging van zijn prestatie op geoorloofde wijze gepubliceerd of aan het publiek meegedeeld is, vervallen de rechten 50 jaar na de datum van de eerste van deze twee gebeurtenissen (publicatie of mededeling aan het publiek).

De Europese wetgever heeft recent besloten tot een verlenging van de beschermingsduur tot *70 jaar voor muziekwerken* die werden vastgelegd. Deze nieuwe regeling – die enkel de muzikanten en producenten van muziek ten goede komt – zal binnen korte tijd in werking treden. Aan de verlenging van de bescherming zijn voorwaarden verbonden en men raadpleegt daarvoor best een specialist.

1.2. *Producenten van fonogrammen en films*

Een 'producent van *fonogrammen*' is de natuurlijke persoon of de rechtspersoon (vennootschap) die de financiële en andere verantwoordelijk-

heid draagt voor de onderneming die de vastlegging van geluiden tot stand brengt. Gedacht kan hier worden aan platenmaatschappijen. Bij de vastgelegde geluiden mag het niet om een geïsoleerd geluid gaan, maar moet het om een 'reeks', een 'opeenvolging' van geluiden gaan. Van geen belang is of de geluiden in kwestie auteursrechtelijk beschermd zijn. De opnames van de geluiden van de zee of de vogels in het bos genieten met andere woorden evenveel bescherming als de opnames van een orkestuitvoering.

Een 'producent van de eerste vastleggingen van *film*' is de natuurlijke rechtspersoon (vennootschap) die de financiële en andere verantwoordelijkheid draagt voor de onderneming die de eerste vastlegging van één of meer al dan niet van geluid voorziene beeldsequenties tot stand brengt. Gedacht kan hier worden aan filmproducenten. Voor de bescherming maakt het niet uit of de vastgelegde beelden al dan niet auteursrechtelijk beschermd zijn. Een 'film', in de hier gebruikte betekenis, is elk cinematografisch of audiovisueel werk, of bewegende beelden, met of zonder geluid. Ook bijv. sportuitzendingen of oorlogsbeelden vallen hieronder.

Ook de *duur* van de rechten van deze producenten is korter dan de beschermingsduur in het auteursrecht. De rechten van de producenten van de eerste vastleggingen van films vervallen 50 jaar na de vastlegging. Indien de eerste vastlegging van de film binnen deze termijn evenwel op geoorloofde wijze gepubliceerd of aan het publiek meegedeeld is, vervallen zij 50 jaar na de datum van het eerste van de twee genoemde feiten dat zich voordoet. De rechten van producenten van fonogrammen worden op dezelfde wijze berekend. We herinneren hier wel aan de verlenging tot 70 jaar ten voordele van muziekfonogrammen die recent werd aangekondigd en die bij uitvoerende kunstenaars werd besproken.

1.3. Omroeporganisaties

Onder 'omroeporganisaties' moeten de organisaties worden verstaan die de verantwoordelijkheid dragen voor de financiering en de organisatie van uitzendingen. Gedacht kan hier worden aan radio- en televisiezen- ders zoals de VRT en VTM. Zij moeten niet zelf over de nodige technische middelen voor uitzending beschikken, maar mogen hiervoor op anderen een beroep doen. Zij kunnen zowel openbare als particuliere omroepor-

ganisaties zijn, zoals zij ook fysieke personen dan wel rechtspersonen (vennootschappen) kunnen zijn.

De aan omroeporganisaties geboden bescherming blijft gelden gedurende 50 jaar te rekenen van de eerste uitzending.

2. Databanken

2.1. Bescherming door het auteursrecht

Een databank is een verzameling van werken, gegevens of andere zelfstandige elementen, die systematisch of methodisch geordend zijn, en waarbij het mogelijk moet zijn de individuele elementen in de databank te raadplegen. Voor de bescherming maakt het niet uit of de elementen verzameld in de databank auteursrechtelijk beschermd zijn of niet.

Databanken kunnen auteursrechtelijk beschermd worden, maar dan moeten ze wel door de keuze of de rangschikking van de stof (inhoud) aan de beschermingsvoorwaarden uit het auteursrecht voldoen. De vereiste originaliteit moet, om auteursrechtelijke bescherming te genieten, terug te vinden zijn in de originele keuze of rangschikking van de in de databank vervatte elementen.

De regels die gelden voor auteursrechtelijk beschermde databanken komen in grote mate overeen met deze die van toepassing zijn op alle andere auteursrechtelijk beschermde creaties. Er bestaan wel een beperkt aantal afwijkende regels. Deze worden verder in dit boek aangegeven.

Een probleem voor databanken is dat de bescherming die het auteursrecht hen biedt beperkt is tot de uitdrukkingwijze van de databank. Het auteursrecht biedt enkel bescherming tegen de ongeoorloofde reproductie of publieke mededeling van de vorm, de structuur van de databank. Het kan niet verhinderen dat de databank geheel of gedeeltelijk wordt leeggehaald. Je kan op basis van het auteursrecht dus niet beletten dat de inhoud van je databank, en bijgevolg de data, zonder toestemming geheel of gedeeltelijk worden gereproduceerd, overgenomen in een andere databank of op een andere wijze geëxploiteerd worden. Om deze reden bestaat er naast de auteursrechtelijke bescherming ook een specifieke bescherming voor databanken: het databankenrecht.

2.2. Een eigen beschermingssysteem: het databankenrecht

Het specifieke beschermingssysteem wil verhinderen dat de gehele inhoud van een databank, of een substantieel deel ervan, wordt gereproduceerd of hergebruikt zonder de toestemming van de rechthebbende. De bescherming kan bestaan ongeacht het feit of een databank ook al door het auteursrecht wordt beschermd. Het cumuleren van auteursrecht en databankenrecht met betrekking tot eenzelfde databank is met andere woorden mogelijk. Het databankenrecht werkt wel volgens een andere logica dan het auteursrecht. Het recht komt namelijk niet toe aan de maker van de databank, maar aan de *producent* ervan. Een producent van een databank is de fysieke persoon of de rechtspersoon (vennootschap) die het initiatief neemt tot en het risico draagt van de investeringen waardoor de databank ontstaan is.

Niet om het even welke databank komt in aanmerking voor bescherming via het databankenrecht. Enkel databanken waarvan de verkrijging, de controle of de presentatie van de inhoud getuigen van een substantiële investering kunnen hiervan genieten. Men moet dus geld, tijd, moeite, energie of denkwerk gestoken hebben in bijv. het zoeken naar en het verzamelen van data, het controleren van de juistheid of het actualiseren ervan. Het databankenrecht heeft ook een andere *beschermingsduur* dan het auteursrecht. Het bestaat vanaf het tijdstip waarop de fabricage van een databank voltooid is en het verstrijkt 15 jaar na 1 januari van het jaar volgend op de datum van de genoemde voltooiing. Wordt een databank tijdens deze 15 jaar op enigerlei wijze ter beschikking van het publiek gesteld, dan verstrijkt de beschermingstermijn m.b.t. die databank 15 jaar na 1 januari van het jaar volgend op de datum waarop de databank voor het eerst ter beschikking van het publiek werd gesteld. Wordt een bestaande databank geactualiseerd (update), dan ontstaat voor deze geactualiseerde versie een nieuwe beschermingstermijn. Dit alles evenwel slechts op voorwaarde dat deze update getuigt van een nieuwe substantiële investering.

3. Computerprogramma's

Het auteursrecht beschermt ook computerprogramma's. Alle mogelijke programma's komen in aanmerking voor bescherming: niet alleen programma's die de werking van een computer regelen, maar ook zogenaamde toepassingsprogramma's zoals bijv. tekstverwerkingspro-

gramma's, evenals computerspelletjes. Het voorbereidende (ontwerp) materiaal dat tot het vervaardigen van een programma leidt, valt mee onder de bescherming. De beschermingsvoorwaarden die vervuld moeten zijn opdat computerprogramma's voor auteursrechtelijke bescherming in aanmerking zouden komen, zijn identiek aan deze die gelden voor alle andere creaties. De creatie van het programma moet dus het gevolg zijn van een intellectuele activiteit en getuigen van een persoonlijke stempel van de maker. Belangrijk te onthouden is dat ook hier slechts bescherming wordt verleend aan de uitdrukkingwijze, in welke vorm dan ook, van een computerprogramma. Geen auteursrechtelijke bescherming komt bijgevolg toe aan de ideeën die aan enig element van een computerprogramma ten grondslag liggen. Een computerprogramma kan beschermd worden ongeacht de gebruikte computertaal en ongeacht de drager waarop het zich bevindt (bijv. harde schijf van de computer, USB-stick, cd-rom).

Voor auteursrechtelijk beschermde computerprogramma's gelden in grote mate dezelfde regels die ook gelden voor alle andere auteursrechtelijk beschermde creaties. Er bestaan wel een aantal afwijkende bepalingen. De belangrijkste verschillen worden verder in dit boek per behandelde topic aangegeven.

4. Portretrecht

Kan je op bijv. een webpagina de afbeelding (het portret) van iemand anders plaatsen, waarbij deze persoon effectief herkenbaar is? Neen, volgens de auteurswet kan dit niet zomaar. De persoon die dergelijke afbeelding (portret) bezit of voorhanden heeft, ongeacht of hij daarvan de auteur is, mag deze slechts reproduceren of aan het publiek medelen met toestemming van de geportretteerde. Is de afgebeelde persoon overleden, dan moet je gedurende 20 jaar na zijn overlijden de toestemming vragen aan zijn rechtverkrijgenden. Deze vereiste toestemming wordt in principe niet vermoed maar moet uitdrukkelijk en voorafgaandelijk worden gegeven. Je moet wel steeds in het achterhoofd houden dat indien je de foto van iemand bezit en de geportretteerde toestemming gaf deze op bijv. een webpagina te plaatsen, je ook de toestemming van de auteur van de foto moet vragen.

Het is niet zo dat omdat een afbeelding van een persoon niet (meer) auteursrechtelijk beschermd zou zijn, of de afgebeelde persoon meer dan

20 jaar overleden is, dat je de afbeelding vrij mag reproduceren of publiek meedelen. Iedereen bezit immers een recht op afbeelding waardoor je kan optreden tegen een onrechtmatige publicatie van je afbeelding. Ook is het zo dat wanneer een portret niet (meer) auteursrechtelijk beschermd is en de geportretteerde overleden is, zijn erfgenamen of rechtverkrijgenden eventueel kunnen trachten om de nagedachtenis van de overledene veilig te stellen.

 De zojuist weergegeven regels moeten wel in sommige situaties gerelativeerd worden. Zo kan het portretrecht niet ingeroepen worden in het geval van een foto van een persoon die zich op een publieke plaats bevindt en zijn aanwezigheid op die plaats verklaard kan worden door een maatschappelijke gebeurtenis die daar plaatsvindt of wanneer hij deel uitmaakt van een menigte. Dit geldt natuurlijk slechts wanneer deze gebeurtenis of deze menigte centraal staat en niet de afgebeelde persoon. Het portretrecht moet ook gerelativeerd worden m.b.t. bijv. zangers, acteurs, politici en sportlui. Dergelijke publieke personen kunnen zich niet verzetten tegen de reproductie of de publieke mededeling van hun afbeelding wanneer dit gebeurt binnen het kader van berichtgeving over de actualiteit of het recht op informatie van het publiek. Het moet hier dan natuurlijk gaan om afbeeldingen die genomen zijn binnen het kader van hun publieke of professionele activiteiten. Dergelijke publieke personen behouden wel de controle op het commercieel exploiteren van hun afbeelding.

C. Hoe bewijs ik mijn auteursrecht?

Het bewijs bij uitstek van het bestaan van een recht van intellectuele eigendom wordt normaal geleverd door een registratiedocument. Voor auteursrecht, echter, is dat niet mogelijk omdat het automatisch ontstaat. Er bestaat voor België zelfs geen auteursrechtenbureau zoals we dat kennen voor merken en modellen (Benelux-Bureau voor de Intellectuele Eigendom te Den Haag en Europees bureau voor merken en modellen te Alicante) of octrooien (Dienst voor de Intellectuele Eigendom te Brussel en Europees Octrooibureau te München).

Hoe kan je dan bewijzen dat je een bepaalde creatie op een bepaalde datum had uitgewerkt of dat je een softwareprogramma op datum X had geschreven? Er bestaan daartoe een aantal oplossingen die weliswaar

niet garanderen dat je een geldig auteursrecht bezit, maar die je minstens het bewijs van een ‘vaste dagtekening’ kunnen verschaffen.

1. Neerlegging bij een officiële instantie

Het bewijs van een vaste dagtekening kan je bekomen via de neerlegging van een beschrijving van de creatie bij een officiële instantie. Daarbij krijg je een datum waarvan de echtheid niet kan worden betwist terwijl tegelijkertijd de inhoud van de creatie geheim blijft.

Deze mogelijkheid wordt vooreerst geboden door een *notaris*. Hij stelt een authentieke akte op over het bestaan van concepten, ontwerpen of andere creaties. Je kan hem daarbij ook documenten of datadragers (bijv. cd's of dvd's) bezorgen die hij van een vaste datum kan voorzien. Zij worden onder een gesloten omslag aan het origineel van de notariële akte gehecht. Wanneer er een betwisting rijst over de datum van de creatie, zal de notaris een officieel document ('een voor eensluidend verklaard afschrift van de originele akte') kunnen opmaken waarvan de datum niet kan worden betwist.

Een vergelijkbare en goedkopere mogelijkheid bieden de *registratiekantoren van de AAPD* (de Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie). Zij kunnen je documenten van een vaste dagtekening voorzien via een officiële stempel. Deze vermeldt, naast de datum, ook het aantal pagina's van de voorgelegde stukken en de locatie van de registratie (boek, blad en vak van het register). Deze optie bestaat wel enkel voor "papieren" documenten. Het kantoor houdt ook geen stukken bij. Die neemt men dus gewoon terug mee, maar dan voorzien van een authentieke datum.

2. Het i-Depot

Een interessante mogelijkheid om de datum van een creatie op een eenvoudige manier vast te leggen wordt geboden door het Benelux-Bureau voor de Intellectuele Eigendom (BBIE) via het systeem van het 'i-Depot'. De indiening van dit depot met een omschrijving van je idee kan online of met de post gebeuren.

De eenvoudigste en snelste manier is een elektronisch depot online. Je surft daarvoor naar www.boip.int waar je, in een aantal stappen, wordt gevraagd om je referentiegegevens in te vullen en een omschrijving of weergave van je concept of idee toe te voegen. Je kan ook bestanden toevoegen maar de capaciteit daarvan is begrensd (momenteel 100 MB). Nadat de betaling is verwerkt, ontvang je een bevestiging per e-mail waarna je het i-depot bewijs kan downloaden. Dit bewijs is een digitaal bestand dat een uniek nummer heeft. Het bestaat uit een pdf document op jouw naam en is voorzien van de digitale, internationaal erkende handtekening van het BBIE.

De indiening van het depot kan ook met de post gebeuren (bijv. als je het concept niet elektronisch wil of kan vastleggen). In dat geval ontvang je, na betaling van een kleine bijdrage, een envelop die uit twee compartimenten bestaat. Je moet in elk compartiment een identiek document met een duidelijke omschrijving (en eventueel afbeeldingen) van je creatie stoppen. Je stuurt daarna de beide envelopdelen terug naar het BBIE dat bij ontvangst een datum op de enveloppe aanbrengt. Eén deel wordt je teruggezonden; het tweede deel wordt ongeopend in het archief bewaard. Je kan dit tweede deel bij het BBIE opvragen als bewijsmiddel bijvoorbeeld in geval van een conflict. Dit kan je wel slechts eenmaal doen.

De standaard bewaartermijn van een elektronisch i-Depot is 5 jaar. Die termijn kan je – steeds opnieuw – met vijf jaar verlengen. Als je geen verlenging aanvraagt, wordt je i-Depotbewijs vernietigd. Bij een i-Depot per post kan je onmiddellijk kiezen voor een termijn van 5 of 10 jaar. Ook deze termijn is steeds met 5 jaar verlengbaar.

3. Specifieke mogelijkheden voor auteurswerken en software

Een voor de hand liggende manier om het bewijs van het bestaan van een werk te leveren, is dit werk in beheer te geven bij een *beheersvennootschap*. Zo kan je je voor muziekcomposities, synopsissen, manuscripten, formats, spelreglementen, tekeningen en slogans bijv. wenden tot Sabam, voor foto's, etsen en schetsen tot Sofam of voor toneel- en audiovisuele werken tot SACD. Bij sommige van deze vennootschappen kan je je werk ook in depot geven, zelfs zonder verplichting tot aansluiting. Een lijst van de belangrijkste beheersvennootschappen met hun weblocatie vind je aan het einde van dit boek.

- ! Een depot vormt geen bevestiging van de beschermbaarheid van het werk! Of een creatie al dan niet origineel is, zal uiteindelijk enkel door een rechtbank kunnen worden vastgesteld. De depotfaciliteiten helpen enkel bij de bewijsvoering over de datum van de creatie.

Voor softwarecodes bestaat de mogelijkheid van een depot bij *escrow-agenten*. Het gaat om een commerciële dienstverlening door onafhankelijke personen of bedrijven die via abonnementsformules de broncodes en opvolgende updates bewaren. Deze agenten onderzoeken ook de werking van de code en kunnen bevestigen dat een code volledig, leesbaar en effectief bruikbaar is. Van deze dienst wordt regelmatig gebruik gemaakt bij softwarelicenties waarbij de partijen overeenkomen dat de broncode 'in escrow' wordt gegeven en de voorwaarden worden bepaald voor de licentienemer om toegang te krijgen tot deze code. Vooral in geval van faillissement of niet-naleving van de verplichtingen van de licentiegever kan deze aanpak interessant zijn.

III. WELKE RECHTEN KOMEN TOE AAN DE HOUDER VAN HET AUTEURSRECHT?

A. Overzicht

Wanneer je een auteursrechtelijk beschermd werk hebt tot stand gebracht ontstaan er twee grote groepen rechten. Enerzijds verkrijg je *exploitatierechten*. Deze rechten stellen je als auteur in staat om je beschermde creatie te exploiteren en te commercialiseren. De exploitatierechten worden onderverdeeld in een reproductie- en een publiek mededelingsrecht, waarbij het reproductierecht op zijn beurt nog eens wordt onderverdeeld in het eigenlijke reproductierecht, het distributierecht, het adaptatie- en vertaalrecht en het verhuur- en uitleenrecht. De exploitatierechten van uitvoerende kunstenaars en van producenten van fonogrammen en van eerste vastleggingen van films komen hiermee in grote mate overeen.

Als auteur verkrijg je anderzijds ook *morele rechten*. Deze rechten beschermen als het ware de band tussen jezelf als auteur en je werk. Men gaat er immers van uit dat je als een auteur een stuk(je) van jezelf in je creatie legt, zodat je bijv. moet kunnen optreden tegen wijzigingen die zonder je toestemming aan je werk worden aangebracht. De morele rechten worden ingedeeld in een divulgatierecht, een recht op erkenning van vaderschap en een recht op integriteit. In de sector van de naburige rechten bezitten enkel de uitvoerende kunstenaars – en dus niet de producenten en de omroeporganisaties – morele rechten.

B. Exploitatierechten

1. Reproduceren (kopiëren)

Als auteur bezit je een reproductierecht. Dit betekent concreet dat jij alleen het recht bezit om je werk op welke wijze of in welke vorm ook, direct of indirect, tijdelijk of duurzaam, volledig of gedeeltelijk te reproduceren. Jij bent ook de enige die eventueel beslist om iemand anders de toestemming te geven tot dit reproduceren.

Natuurlijk is er de vraag wat onder 'reproducen' moet worden verstaan. Klassiek stelde men dat een reproductie inhield dat een nieuw exemplaar van je werk wordt gemaakt. Zo werd bijv. als reproductie van een tekst beschouwd: het overschrijven ervan, het kopiëren ervan via een fotokopietoestel, het kopiëren ervan op microfiches of het inscannen ervan. Met de opkomst en de ontwikkeling van computers en het internet rees echter ook de vraag of tijdelijke reproducties in het werkgeheugen van een computer of op het internet te beschouwen zijn als reproducties. Het internet werkt via een systeem waarbij gegevens die van punt A naar punt B worden gestuurd talloze malen op het net worden verveelvoudigd, voor ze aankomen op punt B. Zo gaat o.m. routing, browsing and caching gepaard met talloze reproducties. Het eigene aan al deze reproducties is evenwel dat ze technisch bepaald zijn, dit wil zeggen dat ze eigen zijn aan de werking van een computer of het internet en dat ze tijdelijk zijn. Dit laatste brengt mee dat ze na korte tijd verdwijnen. Zo bijv. verdwijnen de verveelvoudigingen die plaatsvinden op het internet bij het browsen telkens je een pagina verlaat. Wereldwijd werd er voor gopeteerd om deze *tijdelijke en technisch bepaalde reproducties* ook als verveelvoudigingen te beschouwen die vallen onder het reproductierecht van een auteur. Een auteur zou dus zijn toestemming moeten geven voor het werken met een computer en het gebruik van het internet. Omdat dit toch wel verregaand is, werd in de auteurswetgeving een uitzondering voor de hier bedoelde tijdelijke en technisch bepaalde reproducties ingebouwd zodat daarvoor geen voorafgaande toestemming moet worden gevraagd. Meer details daarover worden in deel IV gegeven.

Het reproductierecht is een zeer ruim recht. Een auteur moet zijn toestemming geven voor iedere reproductie die plaatsvindt. Onbelangrijk hierbij is hoe zijn werk wordt gereproduceerd en dus welk reproductie-procédé wordt gebruikt. Voor het overschrijven, het kopiëren, het downloaden, het inscannen en het vastleggen op een memory stick of de harde schijf van een computer is met andere woorden de toestemming van de auteur vereist. Onbelangrijk is ook of het hele werk dan wel een gedeelte ervan wordt gereproduceerd. Van zodra auteursrechtelijk beschermde (d.i. originele) elementen worden overgenomen, is de toestemming van de auteur vereist. Ook het doel van een reproductie is onbelangrijk. Men moet bij dit alles wel in het achterhoofd houden dat dit ruime reproductierecht van een auteur begrensd wordt door uitzonderingen. De auteurswet voorziet – naast de hierboven beschreven situatie van de tijdelijke en technisch bepaalde kopie – nog vele andere situaties waarin voor

de reproductie van een auteursrechtelijk beschermd werk de toestemming van de auteur niet vereist is. Maar hierop wordt verder ingegaan in deel IV van dit boek.

Downloaden vanaf het internet kan dus in beginsel enkel mits voorafgaande toestemming van de auteursrechthebbenden. Meer en meer websites bieden inhoud aan die je 'legaal' kan downloaden. Dit betekent dat deze aanbieders daarover vooraf de nodige afspraken met de houders van het auteursrecht hebben gemaakt. Voorbeelden daarvan in België zijn DirectMovie, Telenet (yelo.be), videolandondemand, e-Music, Fnac, iTunes Belgium en Hysterias. Meer referenties vind je op de website van de BAF (Belgian Anti-Piracy Federation).

2. Vertalen

Als auteur bezit je ook het recht om je werk te vertalen of te laten vertalen. Concreet betekent dit dat jij de enige bent die je werk kan vertalen of hiervoor toestemming kan geven. Onder vertalen verstaat men het omzetten in een andere taal. Ook moet je als auteur de toestemming geven tot exploitatie van de tot stand gebrachte vertaling.

De vertaling kan mogelijkerwijze auteursrechtelijk beschermd zijn. Dit brengt mee dat wanneer een vertaling wordt tot stand gebracht en op basis hiervan een nieuwe vertaling in een andere taal wordt gemaakt, niet alleen de auteur van het oorspronkelijke werk zijn toestemming tot deze laatste vertaling moet geven, maar ook de auteur van de vertaling op basis waarvan een nieuwe vertaling ontstaat.

3. Aanpassen

Als auteur ben jij de enige die je werk kan bewerken of hiertoe de toestemming kan geven. Van een bewerking – ook adaptatie genoemd – is sprake wanneer wezenlijke, concrete en originele vormelementen uit een auteursrechtelijk beschermd werk worden geïntegreerd in een ander werk dat ook een eigen vormgeving bevat. Van een bewerking is geen sprake wanneer slechts voortgebouwd wordt op de ideeën of niet-originele elementen die aan de basis van een beschermd werk liggen. Ook is hiervan geen sprake wanneer wezenlijke, concrete en originele vormelementen uit een auteursrechtelijk beschermd werk worden overgenomen, zonder dat

hieraan een eigen vormgeving wordt toegevoegd. In dit laatste geval is er immers slechts sprake van een gewone reproductie.

Als auteur moet je niet alleen de toestemming geven voor de bewerking van je auteursrechtelijk beschermde creatie. Je moet ook je toestemming geven voor de exploitatie van de creatie die na de bewerking van je eigen werk tot stand komt.

Bewerkingen zijn – zoals vertalingen – meestal ook zelf auteursrechtelijk beschermd zodat voor de exploitatie ervan niet alleen de toestemming vereist is van de auteur van het bewerkte werk, maar ook van de auteur van de bewerking.

4. Verdere verspreidingen

4.1. In het verkeer brengen van een werk: in beginsel

Men heeft niet alleen de toestemming van een auteur nodig om nieuwe materiële exemplaren van zijn werk te maken. Men moet ook zijn toestemming vragen om de aldus tot stand gebrachte materiële exemplaren in het verkeer te mogen brengen. Zo bijv. moet men niet alleen de toestemming van de auteur van een computerprogramma bezitten om cd-rom's met zijn programma te mogen vervaardigen, maar ook om de aldus vervaardigde cd-rom's te verdelen en te verspreiden.

Dit distributierecht maakt het mogelijk dat je als auteur ook de distributiekanaal van de materiële dragers, waarin je werk vervat ligt, bepaalt. Je kan bijv. bepalen dat je cd-rom's enkel mogen verspreid worden via de kleinhandel, maar niet via hobbyclubs. Je moet als auteur wel oppassen. Je mag je distributierecht nooit zo gebruiken om markten af te scheiden binnen de geografische zone die gevormd wordt door de EU, IJsland, Noorwegen en Liechtenstein (=EU/EER). Het is bijgevolg niet mogelijk te bepalen dat je werk of exemplaren ervan enkel mogen verspreid worden in één land van de EU/EER, maar niet geëxporteerd mogen worden naar een ander land van de EU/EER. Moest dergelijke afscheiding van markten mogelijk zijn, dan kon je als auteur in alle landen van de EU/EER een verschillende prijs voor exemplaren van je werk vragen, zonder dat je import moest vrezen uit landen waar een lagere prijs wordt gehanteerd. Wanneer je beperkingen of voorwaarden wil opleggen i.v.m. het gebruik en de verspreiding van materiële exemplaren van je werk, dan vermeld je,

om latere discussies te vermijden, deze beperkingen en voorwaarden best op deze materiële exemplaren.

4.2. Beperking aan het beginsel: communautaire uitputting

Wanneer een auteur, of iemand met zijn toestemming, zijn werk of exemplaren ervan in het verkeer brengt in één van de lidstaten van de Europese Unie of in IJsland, Noorwegen of Liechtenstein en dit werk of deze exemplaren worden verkocht of de eigendom ervan op een andere wijze overgaat, kan deze auteur geen controle meer uitoefenen op de verdere verspreiding van zijn werk of deze exemplaren in de geografische zone die gevormd wordt door de Europese Unie, IJsland, Noorwegen en Liechtenstein (= EU/Europees Economische Ruimte (EER)). Zijn distributierecht is dan *'uitgeput'*. Import en export tussen de landen van de EU/EER kan hij niet meer controleren en bijgevolg ook niet verhinderen. Zo bijv. kan de auteur van een computerprogramma exemplaren van zijn programma in Italië aan een lokale verdeler verkopen. Wanneer de prijs die hij aan deze Italiaanse verdeler vraagt evenwel lager is dan de prijs die hij vraagt aan Belgische verdelers, dan zal mogelijkerwijze parallelimport ontstaan. Iemand zal de goedkopere exemplaren in Italië opkopen en deze invoeren in België, om ze daar te verkopen aan een prijs die lager is dan de in België gehanteerde prijs. Tegen dergelijke import kan de auteur van het computerprogramma niets doen. Hij heeft exemplaren van zijn werk in Italië verkocht en bijgevolg gaan deze exemplaren vrij circuleren in de hoger aangegeven landen zonder dat hij dit kan verhinderen. Dit systeem van communautaire uitputting, zoals het werd beschreven, geldt evenwel enkel i.v.m. materiële exemplaren van een auteursrechtelijk beschermd werk. Het geldt niet m.b.t. werken die elektronisch worden aangeleverd, noch m.b.t. de uitprint die men zou maken van een werk dat elektronisch wordt aangeleverd. Uit het zojuist beschreven systeem van communautaire uitputting volgt ook dat wanneer je als auteur buiten de EU/EER exemplaren van je werk in het verkeer brengt, je steeds je toestemming moet geven voor de import van deze exemplaren in de EU/EER. Wanneer je bijv. in de VSA goedkopere exemplaren van je muziekcd's, stripboeken of designmeubelen in het verkeer brengt, of dit gebeurt met je toestemming, dan heeft een importeur steeds je toestemming nodig om deze exemplaren uit de VSA in de EU/EER in te voeren.

4.3. Verhuren en uitlenen

Als auteur moet je ook toestemming geven voor de verhuring en uitlening van exemplaren van je werk. Deze concepten vinden in het auteursrecht enkel toepassing met betrekking tot materiële exemplaren van een werk en dus niet in een online omgeving.

Onder ‘verhuur’ verstaat men het voor gebruik ter beschikking stellen van exemplaren van een werk voor een beperkte tijd en tegen een economisch of commercieel voordeel. Verhuren is bijv. wat videotheken doen. Een boek, partituur, muziekcd of film waarvan jij (mede)auteur bent of waarvoor je naburige rechten bezit, kan dus zonder jouw voorafgaande toestemming nooit ter verhuring worden aangeboden.

Men spreekt over ‘uitlenen’ wanneer exemplaren van een werk door voor het publiek toegankelijke instellingen voor een beperkte tijd ter beschikking worden gesteld. Er mag daarbij geen economisch of commercieel voordeel worden nagestreefd. Uitlenen gebeurt bijv. door openbare bibliotheken, school- en universiteitsbibliotheken en archiefinstellingen. Er zal ook sprake van uitlening zijn, als de zojuist aangegeven voorwaarden vervuld zijn en de ontlener een kleine vergoeding moet betalen, maar dit bedrag niet hoger is dan wat noodzakelijk is om de huishoudelijke kosten van de uitlenende instantie te dekken. Er is geen sprake van een uitlening in de zin van de auteurswet bij bijv. het uitlenen onder vrienden en kennissen. Ook wordt niet als uitlening beschouwd: het gebruik of de consultatie ter plaatse van auteursrechtelijk beschermde werken of het onderling ter beschikking stellen tussen bibliotheken of andere voor het publiek toegankelijke instellingen van auteursrechtelijk beschermde werken.

Opgemerkt moet worden dat er op het leenrecht – niet het verhuurrecht – een belangrijke uitzondering bestaat. Op deze zogenaamde ‘openbare uitlening’ wordt nader ingegaan in deel IV dat handelt over de uitzonderingen op de rechten van een auteur.

5. Mededelingen aan het publiek (algemeen)

Een auteur bezit naast een reproductierecht ook een publiek mededelingsrecht. Je kan als auteur dus beslissen je werk in het openbaar mee te delen of te laten meedelen. Onder het begrip ‘meedelen’ moet iedere veelvoudiging worden verstaan in niet-bestendig vermaterialiseerde

vorm. Het gaat om verveelvoudigingen in een niet-tastbare vorm waarbij, wanneer ze worden stopgezet, niets overblijft. Als voorbeelden kunnen worden gegeven: de uitzending via radio of televisie, het vertonen van een film, het zichtbaar maken van webpagina's op het scherm van een computer, het hardop voorlezen van een boek of gedicht, het zingen van een lied, het opvoeren van een toneelstuk of symfonie, enz. Een mededeling kan live gebeuren zoals de laatste voorbeelden aangeven. Ze kan evenwel ook plaatsvinden via het gebruik van allerlei technische hulpmiddelen. Dit laatste is bijv. het geval bij het ten gehore brengen via een cd-speler van op een cd vastgelegde muziek. Het procedé om de mededeling te laten plaatsvinden is onbelangrijk. Of de mededeling nu plaatsvindt via een dvd-speler, radio, computer of het internet is irrelevant.

Waar je, behoudens de in de auteurswet voorziene uitzonderingen, in beginsel iedere reproductie die zonder je toestemming plaatsvindt kan verbieden, heb je slechts controle op 'publieke' mededelingen. Enkel dergelijke mededelingen behoeven je toestemming. Private mededelingen kunnen bijgevolg plaatsvinden zonder je toestemming.

Een mededeling is publiek wanneer zij daadwerkelijk openbaar en waarneembaar is. Beide voorwaarden moeten cumulatief vervuld zijn. Een mededeling is daadwerkelijk waarneembaar wanneer zij bijv. hoorbaar en/of zichtbaar is. Zij is daadwerkelijk publiek wanneer om de mededeling bij te wonen of waar te nemen een toegangsgeld moet worden betaald, of wanneer voor dit bijwonen of waarnemen een geldelijke tegenprestatie (vergoeding) van het publiek ontvangen wordt. Het is dus duidelijk dat de organisatie van een concert of van een filmvoorstelling waarbij de bezoekers een toegangsticket moeten kopen een publieke mededeling is, waarvoor de toestemming van de auteur verschuldigd is. Het is hierbij onbelangrijk of het entreegeld de kosten van de mededeling al dan niet dekt. Ook wanneer bijv. een vereniging een mededeling organiseert en men zich eerst bij deze vereniging moet aansluiten, en een lidgeld moet betalen, om de mededeling te kunnen bijwonen, is er sprake van een publieke mededeling.

Zijn nu alle mededelingen die kosteloos plaatsvinden *privé-mededelingen* waarvoor de toestemming van de auteur niet vereist is? Neen, dit is absoluut niet het geval. Twee groepen kosteloze mededelingen worden slechts beschouwd als *privé-mededelingen* die aan de toestemming van een auteur ontsnappen. Alle andere kosteloze mededelingen worden ook

als publieke mededeling beschouwd. Een eerste groep zijn de mededelingen die plaatsvinden binnen de familiekring, waarbij de mededeling gekenmerkt wordt door een besloten karakter. Onder de familiekring moet de eigen familie en dus de bloed- en aanverwanten worden verstaan. Wanneer een aantal leden van een gezin dus samen naar televisie kijken of samen naar de radio luisteren, of wanneer zij via hun op het internet aangesloten laptop naar filmpjes op YouTube kijken of naar muziek luisteren die van het internet werd gedownload, is er sprake van een privé-mededeling. Wel moet de mededeling een besloten karakter bezitten. Dit betekent dat wanneer je bijv. muziek via een laptop beluistert in de tuin, maar de muziek zo hard zet dat deze ook voor de burens hoorbaar is, er geen sprake meer kan zijn van een private mededeling. Een tweede groep kosteloze mededelingen die geen toestemming van een auteur behoeven zijn de mededelingen die plaatsvinden t.o.v. een beperkte groep personen waartussen een dermate nauwe en intieme band van familiale of sociale aard bestaat, dat deze in feite gelijkgesteld kan worden met een familiale band. Als voorbeeld kan hier gedacht worden aan een kleine groep collega's op het werk die samen tussen de middag naar een film op hun computer kijken. Zo ook is er sprake van een privé-mededeling wanneer een kleine groep vrienden samen naar muziek luisteren of wanneer een drietal studiegenoten foto's op Facebook bekijken.

Het is belangrijk te onderstrepen dat de vraag of er in een concreet geval sprake is van een publieke mededeling, waarvoor de toestemming van de auteur nodig is, dan wel van een private mededeling, waarvoor zijn toestemming niet nodig is, afhankelijk is van de concrete feiten.

6. Mededelingen online: 'on demand' transmissies

Het is sinds enkele jaren duidelijk dat ook de beschikbaarstelling van auteursrechtelijk beschermde werken 'on demand' gekwalificeerd kan worden als een publieke mededeling waarvoor de toestemming van de auteur vereist is. Via de techniek van mededelingen 'on demand' wordt het mogelijk om bijv. films, televisieprogramma's of muziek op te vragen en te bekijken en/of te beluisteren op het moment dat en op de plaats die je zelf wil. Voorbeelden van dergelijke 'on demand' mededelingen zijn de diensten die Telenet en Belgacom aan hun abonnees aanbieden om televisieprogramma's op te vragen op een moment dat zij het wensen. De

hier besproken 'on demand'-diensten worden soms ook aangeduid als 'pay per view'-diensten.

7. Enkele kenmerken

De duur van de exploitatierechten van een auteur werd reeds besproken in deel II van dit boek. Op de overdraagbaarheid van deze rechten en de mogelijkheid om er over te contracteren, wordt nader ingegaan in deel V. Wel kan hier aangestipt worden dat de exploitatierechten van de auteur bij zijn overlijden deel gaan uitmaken van zijn nalatenschap. Zij zullen terecht komen bij zijn erfgenamen of legatarissen, tenzij hij een bepaald persoon of bepaalde personen heeft aangeduid aan wie deze rechten zullen toekomen. Wel moet in dit laatste geval een auteur rekening houden met het feit dat zijn erfgenamen steeds recht hebben op een wettelijk voorbehouden erfdeel. De personen die na het overlijden van de auteur in het bezit van zijn exploitatierechten komen, zullen deze rechten naar eigen goeddunken kunnen uitoefenen. Zij zullen bij deze uitoefening dus in geen geval steeds moeten aantonen dat de overleden auteur akkoord zou zijn geweest met de wijze waarop zij deze rechten uitoefenen.

8. Naburige rechten

Hoger werd aangegeven dat de exploitatierechten van uitvoerende kunstenaars en van producenten van fonogrammen en van eerste vastleggingen van films in grote mate overeenkomen met de exploitatierechten van een auteur. Dit geldt ook voor omroeporganisaties maar de auteurswet gebruikt bewoordingen die meer aangepast zijn aan hun activiteiten (m.n. (i) het rechtstreeks of later heruitzenden van hun uitzendingen, daaronder begrepen de doorgifte via de kabel en de mededeling aan het publiek per satelliet; (ii) de reproductie van hun uitzendingen door welk procédé ook, daaronder begrepen de distributie van vastleggingen van hun uitzendingen; (iii) de mededeling van hun uitzendingen op een voor het publiek toegankelijke plaats, tegen betaling van toegangsgeld; en (iv) de 'on demand' beschikbaarstelling voor het publiek van de vastleggingen van hun uitzendingen).

Vaak hoort of leest men over de zogenaamde 'billijke vergoeding'. Die heeft betrekking op het volgende.

Wanneer de prestatie van een uitvoerende kunstenaar op een geoorloofde wijze wordt gereproduceerd of door de omroep wordt uitgezonden, dan kunnen de uitvoerende kunstenaar en de producent van fonogrammen en van eerste vastleggingen van films zich tegen bepaalde handelingen niet meer verzetten. Met het begrip 'op geoorloofde wijze' bedoelt men dat de uitvoerende kunstenaar zijn toestemming tot de reproductie of uitzending gaf of dat deze handelingen onder de uitzonderingen op de exploitatierechten van een uitvoerende kunstenaar vallen. Zo is er bijv. sprake van een prestatie van een uitvoerende kunstenaar die op een geoorloofde wijze werd gereproduceerd in het geval van een cd waarvan de totstandkoming uitdrukkelijk door een zanger is toegestaan. Van een prestatie van een uitvoerende kunstenaar die op geoorloofde wijze door de omroep wordt uitgezonden is er bijv. sprake in het geval van een uitzending van een vioolconcert door de omroep, waarbij deze uitzending door de violist is toegestaan. In de aangegeven situaties kunnen een uitvoerende kunstenaar en de producenten zich vooreerst niet verzetten tegen de uitzending van de prestatie van de uitvoerende kunstenaar via de omroep. Zo bijv. kan onze zanger zich er dus niet tegen verzetten dat een cd die met zijn toestemming werd gereproduceerd wordt uitgezonden en kan ook onze violist zich niet verzetten tegen de heruitzending van een uitzending van zijn vioolconcert. Tevens kunnen een uitvoerende kunstenaar en de producenten zich niet verzetten tegen de mededeling van de prestatie van de uitvoerende kunstenaar op een openbare plaats, op voorwaarde dat die prestatie niet voor een voorstelling wordt gebruikt en van het publiek geen toegangsgeld of vergoeding wordt gevraagd om die prestatie te kunnen bijwonen. Zo kunnen zij zich bijv. niet verzetten tegen de situatie waarbij een radio- of televisietoestel in een café, restaurant, warenhuis of dokterswachtkamer aanstaat dat reeds uitgezonden prestaties doorgeeft. Voor deze handelingen die uitvoerende kunstenaars en producenten niet meer kunnen verbieden hebben zij wel recht op een 'billijke vergoeding'. Deze vergoeding moet worden betaald door de personen die de toegelaten handelingen verrichten en wordt uiteindelijk verdeeld onder de uitvoerende kunstenaars en de producenten. Opgemerkt moet worden dat de uiteengezette regeling inzake de billijke vergoeding vanzelfsprekend geen afbreuk doet aan de exclusieve rechten van de auteurs.

C. Morele rechten

1. Naamsvermelding (paterniteitsrecht)

De morele rechten kennen een auteur een recht op erkenning van vaderschap of een recht op naamsvermelding toe. Op basis van dit recht kan je verlangen dat je naam steeds op je creatie of i.v.m. je creatie wordt vermeld. Heb je een webpagina gecreëerd dan kan je eisen dat ergens op de webpagina je naam wordt vermeld. Krachtens het recht op naamsvermelding kan je evenwel ook opleggen dat je naam niet wordt vermeld op of i.v.m. je werk. Je kan dus eisen dat je werk bijv. anoniem wordt gecommmercialiseerd. Zo ook kan je eventueel bedingen dat je creatie onder een door jou gekozen fantasienaam (pseudoniem) wordt geëxploiteerd. Het hier besproken recht geeft je als auteur ook de mogelijkheid om op te treden tegen situaties waarbij iemand zonder jouw toestemming je werk exploiteert onder zijn eigen naam.

Het is natuurlijk logisch dat wanneer je ervoor zou geopteerd hebben je werk anoniem of onder een pseudoniem op de markt te brengen, je jezelf op ieder ogenblik bekend kan maken als auteur van je creatie en je kan verlangen dat op of i.v.m. je werk, of exemplaren ervan, je naam zal worden vermeld. Dit alles geldt echter enkel indien je niet contractueel zou ingestemd hebben met de geheimhouding van je auteurschap ('ghost-writing').

Het recht op naamsvermelding dat aan een *uitvoerende kunstenaar* toekomt is veel beperkter dan zojuist werd aangegeven. Een uitvoerende kunstenaar kan slechts verlangen dat zijn naam op of i.v.m. zijn creatie wordt vermeld, wanneer deze vermelding in overeenstemming is met de eerlijke beroepsgebruiken. Zo zal in het geval van een cd van een orkest niet de naam van ieder orkestlid op de hoes van de cd vermeld moeten worden. Enkel de orkestleider en solisten kunnen dit verlangen. Een uitvoerende kunstenaar kan wel optreden tegen personen die zonder zijn toestemming zichzelf bekendmaken als auteur van zijn prestatie.

2. Bekendmaking (divulgiatierecht)

Als auteur bezit je een zogenaamd divulgiatierecht. Dit is het recht om je auteursrechtelijk beschermde creatie bekend te maken. Als auteur be-

paal je in volle onafhankelijkheid of je werk klaar is om vrijgegeven te worden aan het publiek en wanneer dit dient te geschieden en onder welke voorwaarden. Zo beslis je dus als auteur van een webpagina volledig vrij of, wanneer en onder welke voorwaarde je gecreëerde webpagina publiek toegankelijk wordt. Pas wanneer je je creatie aan het publiek hebt prijsgegeven, speelt het auteursrecht ten volle m.b.t. je werk. Dit brengt mee dat pas vanaf dat ogenblik de uitzonderingen die de auteurswet op je exploitatierechten voorziet, kunnen worden ingeroepen door anderen. Zolang je werk niet gedivulgeerd is, kan er dus bijv. niet zonder je toestemming uit geciteerd worden. Tevens is het zo dat zolang je werk niet gedivulgeerd is, het niet in beslag genomen kan worden. Heb je schulden die je niet kan terugbetalen, dan kunnen je schuldeisers, zolang je je creatie niet voor het publiek toegankelijk hebt gemaakt, geen beslag leggen noch op de materiële drager waarin je creatie vervat ligt (bijv. een cd-rom of je laptop) noch op de auteursrechten die op je werk rusten. Het is wel zo dat een auteursrechtelijk beschermd werk slechts éénmaal kan gedivulgeerd worden. Heb je beslist, op welke wijze ook, je werk voor het publiek toegankelijk te maken, dan wordt het voor beslag vatbaar en speelt het auteursrecht ten volle.

3. Eerbied (integriteitsrecht)

Wanneer je een auteursrechtelijk beschermde creatie tot stand bracht dan kan je steeds optreden tegen iedere materiële wijziging die zonder je toestemming aan je werk wordt aangebracht. Creëerde je een webpagina, dan mag men zonder jouw toestemming de lay-out of de inhoud van deze webpagina niet wijzigen. Wel wordt deze regel niet altijd in zijn volle strengheid toegepast. Zo neemt men aan dat een auteur zich niet kan verzetten tegen die materiële wijzigingen die zonder zijn toestemming worden aangebracht, die redelijk en billijk zijn. Wanneer iemand een webpagina maakt, dan is het niet meer dan logisch dat men niet de toestemming moet vragen aan de auteur om schrijffouten uit teksten die op de webpagina staan te halen.

Het recht op integriteit geeft een auteur tevens het recht om zich te verzetten tegen alle mogelijke wijzigingen die zijn eer en reputatie aantasten, ongeacht wat eventueel contractueel werd afgesproken met een persoon die het werk commercialiseert. Zo kan je steeds opkomen tegen materiële wijzigingen waardoor je in een slecht daglicht komt te staan. Een

webpagina zou zodanig gewijzigd kunnen worden dat men je beroepsbekwaamheid als webdesigner in vraag stelt. Je kan je evenwel ook steeds verzetten tegen handelingen waardoor je werk in een andere context wordt gecommmercialiseerd dan diegene die je als auteur voor ogen had en hierdoor je eer en reputatie wordt aangetast. Zo kan je als webdesigner steeds optreden wanneer de door jou ontworpen webpagina, zonder dat je dit wist, uiteindelijk gebruikt wordt door een partij die racistische standpunten op deze webpagina inneemt.

Wat *computerprogramma's* en *uitvoerende kunstenaars* betreft is het recht op integriteit beperkter dan zojuist werd aangegeven. De auteur van een computerprogramma en een uitvoerende kunstenaar kunnen zich wel verzetten tegen iedere (materiële) wijziging of tegen iedere andere aantasting van hun werk, zoals bijv. de exploitatie van hun creatie in een andere context dan diegene die zij bedoeld hadden. Zij zullen evenwel steeds moeten aantonen dat hierdoor hun eer of reputatie wordt aangetast.

4. Enkele kenmerken

Morele rechten bestaan even lang als de exploitatierechten van een auteur. Op de vraag of een auteur over zijn morele rechten kan contracteren wordt verder ingegaan in deel V van dit boek dat handelt over auteurscontracten. Wel moet er op gewezen worden dat de morele rechten van een auteur na zijn overlijden niet in het vermogen terecht komen van zijn erfgenamen of de personen aan wie hij zijn bezittingen toekende. Dit betekent echter niet dat de morele rechten na het overlijden van de auteur verdwijnen of niet kunnen worden uitgeoefend. De erfgenamen van de auteur, of de personen die de auteur aanduidde, kunnen na zijn overlijden de morele rechten verder uitoefenen. Zij mogen dit wel niet doen naar eigen goeddunken maar moeten daarbij rekening houden met de wil van de overleden auteur. Dit is ook de reden waarom vele auteurs bij testament bepalen hoe na hun overlijden hun morele rechten moeten worden uitgeoefend. Hun erfgenamen kunnen dan tegen bepaalde exploitatiehandelingen optreden op een wijze die wordt verantwoord of in overeenstemming is met de richtlijnen van de overledene. Men zou bijv. als auteur bij testament kunnen bepalen dat zijn creatie nooit in verband gebracht mag worden met seks of erotiek, of met een bepaald (politiek) gedachtegoed.

IV. VOOR WELK GEBRUIK MOET GEEN TOESTEMMING WORDEN GEVRAAGD?

A. Overzicht

Volgens de regels van het auteursrechtelijk spel, moet je voor elk gebruik van een beschermd werk op voorhand toestemming vragen aan de houder van het auteursrecht. Hoe je dat precies aan boord kan leggen, wordt in deel V uitgelegd. Je moet echter niet voor elk gebruik van een werk het voorafgaand akkoord verkrijgen.

In de eerste plaats moet je enkel toestemming vragen voor creaties waarop nog auteursrecht rust. Alle anderen behoren tot het ‘publiek domein’ en mogen vrij worden gebruikt (zie hierna B).

Het kan ook zijn dat de auteur er helemaal geen probleem mee heeft dat iedereen zijn nog beschermd werk gebruikt. Dat moet dan wel duidelijk blijken uit bepaalde vermeldingen bij het werk (bijv. ‘creative commons’ logo) of uit systemen waarbinnen het werk werd gecreëerd (bijv. ‘open source’). Zie hierover meer in deel VI, D.

Tenslotte voorziet de auteurswet zelf een aantal faciliteiten voor gebruikers van werken in de lijst van de zogenaamde ‘wettelijke uitzonderingen’. Die zorgen ervoor dat je een nog beschermd werk op een bepaalde wijze en voor bepaalde doelstellingen kan gebruiken zonder dat je van inbreuk op het auteursrecht kan beticht worden (zie hierna C tot F). Voor sommige van deze uitzonderingen is een vergoedingssysteem opgezet waarbij de gebruiker moet betalen (bijv. leenrecht en reprografierecht). Het gaat hier niet om een extra belasting maar om een vorm van compensatie voor de rechthebbenden in ruil voor het gebruik dat zonder hun toestemming van hun werken mag worden gemaakt. Voor elke uitzondering gelden wel specifieke toepassingsvoorwaarden die strikt moeten worden nageleefd. Meer toelichting hierover volgt later. Bij twijfel of een bepaalde vorm van gebruik wel of niet is toegestaan, raden we je aan het advies van een auteursrechtsspecialist in te winnen om onaangename verrassingen te voorkomen. Maar het is ook handig om als gebruiker van auteursrechtelijk beschermde werken – dat zijn we allemaal – zelf enige notie te hebben van wat toegestaan is onder het systeem van de uitzonderingen. Je moet namelijk weten dat het om dwingende rechten gaat die

niet kunnen worden weggecontracteerd, zelfs niet door de houder van het auteursrecht. Als je bijv. een afbeelding aantreft op een webpagina met de vermelding dat deze onder geen beding mag worden gekopieerd, hoef je je daar – wanneer je enkel een kopietje maakt voor eigen gebruik – niets van aan te trekken. Je moet dan anderzijds goed weten wat je wel en niet met die reproductie mag doen. De afbeelding ophangen in je kamer is geen probleem. Ze ophangen in je kapperssalon of winkel gaat te ver.

De zogenaamde ‘wettelijke uitzonderingen’ die we hierna in detail bespreken, gelden op nagenoeg identieke wijze voor de *houders van naburige rechten*. Om de lectuur eenvoudig te houden, wordt in de tekst evenwel enkel verwezen naar ‘auteurs’. Men moet daarbij dus steeds in gedachten houden dat daaronder ook de houders van naburige rechten vallen.

B. Werken in het publiek domein

1. De beschermingstermijn van het auteursrecht is verstreken

Het auteursrecht heeft niet enkel de belangen van auteurs voor ogen. Het is belangrijk voor de maatschappelijke en culturele vooruitgang dat iedereen op een bepaald moment toegang krijgt tot het wetenschappelijk, literair en cultureel patrimonium. Daarom is de bescherming van het auteursrecht in de tijd beperkt. Op het einde van de beschermingstermijn valt het werk in ‘het publiek domein’. Vandaag is die termijn door de Europese Unie vastgesteld op 70 jaar na het overlijden van de auteur. Voor de naburige rechten geldt in de regel een termijn van 50 jaar na het bekendmaken van de prestatie (zie hierover meer details in Deel II). Gaat het om werken van buitenlandse (niet EU) auteurs, dan win je best advies in. De termijn is soms korter (50 jaar) en in enkele landen langer. Vergeet ook niet dat, bij werken die door meerdere personen samen zijn gemaakt, de sterfdatum van de langstlevende auteur het aanvangspunt is voor de berekening van de 70-jarige beschermingstermijn.

Zoals het woord ‘publiek domein’ doet vermoeden, wordt het werk beschikbaar voor iedereen. Je mag het werk vrij gebruiken. Het werk kan gekopieerd, bewerkt, verspreid en op- of uitgevoerd worden; het kan geïntegreerd worden in eigen materiaal en beschikbaar gesteld worden op

het internet. Dit is bijv. ondertussen het geval voor de werken van de schilder Paul Klee (†1940), de componist Debussy (†1918), de schrijver Karel Van de Woestijne (†1929) en de politicus Leon Trotski (†1940).

2. Werken waarop nooit auteursrecht rust

Sommige werken behoren onmiddellijk tot het publiek domein omdat de wet bepaalt dat hiervoor geen auteursrecht kan gelden.

Het gaat in de eerste plaats om naakte *feiten* (namen van de koningen van België, data van een kalender, getijden van eb en vloed, ...) of loutere *ideeën* (het idee tot het opzetten van een afzonderlijke webpagina met informatie voor mindervaliden). Let op: de concrete uitwerking van een kalender of webpagina zal wel worden beschermd. Je mag dus niet gewoon een variant van een bestaande creatie maken (d.i. inbreuk) maar je moet ditzelfde idee op een eigen originele wijze uitwerken. Over dit onderscheid tussen niet-beschermbare idee en beschermbare originele vorm wordt hoger in deel II gehandeld.

Verder worden ook de *officiële akten* van de overheid, zoals de teksten van wetten en van beslissingen van rechtbanken, niet beschermd. In sommige landen gaat men verder en behoren ook andere overheidsdocumenten tot het publiek domein. Zo kan je bijv. vrij gebruik maken van de vele foto's en het filmmateriaal dat door de NASA wordt gemaakt (www.nasa.gov/multimedia/imagegallery/index.html).

3. Internet is niet rechtenvrij

Het internet wordt wel eens gepropageerd als een vrij en ongebonden medium waar vrijheid van meningsuiting de regel is en waar alles wat er te vinden is voor iedereen vrij beschikbaar is. Niets is minder waar. Teksten, beelden of muziek via het internet toegankelijk maken, impliceert niet dat dit materiaal rechtenvrij wordt. Men mag die handelingen nooit interpreteren als een verzaking aan het auteursrecht. Wanneer iemand anders dan de auteur deze handelingen stelt, dan maakt die persoon in feite reproducties (digitalisering van het materiaal) én deelt hij het werk mee aan het publiek. Zoals hoger werd uitgelegd, is dat slechts mogelijk met de uitdrukkelijke toestemming van de auteur. Zonder die toestemming is sprake van flagrante inbreuk op het auteursrecht.

Hoe ga je dan om met sites die voorhouden dat ze rechtenvrije werken (afbeeldingen, teksten, partituren) aanbieden? Dat is bijv. de ambitie van het project Gutenberg voor literatuur en muziek (www.gutenberg.org). Wat vermeld wordt op de webpagina kan juist zijn maar de eindverantwoordelijkheid ligt steeds bij de gebruiker. België is namelijk niet vertrouwd met het Amerikaanse concept van de ‘onwetende of argeloze inbreukmaker’ (‘innocent infringer’). Je moet dus alle (vooral kleine) lettertjes van de gebruiksvoorwaarden lezen en voor jezelf uitmaken (i) of het materiaal inderdaad tot het publiek domein behoort, (ii) of dat de auteursrechthebbende inderdaad in een gratis gebruik heeft toegestemd en, in het laatste geval, (iii) welke vormen van gebruik zijn toegestaan. De webpagina www.pics4learning.org verleent bijv. toestemming tot gebruik van het aangeboden beeldmateriaal maar enkel aan studenten en onderwijzers voor doelstellingen van onderwijs.

4. Er staat geen © notice bij het werk: is het gebruik dan vrij?

Neen. Het is niet omdat een werk niet meer verkrijgbaar is (uit druk) of omdat er geen ‘copyright notice’ © op vermeld staat, dat een werk tot het publiek domein behoort. Integendeel, gelet op het automatisch karakter van het verkrijgen van auteursrecht moet je er van uitgaan dat elke originele creatie beschermd is tot 1 januari volgend op het jaar waarin de auteur 70 jaar overleden is. De © vermelding dient eerder als een soort waarschuwing voor gebruikers. Als je dan aangesproken wordt voor inbreuk, zal je een rechtbank moeilijker kunnen overtuigen van je goede trouw of onwetendheid. Die laatste argumenten zullen je echter evenmin kunnen vrijpleiten wanneer je een werk gebruikt waarop geen © is vermeld. De hoofdregel is dat iedereen wordt geacht de wet – en dus ook de auteurswet – te kennen!

Op webpagina’s zie je vaak dat de © gevolgd wordt door verschillende jaartallen (bijv. 2007-2011). Dit betekent dat het werk voortdurend bewerkt wordt. Men toont dan het jaar van de creatie en het jaar van de laatste bewerking.

Volledigheidshalve merken we nog op dat rechtbanken in sommige landen (bijv. de VSA) de schadevergoeding die moet betaald worden bij inbreuk, laten hangen van het wel of niet aanwezig zijn van een © vermelding. Dit is in België alvast niet het geval.

5. Let op voor bewerkingen en adaptaties

Het kan ook zijn dat vrij beschikbare werken al door anderen herbruikt en verwerkt werden in een nieuw werk. Wanneer dit op een originele wijze gebeurt, zal voor het geadapteerde werk als zodanig een nieuw auteursrecht of naburig recht ontstaan (bijv. een foto van een schilderij van Paul Klee in een beeldbank, een bespreking van een werk van Trotski of een opvoering van een prelude van Debussy). Deze herwerkte versies (adaptaties) kunnen niet vrij worden gebruikt. Het is dus belangrijk op voorhand te controleren of je wel in het bezit bent van de originele publiek domein versie van een werk of dat je werkt met een eigen opvoering van een klassiek muziekwerk. De originele teksten en tekeningen van 'de kleine meermin' van Hans Christian Andersen mag je gebruiken maar niet het script en de beeltenis van dit personage zoals het door Walt Disney werd gecreëerd.

C. Kopiëren voor eigen gebruik

Voor de doorsnee gebruiker is vooral de wettelijke uitzondering van de privékopie interessant. In feite gaat het hier om twee onderscheiden situaties al naar gelang de kopie (1) op papier (reprografie) dan wel (2) op een andere wijze (bijv. digitale opslag) wordt gemaakt.

1. Overschrijven, fotokopiëren of andere reproducties maken via een fotografische techniek

Deze uitzondering dekt niet enkel de klassieke kopie van papier naar papier maar ook reproducties vanuit een digitale drager naar papier. Scannen (d.i. papier naar digitaal) valt hier dus niet onder maar afprinten vanaf het internet wel (d.i. digitaal naar papier). Ook muziek en film vallen niet onder deze uitzondering omdat ze niet naar papier kunnen worden gekopieerd. Voor deze werken geldt echter een eigen uitzondering (zie verder punt 2).

De toegestane handelingen van overschrijven of fotokopiëren mogen door iedereen gesteld worden op voorwaarde dat de gemaakte reproducties uitsluitend bestemd zijn voor privégebruik of, wanneer het gaat om een onderneming of een instelling, voor louter intern gebruik.

Je mag ook niet alles integraal kopiëren. Dat kan enkel voor artikelen (bijv. uit een tijdschrift of een krant) en werken van grafische of beeldende kunst. Deze laatste categorie omvat niet alleen schilder- en beeldhouwwerken maar ook werken van architectuur, illustraties, foto's, geografische kaarten, plannen en ontwerpen. Voor alle andere werken, zoals boeken of gedichten, moet je je beperken tot korte fragmenten. Als vuistregel – dit is geen wettelijke garantie! – kan je stellen dat maximaal tien procent van het werk mag worden gereproduceerd. Geen van deze regels gelden voor 'bladmuziek' – d.w.z. nog beschermde partituren – waarvan zelfs geen enkele regel voor privégebruik mag worden gekopieerd (hierna zullen we zien dat dit wel mogelijk is voor onderwijs- of onderzoeksdoelinden).

2. Reproduceren op elke andere wijze (dan op papier)

Deze uitzondering kan je invoeren telkens wanneer je een werk kopieert op een andere drager dan papier. Ze is in twee opzichten ruimer dan de hiervoor besproken reprografieuitzondering. Vooreerst geldt de uitzondering voor alle genres van werken, dus ook voor geluidswerken en audiovisuele creaties. Ten tweede hoeft je je niet te beperken tot korte fragmenten. Je kan muziek, films, foto's, teksten en ander literair materiaal¹ integraal scannen uit boeken of afladen van het internet of andere digitale dragers en dit materiaal vervolgens opslaan op je computer, een externe harde schijf, je mp3-speler of andere blanco dragers. Printen valt niet onder deze uitzondering want dat is op papier. Je kan wel je favoriete televisieprogramma, film of muziekconcert kopiëren om die later opnieuw te bekijken of beluisteren. Hier bestaat voor de houder van het auteursrecht evenwel de mogelijkheid om de kopie te verbieden, maar enkel voor materiaal dat je via een 'on demand' (op aanvraag) systeem hebt verkregen.

De toepassing van deze uitzondering is onderworpen aan een strenge dubbele voorwaarde: de toegestane reproducties moeten plaatsvinden in je familiekring (en bijv. niet op je werk) en de kopie moet bestemd zijn voor je familiekring (en bijv. niet voor je collega's op het werk). Een louter intern gebruik binnen een onderneming of instelling, zoals voor de reprografieregeling, wordt in dit geval niet aanvaard.

¹ Nuanceer: onder de huidige versie van de wet is het momenteel nog niet toegestaan om artikels, boeken of foto's voor eigen gebruik op digitale dragers te kopiëren. Deze tekst wordt op korte termijn aangepast.

Een vraag, die niet met zekerheid kan worden beantwoord, is te weten of de uitzondering enkel van toepassing is op materiaal dat legaal wordt aangeboden. Het is bekend dat, zeker op het internet, heel wat film- en muziekbestanden zonder de toestemming van de rechthebbenden ter beschikking wordt gesteld ('uploading'). In tegenstelling tot andere landen, stelt de Belgische auteurswet niet als vereiste dat enkel legaal aangeboden materiaal mag worden gekopieerd. Wel geldt voor alle uitzonderingen de regel dat geen afbreuk mag worden gedaan aan de belangen van de rechthebbende. Als gebruiker speel je dus beter op 'veilig' (zie hierover ook punt 3). Er zijn heel wat sites die inhoud voor 'legale downloading' aanbieden. Referenties vind je o.m. op de website van de BAF (Belgian Anti-Piracy Federation).

Je kan uiteraard de beide uitzonderingen besproken in punten 1 en 2 combineren. Dit geeft je bijv. de mogelijkheid om een mooie afbeelding van het internet te kopiëren, af te printen en in je (privé)kamer op te hangen. Het gebruiken van deze afbeelding voor het maken en verkopen van postkaarten of kalenders overschrijdt anderzijds ruim de grenzen van de uitzondering en stelt je bloot aan vervolging.

3. Reproducieren is niet hetzelfde als mededelen!

De beide hiervoor beschreven uitzonderingen staan enkel handelingen van reproductie toe. Dit materiaal mag dus niet aan een ruimer publiek (dan de familiekring) worden ter beschikking gesteld. Anders uitgedrukt: je mag onder de hierboven genoemde voorwaarden wel analoge of digitale kopies van een werk maken maar je mag geen handelingen stellen waardoor het werk op een immateriële wijze aan derden wordt meegegeed. Het laten beluisteren of vertonen van het werk buiten de familiekring, het integreren van een beschermd werk in een webpagina, het opladen op een sociaal netwerk (Facebook, YouTube, MySpace) en het toevoegen als bijlage aan een e-mail vallen onder de gewone regels van het auteursrecht. Deze beperking verklaart de aandacht in de media voor het probleem van de illegale uitwisseling van vooral muziek- en filmbestanden via P2P-systemen. Heel wat P2P-software zorgt er immers voor dat internetgebruikers – bewust of onbewust, maar dat maakt geen verschil – de bestanden die ze op de eigen computer hebben opgeslagen ter beschikking stellen van de ruimere internetgemeenschap. Dit loutere ter beschikking stellen vormt een handeling van publieke mededeling waarvoor

geen uitzondering bestaat. Je moet daarvoor toestemming vragen, zoniet bega je een inbreuk.

Publieke mededeling – niet toegestaan – moet anderzijds worden onderscheiden van kosteloze mededelingen in een private kring die wel worden toegelaten. In het Belgisch auteursrecht wordt de scheidingslijn publiek/privaat bepaald door de *familiekring*. De familiekring komt overeen met de privésfeer en is dus niet noodzakelijk beperkt tot personen waarmee men een biologische band heeft. Het gaat eerder om een situatie waar de betrokken personen een hechte sociale band met elkaar hebben (bijv. ouderen die permanent wonen in een bejaardentehuis). Je mag dus films bekijken in de familiekring of muziek afspelen tijdens een verjaardagsfeest met enkele vrienden in je woning maar hetzelfde is niet mogelijk in een ruimere context (jeugdbeweging, fuiven, ondernemingen, winkels, kapperszaken, enz.). Op dit onderscheid publiek-privé werd uitvoerig in deel III ingegaan.

4. Betaling van een vergoeding

Als geldelijke compensatie voor de toegestane handelingen beschreven onder punten 1 en 2 worden heffingen toegepast. Voor reprografisch gebruik zoals fotokopiëren gaat het om een percentage op de verkoopprijs van fotokopieerapparaten en om een forfaitair bedrag dat wordt vastgesteld op basis van het aantal vervaardigde fotokopieën. Dit gebeurt door de overkoepelende beheersvennootschap Reprobel (www.reprobel.be) die alle Belgische beheersvennootschappen van auteurs en uitgevers vertegenwoordigt. Die groeperen schrijvers, journalisten, fotografen, illustratoren, auteurs van educatief-wetenschappelijke teksten, drama-auteurs, componisten en de uitgevers van kranten, tijdschriften, boeken en muziekpartituren. De opbrengst wordt gelijk verdeeld tussen de groepen auteurs (50 %) en uitgevers (50 %). Als je als auteur actief bent in één van de hiervoor genoemde sectoren, sluit je je best aan bij de representatieve beheersvennootschap. Die zal je jaarlijks een vergoeding uitkeren. Normaal wordt die berekend op het aantal bladzijden dat je het voorbije jaar hebt gepubliceerd.

Voor vormen van kopiëren beschreven onder (2) wordt de vergoeding geïnd door de vergelijkbare vereniging Auvibel (www.auvibel.be). Ook hier gaat het om een forfaitaire heffing, ditmaal niet alleen op de apparaten waarmee kopies kunnen worden gemaakt (bijv. dvd-recorders, mp3- en

mp4-spelers en gsm's met die functies) maar ook op de blanco dragers waarop de kopies kunnen worden vastgelegd (bijv. beschrijfbare cd's en dvd's, usb-sleutels en externe harde schuiven). Al deze tarieven worden regelmatig herzien om in overeenstemming te blijven met de evoluerende technologieën en markttendensen.

D. Gebruik in het kader van onderwijs- en onderzoeksdoelinden

1. Algemeen

De auteurswet bevat een aantal bepalingen die kunnen ingeroepen worden door personen die een beschermd werk wensen te gebruiken in het kader van activiteiten van onderwijs of onderzoek. Zoals met de uitzondering van privékopie, is het ook hier belangrijk om een onderscheid te maken tussen handelingen van reproductie (fotokopiëren, afdrukken op papier, ...), enerzijds, en handelingen van publieke mededeling (lezingen, vertoningen, opvoeringen, terbeschikkingstelling via het internet, ...), anderzijds. Soms mag het ene, soms het andere, soms beiden. Enkel het *citaatrecht* laat de beide handelingen toe. Deze mogelijkheid om korte fragmenten uit een werk te 'citeren' wordt verder besproken omdat ze ook voor andere dan didactische mogelijkheden is toegestaan (zie hierna E.).

Het doorslaggevend criterium voor de toepassing van de hier besproken uitzonderingen is dat het gebruik van of uit andermans werk gebeurt 'ter illustratie bij onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek'. Maar ook als je aan die voorwaarde voldoet, moet je er bovendien voor zorgen dat er met het gebruik van het werk geen winstgevende doelstelling wordt nastreefd en er geen afbreuk wordt gedaan aan een normale exploitatie van het werk.

Tenslotte is deze uitzondering ook gekoppeld aan de betaling van een *vergoeding*. De wetgever heeft daarvoor een speciaal systeem opgezet dat de gebruiker misschien niet rechtstreeks voelt maar dat er wel degelijk voor zorgt dat de auteur – evenals de uitgevers en houders van naburige rechten – een financiële compensatie ontvangen. De modaliteiten zijn vergelijkbaar met wat daarover in punt C (kopiëren voor eigen gebruik) werd gezegd.

2. Toegestane handelingen van reproductie?

Je mag voor onderwijsdoeleinden of bij je wetenschappelijk onderzoek integrale reproducties maken van artikelen (uit tijdschriften, kranten, ...) en werken van grafische of beeldende kunst (foto's, afbeeldingen, figuren, grafieken, werken van architectuur, plannen, ...). Voor andere werken (een boek, film, muziekcd, ...) moet je je beperken tot een kort fragment. Wat juist onder de notie 'kort fragment' moet worden begrepen, berust op een feitelijk oordeel. Het kan bijv. gaan om een bladzijde uit een boek of enkele minuten uit een film. De omvang van het fragment moet in verhouding staan tot het geheel: 5 pagina's kopiëren uit een boek van 10 pagina's is duidelijk geen fragment meer, terwijl 10 pagina's kopiëren uit een boek van 100 pagina's wel toelaatbaar kan zijn. Als vuistregel wordt een omvang van 10 % naar voor geschoven, maar dat is geen wettelijk vastgelegde bepaling.

Voor de toepassing van de uitzondering maakt het niet uit op welke soort drager het origineel staat of naar welke drager je kopieert. Dit betekent dat je kan afprinten van het internet (van digitaal naar papier), inscannen (van papier naar digitaal), fotokopiëren (van papier naar papier) of kopiëren/plakken (van digitaal naar digitaal). Ook de wijze waarop je in het bezit bent gekomen van het werk dat je wil kopiëren is niet van belang: zo kan het gaan om je eigen aangekocht exemplaar, om een exemplaar uit de bibliotheek of om een geleend exemplaar van een vriend. Ook de gigantische databank die het internet in feite vormt, staat ter beschikking.

Je moet wel enkele verplichtingen in acht nemen wanneer je deze uitzondering voor didactisch gebruik inroept. De wet schrijft uitdrukkelijk voor dat je steeds *de bron* moet vermelden op de kopie. Dit kan in de praktijk vervelend zijn. Indien je oefeningen uit een handboek wil gebruiken op een examen moet je dus in principe de bron vermelden. Indien je deze niet terugvindt (bijv. omdat informatie naamloos op het internet beschikbaar is), doe dan de nodige inspanningen om de bron toch te achterhalen (door bijv. de uitgever te contacteren of door een e-mail te zenden naar de webmaster). Enkel indien je deze gegevens onmogelijk kan terugvinden, mag je kopiëren zonder bronvermelding. Je mag het gekopieerde materiaal ook nooit gebruiken in latere exploitaties waarmee je een commerciële doelstelling nastreeft.

Tot slot vermelden we een bijzondere regeling die het gebruik van werken toestaat voor de samenstelling van *bloemlezingen*. Een bloemlezing is een werk dat bestaat uit uittreksels uit werken van één of meerdere auteurs. Het kan bijv. gaan om een “best of” van werk uit een bepaald genre, een bepaalde periode, een bepaalde stroming, rond een bepaald thema of van één bepaalde auteur. Zolang de auteur nog in leven is, gelden de gewone regels van het auteursrecht en moet je dus zijn toestemming tot gebruik van zijn werk vragen. Eens de auteur is overleden, mag je zijn werk opnemen in de bloemlezing op voorwaarde dat die bestemd is voor onderwijsdoeleinden. Je moet er dan wel over waken dat je bij de keuze van het uittreksel, de presentatie en de plaats ervan, de morele rechten van de auteur respecteert. Je moet tevens een billijke vergoeding betalen aan de erfgenamen. Daarover moet je onderhandelen met de erfgenamen of, bij gebreke aan een akkoord, je wenden tot de rechtbank.

3. Toegestane handelingen van publieke mededeling?

Er moet geen toestemming worden gevraagd voor *kosteloze uitvoeringen* die gebeuren in het kader van schoolactiviteiten. Je kan met leerlingen of studenten muziek beluisteren of (zelf) uitvoeren en documentaires of films bekijken om die daarna te bespreken. Ook de moderne wijzen van communicatie waarbij werken worden vertoond in PowerPoint presentaties, door op het internet te surfen of tijdens een educatieve videoconferentie vallen onder de uitzondering. Verder staat de uitzondering de kosteloze uitvoering van een werk tijdens een publiek examen toe, althans voor zover daarbij de toekenning van een diploma door een officiële onderwijsinstantie wordt beoogd (bijv. examens in muziekconservatoria, academies voor beeldende kunsten, ...).

Het is belangrijk dat het materiaal dat wordt uitgevoerd, beluisterd of bekeken op één of andere manier kadert binnen het curriculum of leerplan van de docent of instelling. Het criterium van ‘schoolactiviteiten’ dat in de wet wordt gebruikt, mag niet te ruim worden opgevat en omvat geen gebruik dat niet gerelateerd is aan het lessenpakket, de eindtermen of de pedagogische doelstellingen. Niet alle materiaal dat voor studenten wordt gebruikt, zal dus kunnen worden hergebruikt op commerciële congressen of betalende studiedagen.

Voor officieel erkende onderwijsinstellingen is het verder toegestaan om – via een eigen netwerk – informatie van diverse aard (cursussen, teksten,

audiovisueel materiaal, muziek, ...) beschikbaar te stellen voor de studenten. Het moet gaan om een gesloten netwerk met een beveiligde toegang (bijv. paswoorden of een login via studentnummer). Het is dus nooit toegestaan om, zelfs voor didactische doeleinden, materiaal te verspreiden via het internet of andere niet-gesloten transmissiekanalen. Bij het materiaal van derden dat op het eigen gesloten netwerk wordt geplaatst, moet de bron en de naam van de auteur worden vermeld.

E. Citeren uit een werk

1. Citeren in het kader van kritiek, polemiekt, onderwijs of wetenschapsbeoefening

Je mag in eigen werk citeren uit een werk van iemand anders zonder vooraf de toelating van de auteur te vragen. Ook een vergoeding voor het gebruik is niet nodig. Het citaatrecht kan zelfs niet alleen ten aanzien van literaire werken (zoals fragmenten uit handboeken of krantenartikels) worden ingeroepen, maar geldt voor alle werken. Je kan dus bijv. een schilderij, sculptuur of grafiek 'citeren'. Dit kan eveneens uit muziek- en filmwerken. Maar let op: al deze citaten moeten voldoen aan de hierna opgesomde strikte voorwaarden

- Het citaat moet *kort* zijn. Gedetailleerde strikte regels, over hoe lang een citaat moet zijn, bestaan er niet. Of een citaat kort is, moet beoordeeld worden rekening houdend met de lengte van het oorspronkelijk werk en het doel van het citaat. Een tiental pagina's overnemen overschrijdt wellicht de grenzen van het citaatrecht tenzij het fragment uit een boek van 1000 bladzijden is genomen. Men hanteert als vuistregel de 10 % regel. Een uitzondering geldt daarbij voor grafische werken (foto's, schilderijen, architectuurontwerpen, ...). Het citaatrecht staat je toe om een dergelijk werk in zijn geheel over te nemen (dus het geheel en geen deeltje eruit).
- Citeren is enkel toegestaan wanneer dit gebeurt voor *doeleinden van kritiek, polemiekt, onderwijs of wetenschap*. De geciteerde passage moet daarbij ingekaderd worden in je eigen werk (bijv. in een cursus of Power-Point presentatie). Daarin moet de passage becommentarieerd, bekritiseerd of toegelicht worden. Je mag dus geen stukken tekst aanhalen die je niet bespreekt, maar die enkel bedoeld zijn om je eigen werk 'interessanter' of visueel aantrekkelijk te maken. Een collage die louter

- uit citaten bestaat, valt duidelijk ook niet onder de uitzondering. Je mag uiteraard niet citeren met commerciële bedoelingen.
- Het werk waaruit je wil citeren moet op geoorloofde wijze openbaar zijn gemaakt. Dit betekent dat het hoger besproken morele recht van divulgatie moet uitgeoefend zijn. Men mag dus niet citeren uit een manuscript waaraan de auteur nog werkt of uit een afgewerkt manuscript dat nog niet werd bekendgemaakt.
  - De wijze waarop je citeert moet in overeenstemming zijn met de *eerlijke beroepsgebruiken* en het beoogde doel. Men doelt hier op de gebruiken die in de betreffende sector (pers, onderwijs, ...) algemeen aanvaard worden. Deze vereiste zal mee bepalen hoe lang het citaat mag zijn: in een persartikel worden doorgaans kortere passages toelaatbaar geacht dan in een syllabus.
  - Bij elk citaat moet je de naam van de *auteur* (in de mate dat die op het geciteerde werk te vinden is) en de *bron* (welk boek, tijdschrift, ...) duidelijk vermelden. Enkel wanneer dit echt onmogelijk zou zijn – maar dat moet jij aantonen – ben je van deze voorwaarde vrijgesteld.

Op voorwaarde dat je al deze regels naleeft, mag je alle auteursrechtelijke relevante handelingen stellen met het citaat. Het mag dan gaan om een reproductie van het korte fragment maar ook om mededelingen, bijv. tijdens een opvoering of via het internet.

2. Gebruik in een verslag over actuele gebeurtenissen

Je mag korte fragmenten uit werken overnemen wanneer je die nodig hebt voor een verslag over actuele gebeurtenissen. Wanneer het om een werk van beeldende kunst gaat, mag je het integrale werk vertonen. In de beide gevallen zijn zowel de reproductie (bijv. in papieren tijdschriften) als de mededeling aan het publiek (bijv. tijdens een televisiejournaal of in online kranten) toegestaan. Zoals uit de titel blijkt, is deze uitzondering vooral van belang voor de informatiemedia (kranten, weekbladen, nieuwsjournaals en bijbehorende duidingsprogramma's). De onderliggende bestaansreden is immers het vrijwaren van de persvrijheid en het recht van iedereen om snel over nieuwe gebeurtenissen geïnformeerd te worden. De uitzondering kan daarom enkel ingeroepen worden mits de twee doelstellingen van informatieverstrekking (verslaggeving) én actualiteitswaarde vervuld zijn. Van zodra je een beschermd werk voor andere dan informatieve doeleinden gebruikt, houdt de vrijstelling op en herleeft

het toestemmingsrecht van de auteur. Dit laatste is ook het geval voor het vertonen van een werk dat niet meer inspeelt op de onmiddellijke actualiteit.

Soms kan het werk het onderwerp zijn van je verslag omdat het werk zelf een actuele gebeurtenis vormt. Over de dag van de plaatsing van de gotische toren van Wim Delvoye op het dak van het Paleis voor Schone Kunsten of van het nieuwjaarsconcert door de Wiener Philharmoniker kan dus gerapporteerd worden in de persmedia, met vertoning van het werk of de prestatie zelf. In die gevallen schrijft de wet wel voor dat bron- en naamsvermelding moeten gerespecteerd worden.

3. Incidenteel gebruik van werken die zich op een openbare plaats bevinden

Verwant – maar niet identiek – aan de vorige uitzondering is de bepaling dat de auteur zich niet kan verzetten tegen toevallig gebruik van een tentoongesteld werk. Daarbij gelden twee voorwaarden, namelijk dat het werk is tentoongesteld in een voor het publiek toegankelijke plaats (dus niet in een privétuin) en dat het niet de bedoeling was om het werk zelf te gebruiken. Hier gaat het bijv. om een journalistiek werk of een ander mediaverslag waarbij, ook los van de actualiteitsinformatie, een onderwerp wordt behandeld waarin toevallig een werk verschijnt of weerklinkt op de achtergrond. Je kan de uitzondering bijgevolg niet invoeren wanneer het vertoonde of gehoorde werk het middelpunt van de reportage is; dat gaat enkel indien het gebruik van het werk incidenteel of toevallig is. In een documentaire over de leefomstandigheden van een bepaalde bevolkingsgroep in Brussel, hoef je het Atomium dus niet weg te gommen als dat toevallig even in beeld verschijnt.

F. Andere toegestane vormen van gebruik

In het kort vermelden we hierna de belangrijkste andere uitzonderingen, ook al blijft de mogelijkheid tot toepassing ervan vaak beperkt tot heel specifieke doelgroepen of doelstellingen.

1. Karikatuur, parodie, pastiche

Je mag een werk gebruiken en daarvan een karikatuur, een parodie of een pastiche maken op voorwaarde dat je daarbij de gebruikelijke normen voor het genre naleeft.

Van een parodie wordt bijv. verwacht dat ze zelf origineel is, dat ze een kritische bestemming en een humoristische doelstelling heeft, dat ze geen verwarring met het oorspronkelijk werk creëert en dat ze geen commercieel doel nastreeft. Bij het parodiëren mogen ook niet meer elementen worden overgenomen dan nodig is om het origineel herkenbaar te maken. Tenslotte moet de parodist opletten dat geen ontoelaatbare inbreuk op de morele rechten van de auteur wordt gepleegd. Zo zal bijv. het transponeren van een stripverhaal voor kinderen naar een pornografische context, een inbreuk vormen op het integriteitsrecht. Dit mogelijk conflict met de morele rechten verklaart waarom rechtbanken, die moeten oordelen over de toelaatbaarheid van een parodie, vaak een grote terughoudendheid aan de dag leggen. Nooit mag een parodie de eer of de goede naam van de oorspronkelijke auteur aantasten of zijn werk verminken, wat betekent dat de grenzen van de humor, de milde spot of zelfs de welvoegelijkheid niet mogen worden overschreden.

Vergelijkbare voorwaarden gelden ook voor de karikatuur (een afbeelding die door overdrijving of vergroting van enkele van de meest kenmerkende vormen, trekken of eigenschappen iets of iemand belachelijk probeert te maken) en de pastiche (een slechte nabootsing van een kunstwerk).

2. Openbare uitlening

Een auteur kan de uitlening van zijn werk niet verbieden wanneer die uitlening plaatsvindt met een educatief of cultureel doel, en dit door instellingen die daartoe door de overheid officieel zijn erkend of opgericht. Het gaat hier om een uitzondering ten gunste van o.m. de gemeentelijke en stedelijke bibliotheken en mediatheken. Zij kunnen alle mogelijke werken, met uitzondering van plastische werken, uitlenen. Het gaat dus niet alleen over werken van letterkunde maar ook over databanken, fotografische werken, partituren, muziekopnames en audiovisuele werken.

Voor geluids- en audiovisuele werken – zoals muziekcd's en filmdvd's – geldt wel een sperperiode van twee maanden. Pas na het verstrijken van deze termijn, te berekenen vanaf de eerste verspreiding van het werk onder het publiek, mogen cd's, video's, dvd's, enz. door de voornoemde instellingen worden uitgeleend.

Uitlening van werken is niet hetzelfde als verhuring ervan. In het laatste geval gaat het om een commerciële activiteit waarvoor geen enkele uitzondering geldt en die dus enkel met de voorafgaande toestemming van de rechthebbende kan worden uitgeoefend. Sommige rechthebbenden geven dit zelfs duidelijk aan op de exemplaren van hun werk (bijv. een filmdvd met de vermelding 'enkel voor verkoop – niet voor verhuur').

3. Reproducties voor het behoud van het patrimonium

Het is in het algemene belang, en overigens ook in het belang van de auteursrechthebbende, dat de nodige maatregelen worden genomen ter bewaring van het literair, cultureel en wetenschappelijk patrimonium. De auteurswet verleent daarom aan alle voor het publiek toegankelijke bibliotheken en musea alsook aan archieven de toestemming om reproducties van materiaal – ongeacht de (analoge of digitale) aard ervan – te verrichten wanneer dit noodzakelijk is voor de bewaring ervan. Aldus kunnen deze instellingen hun patrimonium vrijwaren tegen beschadiging, verrotting, vervaging, verbrokkeling of andere vormen van desintegratie van dragers die de tand des tijds veroorzaakt. Er is geen beperking of vereiste met betrekking tot de wijze van reproductie (fotografisch/digitaal) of de drager (analoog/digitaal) waarop de reproductie wordt gemaakt. 'Format-shifting' of de migratie van één formaat naar een ander vormt dus geen probleem. De instelling mag zelf opteren voor de meest geschikte drager waarop een bepaald soort werk (boeken, geluidsbanden, filmmateriaal, negatieven, ...) optimaal kan worden bewaard. Men mag wel niet meer reproducties maken dan nodig voor de bewaring van het materiaal.

Omdat de uitzondering enkel het maken van reproducties toestaat, zal de instelling deze kopieën niet mogen aanwenden voor handelingen van publieke mededeling. De uitzondering biedt met andere woorden geen antwoord op de uitdaging van 'de digitale bibliotheek'. Voor instellingen zoals erfgoedbibliotheken, die veel moeten investeren in het

digitaliseren van materiaal, kan dat tot frustratie leiden. Zij moeten voor het online ontsluiten van beschermd materiaal de afzonderlijke toestemming van de houder van het auteursrecht verkrijgen. Wel staat de auteurswet toe dat dit materiaal – evenals alle andere werken die behoren tot het eigen patrimonium – binnen de instelling kan worden geconsulteerd via speciale terminals die in de gebouwen van de instelling zijn opgesteld. De gebruiker zal zich hiervoor dus fysisch moeten verplaatsen. Draadloze toegang via een eigen computer, zelfs binnen de instelling, is vandaag niet toegestaan. Toegang via de instellingsterminal mag ook enkel worden gegeven aan gebruikers die het materiaal nodig hebben voor privéstudie of onderzoek.

4. Gebruikshandelingen ten behoeve van mensen met een handicap

De auteur kan niet verbieden dat zijn werk wordt gebruikt op een wijze die aangepast is aan de handicap waarmee sommige personen leven. Het omzetten van tekst naar braille of in een groter lettertype, het inspreken van boeken of het ‘ondertitelen’ van een nieuwsuitzending met gebruik van gebarentaal zal niet als een inbreuk worden gezien. Ten minste voor zover het niet om een commerciële exploitatie gaat die geen direct verband met een handicap houdt. Het gebruik van het beschermd werk mag als enige doestelling hebben om mensen met een handicap te helpen en mag daarbij niet tot resultaat hebben dat de rechtmatige belangen van de auteur worden geschaad.

5. Reproducties van uitzendingen door bepaalde sociale instellingen

Erkende ziekenhuizen, gevangenissen en instellingen voor jeugd- of gehandicaptenzorg mogen reproducties van radio- en televisie-uitzendingen maken met de bedoeling die aan de personen die bij hen verblijven te tonen. De opnames moeten dus exclusief bestemd zijn voor de daar verblijvende personen en mogen niet vertoond worden aan bijv. bezoekers.

6. Reclame voor openbare tentoonstellingen en verkopen

Handelingen van zowel reproductie als mededeling zijn toegestaan met het doel reclame te maken voor openbare tentoonstellingen en openbare verkopen van artistieke werken. Deze uitzondering zal musea en verkooppalen bijv. toelaten affiches te drukken en te verspreiden om een open-

bare tentoonstelling, veiling of verkoop van werken aan te kondigen. Het gebruik geldt zowel voor offline als online toepassingen. Het maakt dus geen verschil of de reclame wordt aangekondigd op televisie, via het web, in kranten en tijdschriften of in gedrukte brochures. Een ander dan promotioneel gebruik, zoals de verkoop van de affiches of het organiseren van de tentoonstelling zelf, wordt niet door de uitzondering gedekt.

7. Tijdelijke kopies die technisch noodzakelijk zijn

Internetgebruik en communicatie over netwerken impliceert – of we dat willen of niet – heel wat handelingen van reproductie van het materiaal dat wordt geconsulteerd, opgeladen of doorgegeven. Zelfs de gewone activiteit van ‘browsen’ – in de analoge wereld te vergelijken met het doorbladeren van een boek – impliceert in de digitale wereld het maken van een tijdelijke kopie (in het RAM geheugen). Dat is nu eenmaal eigen aan deze technologie. Voor het auteursrecht gaat het hier niettemin om een handeling die tot de exclusieve rechten van de auteur behoort. In onderdeel III werd uitgelegd dat het immers niet uitmaakt of reproducties geheel of gedeeltelijk, tijdelijk of permanent van aard zijn. Deze patstelling tussen de vereisten van de technologie en het auteursrecht wordt opgelost door een uitzondering. Als internetgebruiker kan je niet aansprakelijk worden gesteld voor wat men ‘technisch noodzakelijke reproducties van voorbijgaande of bijkomstige aard’ noemt. De vrijstelling geldt enkel indien deze reproducties geen eigen economische waarde bezitten en een integraal en essentieel onderdeel vormen van een technisch procedé dat wordt toegepast met als enig doel de doorgifte of het consulteren van het werk. Het bewaren van dit werk op je computer, ook al doe je dit maar voor enkele dagen of uren, valt niet met deze uitzondering te rechtvaardigen.

G. Toegestane handelingen m.b.t. computerprogramma’s en databanken

Voor auteursrechtelijk beschermde computerprogramma’s en databanken gelden afzonderlijke regels voor wat betreft de handelingen die je als gebruiker mag stellen zonder daarvoor voorafgaandelijk de toestemming van de houder van het recht te moeten vragen.

1. Computerprogramma's

Wat computerprogramma's betreft moet je, wanneer je een legaal exemplaar van een computerprogramma koopt, niet nog eens afzonderlijk de toestemming vragen om handelingen te stellen die nodig zijn voor een *normaal gebruik* van het programma. Dit is belangrijk want het gebruiken van een programma brengt steeds de reproductie ervan mee. Het is daarbij ook mogelijk om fouten uit een computerprogramma te halen, wanneer dit noodzakelijk is om het programma optimaal te laten functioneren. Wel is het zo dat bij de aankoopovereenkomst iets anders kan worden afgesproken.

De rechtmatige gebruiker van een computerprogramma, dit is bijv. de persoon die in de winkel een computerprogramma aankoopt, mag ook een *reservekopie* van het programma maken, voor zover die kopie noodzakelijk is om het programma te kunnen gebruiken. Hij mag eveneens de werking van het programma *observeren*, *bestuderen* en *uittesten* om vast te stellen welke ideeën en beginselen aan het programma ten grondslag liggen. Dit mag enkel gebeuren bij het rechtmatig laden of in beeld brengen, de uitvoering, de transmissie of de opslag van het computerprogramma, dus bij handelingen die hem werden toegestaan.

Tenslotte is er de uitzondering van de *decompilatie*, ook wel analyse d.m.v. 'reverse engineering' genoemd. Deze handeling bestaat er in dat een programma in zijn object code (leesbaar voor de machine maar niet voor de mens) wordt geanalyseerd en dat via het terugkeren tot eerdere fases in het totstandkomingsproces van het programma de (voor de mens leesbare) broncode wordt wedersamengesteld. Via de toegepaste decompilatietechnieken die bestaan uit reproducties en bewerkingen van het ontlede programma, verkrijgt men heel wat informatie. Op basis hiervan kan men nu hetzij een met het ontlede programma concurrerend programma maken, hetzij een met dit programma compatibel programma. Onder 'compatibiliteit' verstaat men het vermogen om informatie uit te wisselen en om deze uitgewisselde informatie onderling te gebruiken.

Decompilatie van een computerprogramma, zonder de toestemming van de rechthebbende op dit programma, wordt door de auteurswet slechts onder zeer strikte voorwaarden toegestaan. Vooreerst moeten de volgende vijf basisvoorwaarden vervuld zijn: (i) het doel van de decompilatie moet zijn het compatibel maken van een onafhankelijk gecreëerd

programma met het ontlede programma; (ii) de decompilatie moet onmisbaar zijn om informatie te verkrijgen die nodig is voor de te bereiken compatibiliteit; (iii) de reproductie en de vertaling die plaatsvinden moeten worden verricht door een persoon die het recht heeft om een kopie van het ontlede programma te gebruiken (bijv. een licentienemer), of voor zijn rekening door een daartoe gemachtigd persoon; (iv) de gegevens die nodig zijn om de compatibiliteit tot stand te brengen mogen nog niet eerder snel en gemakkelijk beschikbaar zijn gesteld; en (v) de reproductie en vertaling die plaatsvinden moeten beperkt blijven tot die onderdelen van het ontlede programma die voor het tot stand brengen van de compatibiliteit noodzakelijk zijn. Er gelden vervolgens restricties m.b.t. wat je met de bekomen informatie mag doen. Je mag die niet voor een ander doel dan voor het tot stand brengen van de compatibiliteit van het onafhankelijk gecreëerde programma gebruiken. Ook mag deze informatie niet aan derden worden medegedeeld, tenzij deze mededeling noodzakelijk is met het oog op de compatibiliteit van het onafhankelijk gecreëerde programma. Tenslotte mag deze informatie ook niet worden gebruikt voor de ontwikkeling, de productie of het in de handel brengen van een wat de uitdrukkingwijze betreft in wezen gelijk programma, of voor andere handelingen waarmee inbreuk op het auteursrecht wordt gepleegd. Wanneer je aan alle voorgaande vereisten voldoet, dan kan de mogelijkheid tot decompilatie je op geen enkele wijze, ook niet contractueel, ontnomen worden.

2. Databanken

Wanneer je op een rechtmatige wijze een databank hebt verworven of hiertoe toegang hebt verkregen, mag je zonder de toestemming van de auteur van de databank alle handelingen verrichten die noodzakelijk zijn om toegang te krijgen tot en normaal gebruik te maken van, de inhoud van de databank. Zo bijv. noodzaakt de consultatie en het gebruik van een databank de rechtmatige gebruiker handelingen te stellen die een reproductie en/of publieke mededeling inhouden. Deze uitzondering kan de rechtmatige gebruiker van een databank niet ontnomen worden.

Daarnaast bestaat er voor databanken eveneens een uitzondering die het kopiëren voor eigen gebruik toestaat maar ze geldt enkel voor databanken die op papier of op een soortgelijke drager zijn vastgelegd. Het downloaden van een databank vanaf het internet naar de harde schijf van de

computer is dus, zelfs niet voor privégebruik, mogelijk. De uitzondering is wel ruimer voor het gebruik van een databank in het kader van onderwijs- en onderzoeksdoeleinden. Dan maakt het geen verschil of het om een papieren databank (bijv. een verzameling steekkaarten) of een digitale databank (bijv. een cd-rom met kunstwerken) gaat. Voor zover de reproductie dient ter illustratie bij onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek en op voorwaarde dat geen economisch voordeel wordt nastreefd en er geen afbreuk wordt gedaan aan de normale exploitatie van de databank, is het gebruik van de gehele databank of een deel ervan toegestaan. Voor dezelfde doeleinden kunnen met een beschermde databank ook handelingen van mededeling worden verricht. Die laatste handelingen zijn evenwel voorbehouden aan officieel erkende onderwijsinstellingen en op voorwaarde dat de databank enkel via een eigen gesloten netwerk beschikbaar wordt gesteld van geregistreerde gebruikers (bijv. op basis van login en paswoord).

Zonder de toestemming van de auteur van een databank, of zijn rechtgebende, mag een databank gereproduceerd worden of aan het publiek medegedeeld, wanneer die reproductie of die mededeling wordt verricht om de *openbare veiligheid* te waarborgen of om in een administratieve of gerechtelijke procedure aan te wenden, en wanneer geen afbreuk wordt gedaan aan de normale exploitatie van de databank.

Naast de zojuist besproken, specifiek voor auteursrechtelijk beschermde databanken geldende uitzonderingen, kunnen ook de hoger besproken algemene uitzonderingen op databanken worden toegepast maar ze zullen in de praktijk wellicht weinig nuttig zijn.

V. TOESTEMMING VRAGEN

A. Aan wie?

1. Wie is titularis?

Wanneer je een auteursrechtelijk beschermd werk wil exploiteren dan moet je hiervoor natuurlijk de toestemming vragen. Het is logisch dat je je voor deze toestemming in de eerste plaats wendt tot de auteur van het werk dat je wil gebruiken. Maar wie is auteur van een auteursrechtelijk beschermd creatie? De auteurswet bepaalt dat de fysieke persoon die een auteursrechtelijk beschermd werk tot stand brengt de auteur van dit werk is. De natuurlijke persoon die als het ware met beide handen een beschermd creatie maakt, is de auteur ervan en verkrijgt alle auteursrechten op deze creatie. Hij verkrijgt zowel de exploitatierechten als de morele rechten.

 Deze basisregel geldt ook voor werken die tot stand gebracht worden door *werknemers* of ambtenaren, of voor werken gemaakt *in opdracht*. Het is steeds de werknemer of ambtenaar, of de uitvoerder van een opdracht, die een auteursrechtelijk beschermd werk creëerde die de auteur ervan is en alle erop rustende auteursrechten bezit. Een uitzondering bestaat hier wel voor computerprogramma's en databanken die door werknemers worden tot stand gebracht. Wanneer een computerprogramma wordt gecreëerd door één of meer werknemers of ambtenaren bij de uitoefening van hun taken of in opdracht van hun werkgever, dan worden deze werknemers en beambten wel als auteur van het computerprogramma beschouwd, maar dan komen de exploitatierechten op dit computerprogramma toe aan de werkgever. Van deze regel kan echter via een (arbeids-)overeenkomst of ambtenarenstatuut worden afgeweken. Ook wanneer een databank in de niet-culturele nijverheid is gemaakt door één of meer werknemers of ambtenaren bij de uitoefening van hun taken, of volgens de onderrichtingen van hun werkgever, komen de exploitatierechten op dergelijke databanken toe aan de werkgever. Ook hier kan van deze regel worden afgeweken in een (arbeids)overeenkomst of in het statuut dat op de ambtenaren van toepassing is.

Het is in de praktijk vaak niet gemakkelijk te achterhalen wie de auteur van een werk is. De auteurswet tracht hier hulp te bieden. Vooreerst be-

vat de auteurswet het *vermoeden* dat eenieder als auteur wordt aangemerkt van wie de naam of het letterwoord waarmee hij te identificeren is als dusdanig op het werk, op een reproductie van het werk, of bij een mededeling aan het publiek ervan wordt vermeld. Een regel die ook geldt voor uitvoerende kunstenaars, producenten van fonogrammen en eerste vastleggingen van films, en omroeporganisaties. Onder het begrip 'letterwoord' valt niet alleen een pseudoniem, maar bijv. ook initialen, beeldmerken, stempels, emblemen of logo's. Wanneer je dus een webpagina op het internet vindt en hierop de naam van een bepaald persoon als ontwerper van de webpagina wordt aangegeven, dan mag je ervan uitgaan dat deze persoon de auteur is, en dan moet je aan hem de toestemming tot reproductie van de webpagina vragen. Zo ook mag je er van uitgaan dat wanneer de naam van een bepaald persoon op een boek staat, deze persoon de auteur van het boek is. Dit vermoeden geldt ook voor rechtspersonen. Wordt bijgevolg op een webpagina de naam van bijv. een bepaalde BVBA als ontwerper aangegeven, dan wordt deze BVBA als auteur beschouwd.

Het zojuist besproken vermoeden is echter met alle middelen weerlegbaar. Concreet betekent dit dat de echte auteur, van wie de naam bijv. niet op het werk vermeld staat, zich steeds mag bekend maken als auteur, wanneer hij zich natuurlijk contractueel niet tot geheimhouding zou hebben gebonden.

De auteurswet verleent hulp in de zoektocht naar de auteur van een werk, door te bepalen dat de *uitgever* van een anoniem werk, of van een werk dat wordt gepubliceerd onder een pseudoniem, waarbij niemand weet wie onder dat pseudoniem schuilgaat, ten aanzien van derden geacht wordt de auteur van dit werk te zijn. Het begrip 'uitgever' moet hier ruim worden begrepen. Het is hij die het auteursrechtelijk beschermde werk commercialiseert. Wanneer dus een webpagina wordt tot stand gebracht door een bepaald bedrijf en deze webpagina niet aangeeft wie de auteur van de webpagina is, dan wordt het genoemde bedrijf als auteur beschouwd. Ook hier weer gaat het echter om een weerlegbaar vermoeden. De werkelijke auteur van het beschermde werk kan zich steeds als auteur bekendmaken en zijn positie opeisen, tenzij hij zich er contractueel toe verbonden heeft dit niet te doen.

Zeer vaak worden auteursrechtelijk beschermde werken door *meerdere auteurs* tot stand gebracht. In dit geval moeten in de regel alle auteurs hun

toestemming geven voor de exploitatie van hun creatie. Zij kunnen evenwel contractueel overeenkomen hoe hun exploitatierechten worden uitgeoefend. Zo kunnen zij bijv. bepalen dat één bepaalde auteur bevoegd is om de toestemming i.v.m. het gebruik van hun werk te geven. Het is belangrijk te weten dat indien een werk werd gecreëerd door meerdere auteurs, maar zij geen overeenkomst sloten over de uitoefening van de erop rustende rechten en zij over deze uitoefening ook geen overeenstemming bereiken, geen van de auteurs individueel de toestemming tot exploitatie mag geven. Wil in een dergelijk geval één of meerdere auteurs de creatie toch exploiteren dan zullen zij zich tot de rechter moeten wenden met hun vraag.

Wanneer je een auteursrechtelijk beschermd werk wil exploiteren en de auteur ervan *overleden* is, dan moet je je tot de persoon of personen wenden die in het bezit kwamen van de exploitatierechten op het werk van de auteur. Indien deze rechten in handen van meerdere personen zijn, moeten deze gezamenlijk hun toestemming geven, tenzij zij de uitoefening bij overeenkomst anders geregeld hebben. Zo kunnen zij bijv. afgesproken hebben dat deze rechten door één welbepaald persoon zullen worden uitgeoefend.

Een auteur kan natuurlijk steeds zijn exploitatierechten hebben overgedragen of hij kan anderen het recht hebben verleend zijn rechten uit te oefenen. In dit geval zal men zich, indien men het werk van de auteur wil exploiteren, moeten wenden tot de personen die houder van het betrokken recht zijn geworden.

2. Tussenkost van beheersvennootschappen

Sommige auteursrechtelijk beschermde werken worden door zo vele verschillende personen gebruikt, en vaak op verschillende plaatsen op de wereld, dat het voor de auteur(s) niet meer mogelijk is om voor iedere exploitatie ervan zijn (hun) toestemming te geven. Auteurs sluiten zich daarom vaak aan bij zogenaamde auteursverenigingen of beheersvennootschappen. Indien dit het geval is moeten geïnteresseerde gebruikers zich voor de vereiste toestemming tot deze verenigingen wenden.

Het systeem van beheersvennootschappen komt in grote lijnen op het volgende neer. Auteurs kunnen zich bij dergelijke vennootschappen aansluiten. Men beslist in de regel natuurlijk vrij bij welke auteursvereniging

men zich aansluit. Men kan zich evenwel slechts aansluiten bij een vennootschap die de categorie van rechten beheert die men als auteur bezit. Zo bijv. beheert Sabam o.a. de rechten op muziek en toneelstukken en Sofam o.a. de rechten op foto's en beeldhouwwerken. Tussen bepaalde beheersvennootschappen bestaat wel concurrentie in die zin dat zij het beheer waarnemen van dezelfde categorieën van werken. Het is dan aan de auteur om te kiezen bij welke vennootschap hij zich aansluit.

Wanneer men zich als auteur bij een beheersvennootschap aansluit, dan vertrouwt men het beheer van de exploitatierechten op zijn werken toe aan deze vereniging. De juridische aard van het contract dat men sluit is afhankelijk van vennootschap tot vennootschap. Zo moet men bijv. soms zijn exploitatierechten daadwerkelijk overdragen of moet men een exclusief gebruiksrecht verlenen. Na de aansluiting zal de beheersvennootschap de exploitatierechten van de aangesloten auteur beheren. Zij verleent vanaf nu toestemming tot de exploitatie van zijn werken wat, in de praktijk, neerkomt op de betaling van een vergoeding. Zij zal ook het gebruik van zijn werk(en) controleren en eventueel optreden tegen inbreukmakers.

Belgische beheersvennootschappen hebben overeenkomsten gesloten met buitenlandse auteursverenigingen. In deze zogenaamde wederkerigheidsovereenkomsten is afgesproken dat de Belgische vennootschap in België het beheer waarneemt van de werken die deze buitenlandse vennootschappen beheren, en dat de buitenlandse vennootschappen in het land waar zij actief zijn het beheer waarnemen van de werken die de Belgische vennootschap beheert. Zo komt het bijv. dat je ook bij Sabam toestemming moet vragen voor het gebruik van muziek van bepaalde buitenlandse componisten.

De algemene regel in het auteursrecht is dat men als auteur niet verplicht is zich aan te sluiten bij een auteursvereniging. Men kan er steeds voor opteren om zelf zijn rechten te beheren. Het is wel zo dat sommige vergoedingen die door de auteurswet voorzien worden, slechts geïnd en verdeeld kunnen worden door beheersvennootschappen. Zo bijv. kan de vergoeding die betaald moet worden voor het maken van kopieën via kopieertoestellen slechts geïnd en verdeeld worden door de vennootschap Reprobel. Een auteur die aanspraak wil maken op een deeltje van deze vergoeding moet zich aansluiten bij een vennootschap

die de door Reprobel geïnde en verdeelde vergoedingen verder mag verdelen, of moet zich tot dergelijke vennootschap wenden.

3. Geen toestemming te verkrijgen

Het gebeurt regelmatig dat je een auteursrechtelijk beschermd werk wil exploiteren, maar na een lange zoektocht niet kan achterhalen bij wie de exploitatierechten op dit werk rusten. Zo is het mogelijk dat je niet hebt kunnen achterhalen wie de auteur van het werk is, of dat je niet hebt gevonden waar hij momenteel verblijft. Zo ook kan het zijn dat je geen erfenamen van de ondertussen overleden auteur hebt kunnen opsporen, of dat je niet te weten gekomen bent aan wie de ondertussen reeds overleden auteur zijn rechten heeft overgedragen. Met al deze vragen zal je je in de eerste plaatst wenden tot een auteursvereniging maar als die de rechten niet in beheer heeft, sta je nog geen stap verder. Men spreekt in dit geval van *verweesde werken* (of 'orphan works'). Ondanks het feit dat je een vaak tijd- en geldroevende zoektocht ondernam, mag je strikt juridisch gesproken een dergelijk verweesd werk niet exploiteren. De basisregel in het auteursrecht is duidelijk. Je mag een auteursrechtelijk beschermd werk slechts exploiteren indien je hiertoe de toestemming hebt van de auteur of diegene die deze toestemming kan verlenen. Is er geen toestemming, dan is er geen exploitatie mogelijk zonder inbreuk op het auteursrecht te plegen.

Het probleem van de verweesde werken is bijzonder lastig voor bibliotheken en erfgoedinstellingen die hun patrimonium online willen aanbieden. Afhankelijk van de aard van het werk (geschriften, foto's, audiovisueel materiaal) zouden tussen de 40 en 70 % van al het materiaal dat zich in hun instellingen bevindt, verweesd zijn. Het streefdoel om het eigen patrimonium online beschikbaar te maken, beantwoordt weliswaar aan de doelstellingen van deze instellingen maar botst met de regels van het auteursrecht. In Europa vormt het auteursrecht op die manier een belemmering voor de verdere ontwikkeling van digitale bibliotheken zoals bijv. *Europeana* (www.europeana.eu). Dit is een online mediatheek die in 2008 van start ging. Doelstelling ervan is het digitaal toegankelijk maken van materiaal van Europese musea, bibliotheken, archieven en audiovisuele collecties. Digitale bibliotheken moeten voor het online ontsluiten van beschermd materiaal de afzonderlijke toestemming van de houder van het auteursrecht verkrijgen wat dus praktisch gesproken niet

mogelijk is voor ‘verweesde werken’. De Europese Unie is zich van het probleem bewust en werkt aan een oplossing die het online gebruik van verweesde werken door o.a. publiek toegankelijke bibliotheken en archiefinstellingen wil vereenvoudigen.

B. Hoe?

1. Een auteurscontract sluiten

Wanneer je een bepaald auteursrechtelijk beschermd werk wil gebruiken, dan moet je een auteurscontract sluiten. De auteurswet voorziet heel wat regels die moeten worden nageleefd wanneer je met de auteur van een werk een contract wil sluiten over het gebruik van dit werk. Het is evenwel belangrijk te onderstrepen dat deze regels enkel gelden wanneer je rechtstreeks met de auteur een overeenkomst sluit. Deze regels, die hieronder worden uitgelegd, moeten niet worden gerespecteerd wanneer de auteur reeds zijn rechten aan iemand verleende en je vervolgens met deze rechtverkrijgende, en niet met de auteur zelf, een overeenkomst aangaat. Aangenomen wordt dat je deze regels wel moet naleven wanneer je met de erfgenamen van een auteur een auteurscontract sluit.

Over de exploitatierechten kan op twee verschillende wijzen worden contracteerd. Een auteur kan zijn rechten overdragen. Een *overdracht* brengt mee dat de exploitatierechten uit het vermogen van de auteur verdwijnen. De verkrijger wordt de nieuwe eigenaar ervan. Een auteur kan er evenwel ook voor opteren om i.v.m. zijn exploitatierechten slechts een *licentie* te verlenen. In dit geval blijft hij eigenaar van zijn exploitatierechten, maar verleent hij het gebruik van zijn rechten aan zijn contractspartner. Een dergelijke licentie, die je een beetje zou kunnen vergelijken met een huurovereenkomst, kan exclusief zijn of niet exclusief. Via een exclusieve licentie verleen je als auteur iemand het uitsluitende recht je werk op een bepaalde wijze te exploiteren. In dit geval mag niemand anders, en ook jijzelf niet, het werk nog exploiteren op dezelfde wijze. Bij een niet-exclusieve licentie geef je iemand de toestemming je werk op een bepaalde wijze te gebruiken. Je mag evenwel in dit geval ook nog aan anderen het recht verlenen om je werk op dezelfde wijze te exploiteren, en dit is jezelf ook nog toegestaan. Het grote verschil tussen een overdracht en licentie ligt niet alleen in het feit dat je als auteur bij het verlenen van een licentie eigenaar van je exploitatierechten blijft. Je kan een licentie ook

meer aan voorwaarden verbinden. Zo kan je een licentie verlenen voor een beperkte geografische zone, zoals bijv. een stad, een provincie of een ander territoriaal afgebakend gebied. Een overdracht vindt steeds plaats voor een gans land, bijv. voor België, voor meerdere precies bepaalde landen of voor de hele wereld. Een licentie kan ook steeds beperkt worden in tijd. Je kan een al dan niet exclusieve licentie verlenen voor bijv. enkele dagen, weken, maanden of jaren. Een overdracht van exploitatierechten vindt in beginsel plaats voor de gehele duurtijd van de rechten.

Het is niet zo dat auteurscontracten slechts kunnen worden gesloten i.v.m. het geheel van de exploitatierechten die op een bepaald auteursrechtelijk beschermd werk rusten. Je kan inderdaad een contract sluiten over al deze rechten, maar je kan ook contracten sluiten waarbij je slechts het recht verleent om een bepaald werk op één of slechts enkele welomschreven wijzen te commercialiseren. Zo bijv. kan in een auteurscontract slechts het recht worden verleend om een foto op een welbepaalde webpagina te vertonen, of het recht om een bepaald filmpje slechts via YouTube ter beschikking van het publiek te stellen en dit voor een beperkte periode.

2. Hoe moet het contract worden opgesteld?

2.1. Een geschrift is noodzakelijk

Een belangrijke vraag is natuurlijk of je een auteurscontract schriftelijk moet opstellen. De auteurswet vereist dit niet om een geldig contract af te sluiten. Het is evenwel toch aangeraden, en eigenlijk noodzakelijk, dit steeds te doen. Hiervoor zijn meerdere redenen. Vooreerst is het zo dat wanneer je van een auteur het recht verkrijgt om zijn werk op een bepaalde wijze te gebruiken en er later een conflict ontstaat met de auteur, waarbij deze betwist dat hij je zijn toestemming tot gebruik gaf, je via een geschrift moet bewijzen dat je de toestemming van de auteur verkreeg. Het is anderzijds onbelangrijk op welk tijdstip je de schriftelijke overeenkomst met de auteur opstelt. Veiligheidshalve doe je dit best op het moment dat de auteur instemt met het gebruik van zijn werk en dus voor dat je tot dit gebruik overgaat. Het is evenwel niet verboden om, nadat je een mondelinge toestemming van de auteur verkreeg en zijn werk reeds op de toegestane wijze exploiteerde, het geschrift op te stellen. Een tweede reden waarom het eigenlijk noodzakelijk is om een schriftelijke overeenkomst op te stellen is, zoals hieronder verder zal blijken, dat de auteurs-

wet vereist dat in het auteurscontract dat je sluit een aantal verplichte vermeldingen worden opgenomen.

2.2. *Bewoordingen van het contract*

Hoe moeten nu in een auteurscontract de clausules worden geformuleerd waarbij het gebruik van een auteursrechtelijk beschermd werk wordt toegestaan. Wat je niet mag doen is zeer algemene clausules hanteren. Neem in een auteurscontract dus zeker niet de volgende clausules op: 'hierbij wordt het volledige auteursrecht op werk X overgedragen', of 'hierbij wordt het reproductierecht op werk Y overgedragen', of 'hierbij wordt een exclusieve licentie verleend i.v.m. het publiek mededelingsrecht op werk Z'. Wat je wel moet doen is in het auteurscontract heel precies, zeer nauwkeurig omschrijven op welke wijzen een werk mag worden geëxploiteerd. Zo zijn bijv. volgende clausules denkbaar: 'hierbij wordt het recht overgedragen om foto X gedurende een periode van één jaar op webpagina Y te vertonen', of 'hierbij wordt het recht overgedragen om de hierna aangegeven muziek te gebruiken op webpagina F', of 'hierbij wordt een niet exclusieve licentie verleend om de hierna aangeduide tekst op webpagina X op te nemen'. Indien je een overeenkomst met een auteur wil sluiten is het dus belangrijk om vooraf goed na te denken op welke wijzen je het werk van de auteur wil gebruiken en deze wijzen van exploiteren nauwkeurig in de overeenkomst aan te geven en op te sommen. Indien een auteur slechts het recht verleent om zijn werk op één bepaalde wijze te exploiteren, blijven immers alle andere niet-vermelde wijzen van exploiteren van zijn werk bij hem.

Men heeft al snel de neiging om in een contract zeer vage woorden en begrippen te gebruiken. Doe dit zeker niet. De reden hiervoor is dat de auteurswet een regel bevat die inhoudt dat bij twijfel over onduidelijke woorden en begrippen in een auteurscontract, deze woorden en begrippen steeds in het voordeel van de auteur moeten worden geïnterpreteerd. Dit betekent bijv. concreet dat wanneer uit de bewoordingen van een overeenkomst niet duidelijk blijkt of een auteur zijn rechten overdroeg dan wel een licentie verleende, aangenomen moet worden dat hij slechts een licentie verleende. Is het niet duidelijk of een auteur een al dan niet exclusieve licentie verleende, dan wordt bij onduidelijkheid aangenomen dat hij een niet-exclusieve licentie verleende, daar dit voor hem gunstiger is.

2.3. Vergoeding

Heeft een auteur recht op vergoeding wanneer hij het gebruik van zijn werk op een bepaalde wijze toestaat? Het enige wat de auteurswet eigenlijk vereist is dat per in een auteurscontract opgesomde wijze van exploitatie de vergoeding van de auteur bepaald wordt. Indien bijgevolg in een overeenkomst met een auteur tien wijzen van exploitatie van zijn werk worden opgesomd, dan moet voor iedere exploitatiewijze iets bepaald worden over de vergoeding waarop de auteur recht heeft. Dit alles betekent echter niet dat een auteur recht heeft op een vergoeding. Het is immers toegelaten voor enkele of voor alle in het auteurscontract opgesomde wijzen van exploitatie te bepalen dat de auteur geen vergoeding zal ontvangen.

Indien je toch zou overeenkomen dat een auteur voor één, enkele of alle in het auteurscontract opgesomde exploitatiewijzen recht op vergoeding heeft, hoe moet die vergoeding er dan uitzien en wat moet de hoogte er dan van zijn? Wel, de contractspartijen kunnen dit vrij bepalen. Zo kan je overeenkomen dat de auteur slechts een eenmalig vastgesteld bedrag ontvangt (forfaitaire vergoeding). Men kan evenwel ook bepalen dat de auteur een vergoeding zal ontvangen in functie van bijv. het aantal exemplaren dat van zijn werk wordt verkocht, of het aantal malen dat de webpagina, waarop zijn werk zich bevindt, wordt geraadpleegd (proportionele vergoeding). Het is natuurlijk ook mogelijk een combinatie te maken van beide vermelde vergoedingswijzen. Zo kan je bepalen dat de auteur bij het sluiten van het auteurscontract een bepaald niet terugvorderbaar bedrag zal ontvangen en bovendien een vergoeding die berekend zal worden in functie van de verkoop of het gebruik van zijn werk. De hoogte van de vergoeding waarop een auteur recht heeft wordt niet door de auteurswet bepaald. Deze hoogte zal het resultaat zijn van de onderhandelingen tussen de contractspartijen.

2.4. Exploitatieplicht?

Wanneer een auteur zijn recht overdraagt om zijn werk te exploiteren, is zijn contractspartner dan ook verplicht om daadwerkelijk tot deze exploitatie over te gaan, of kan hij eventueel van deze exploitatie afzien en het werk van de auteur in zijn bureaulade laten liggen? De auteurswet bepaalt in dit verband dat de persoon die het recht verkrijgt om het werk van een auteur te exploiteren, dit werk moet exploiteren 'overeenkomstig

de eerlijke beroepsgebruiken'. Het is niet helemaal duidelijk wat onder dit begrip 'eerlijke beroepsgebruiken' moet worden verstaan. Aangenomen kan worden dat men steeds naar de concrete omstandigheden moet kijken en dat de contractspartner van een auteur op een correcte en loyale wijze t.o.v. van de auteur moet handelen. Zo zullen o.m. het doel van de overeenkomst en de marktomstandigheden een belangrijke rol spelen. Wanneer bijv. een journalist een nieuwtje heet van de naald achterhaalde en het recht om een bijdrage van zijn hand hierover te publiceren verleende aan een bepaalde nieuwssite, dan mag men aannemen dat deze nieuwssite deze bijdrage ook moet publiceren op de site, en dit zonder enig uitstel. Immers, deze publicatie dringt zich op, gelet op de actualiteit van de bijdrage en het doel van het gesloten auteurscontract.

2.5. Duur en territorium

In een auteurscontract moet ook steeds, per opgesomde exploitatiewijze, aangegeven worden voor hoelang rechten verleend worden en voor welke gebieden of landen. Zo kan in een auteurscontract bepaald worden dat een auteur een licentie verleent voor bijv. enkele dagen, weken, maanden of jaren, of zelfs voor de volledige beschermingsduur van het auteursrecht. Men mag hierbij wel niet uit het oog verliezen dat wanneer rechten worden overgedragen, deze in de regel voor hun volledige duurtijd worden overgedragen.

Ook kan bepaald worden dat een auteur een al dan niet exclusieve licentie verleent voor een bepaald omschreven gebied, bijv. een provincie of taalgebied, of voor één, enkele, of alle landen van de wereld. Zoals reeds hoger werd aangegeven kunnen exploitatierechten slechts worden overgedragen voor hele landen. Maar ook in dit geval is men vrij te bepalen of rechten worden overgedragen voor één land, enkele landen, of de gehele wereld.

2.6. Toekomstige werken

Het gebeurt regelmatig dat exploitanten van auteursrechtelijk beschermde werken met auteurs, naar aanleiding van het sluiten van een auteurscontract over een bepaald werk, overeenkomen dat de auteur zich ook onmiddellijk verbindt m.b.t. zijn toekomstige werken. Zo kan het dat een bedrijf dat boeken digitaal via het internet publiceert een auteur verplicht om ook reeds de rechten te verlenen i.v.m. de toekomstige boeken

die hij zal schrijven. De auteurswet staat dergelijke afspraken in beginsel toe, maar verbindt er wel twee voorwaarden aan. Vooreerst moeten dergelijke afspraken over toekomstige werken beperkt zijn in de tijd. Wat deze beperktheid juist inhoudt moet geval per geval bepaald worden, waarbij de concrete feiten een belangrijke rol spelen. Zo is er sprake van beperktheid in de tijd wanneer een auteur zich verbindt i.v.m. zijn volgende twee boeken en hij ieder jaar een boek schrijft. Van beperktheid in de tijd is geen sprake meer wanneer een auteur zich i.v.m. zijn twee volgende boeken verbindt, maar hij slechts om de vier jaar een boek schrijft. Een tweede voorwaarde is dat het genre van de toekomstige werken wordt aangeduid. Dit genre dient bijgevolg nauwkeurig te worden bepaald.

2.7. *Varia*

Exploitanten willen graag zoveel mogelijk rechten op een werk verwerven, met inbegrip van de rechten i.v.m. wijzen van exploiteren die nog niet gekend zijn op het moment dat het auteurscontract wordt gesloten. Op dit ogenblik is het duidelijk dat het internet enorme exploitatiemogelijkheden biedt aan auteursrechtelijk beschermde werken, maar dit wist men vele jaren geleden nog niet. Kan men daarom, om niet in een situatie te komen dat men als exploitant later opnieuw met een auteur aan tafel moet gaan zitten, nu reeds met een auteur overeenkomen dat hij het recht op exploitatiemogelijkheden overdraagt die men nog niet kent? De auteurswet verbiedt dit. Een auteur kan geen overeenkomsten sluiten over op het moment van de contractsluiting onbekende exploitatiewijzen.

 Ter aanvulling van de zojuist uiteengezette regels inzake auteurscontracten moet zeker nog het volgende worden aangestipt. Wanneer een auteur de materiële drager waarin zijn werk vervat ligt verkoopt of ter beschikking van iemand stelt, dan betekent dit niet dat deze laatstgenoemde persoon dit werk mag exploiteren. Men moet steeds een onderscheid maken tussen de materiële drager waarin een werk geïncorporeerd is en de auteursrechten die op een werk rusten. Wanneer een auteur dus een foto verkoopt aan iemand, dan mag deze persoon deze foto niet zonder toestemming op zijn webpagina plaatsen. Wanneer men in de boekhandel een boek koopt, dan betekent dit niet dat men dit boek op het internet voor iedereen beschikbaar mag maken.

De hoger uitgelegde regels gelden ook als men een auteurscontract wil sluiten over auteursrechtelijk beschermde *computerprogramma's* of *data-banken*.

Ook voor contracten gesloten door *uitvoerende kunstenaars* voorziet de auteurswet regels. Ofschoon die beperkter zijn dan wat geldt voor auteurs, zijn er toch heel wat overeenkomsten. Zo moeten ten aanzien van een uitvoerende kunstenaar ook alle contracten schriftelijk worden bewezen. Wanneer men dus een contract met een uitvoerende kunstenaar sluit, is het aangewezen een geschrift op te stellen. Contractuele clausules moeten ook hier restrictief worden geïnterpreteerd in het voordeel van de uitvoerende kunstenaar. Tevens geldt ook hier dat de overdracht van het voorwerp waarin een prestatie van een uitvoerende kunstenaar is vastgelegd – en hierbij kan bijv. gedacht worden aan de overdracht van een cd – niet leidt tot het recht om de vastgelegde prestatie te exploiteren. De persoon die het recht verkrijgt om de prestatie van een uitvoerende kunstenaar te exploiteren, moet deze exploitatie laten plaatsvinden overeenkomstig de eerlijke beroepsgebruiken. Contracteren over toekomstige prestaties is ook hier toegestaan op voorwaarde dat de verlening van vermogensrechten betreffende toekomstige prestaties slechts geldt voor een beperkte tijd en voor zover het genre van de prestaties waarop de verlening betrekking heeft bepaald is. Zoals voor auteurscontracten, geldt tenslotte ook voor uitvoerende kunstenaars dat de verlening van rechten betreffende nog onbekende exploitatievormen niet mogelijk is.

C. Werknemers en uitvoerders van opdrachten

1. Beginsel: het recht ontstaat bij de auteur

Hoger in dit boek werd reeds aangegeven dat de basisregel in het Belgisch auteursrecht is dat een auteur de fysieke persoon is die een auteursrechtelijk beschermd werk tot stand brengt en dat hij alle exploitatie- en morele rechten op dit werk verkrijgt. Onderstreept werd dat deze regel tevens toepassing vindt m.b.t. werknemers en de uitvoerders van opdrachten. Werknemers en uitvoerders van opdrachten worden dus ook beschouwd als auteurs en bezitten alle auteursrechten op de door hen als werknemer en uitvoerder van een opdracht gecreëerde auteursrechtelijk beschermde werken. De auteurswet voorziet wel een uitzondering op deze regel, zoals hoger bleek, wat computerprogramma's gemaakt door

werknemers, en bepaalde databanken tot stand gebracht door werknemers, betreft.

Stel nu dat een werknemer een webpagina creëert, hoe kan je dan als werkgever de exploitatierechten hierop bekomen? Of stel dat je een webpagina door een klein webbedrijfje hebt laten ontwikkelen, hoe kan je dan als opdrachtgever de exploitatierechten op deze webpagina bekomen? Immers, een overdracht van exploitatierechten of de verlening van licenties in verband hiermee, vloeit nooit impliciet uit een bestaande arbeidsovereenkomst of aannemingscontract voort.

2. Werken gecreëerd in dienstverband

Wanneer je als werkgever de exploitatierechten wil verwerven op werken die door je werknemers worden gemaakt – en al wat hier gezegd wordt geldt eveneens voor ambtenaren – dan moet je je deze rechten laten overdragen of in verband daarmee een al dan niet exclusieve licentie bedingen. Ook hier dien je deze overdracht of licentie schriftelijk vast te leggen. Dit kan gebeuren in de arbeidsovereenkomst die je met de werknemer hebt gesloten. Wat ambtenaren betreft kan dit vastgelegd worden in hun statuut. Het is evenwel ook mogelijk dat deze overdracht of licentie schriftelijk wordt vastgelegd in een afzonderlijke overeenkomst die los staat van de arbeidsovereenkomst of het ambtenarenstatuut. Voor afspraken met werknemers is het niet nodig dat heel precies de exploitatiewijzen worden opgesomd die de werkgever wil bekomen. Je mag hier algemene clausules gebruiken. Zo zijn de volgende clausules toegestaan: ‘hierbij wordt het reproductie- en publiek mededelingsrecht in hun volledige wettelijke omvang op de door de werknemers ontworpen webpagina’s overgedragen’ of ‘hierbij wordt een exclusieve licentie verleend i.v.m. alle exploitatierechten, in hun meest ruime wettelijke omvang, die rusten op de door de werknemer ontworpen webpagina’s’. Het is wel belangrijk dat je duidelijke woorden en begrippen hanteert. Ook voor afspraken tussen werknemers en werkgevers geldt immers de regel dat indien de afspraken onduidelijk en voor betwisting vatbaar zijn, zij in het voordeel van de auteur worden geïnterpreteerd. In de relatie tussen een werknemer en een werkgever is het wel mogelijk afspraken te maken over toekomstige exploitatievormen. Dit zijn dus wijzen van exploiteren die op het moment van de contractsluiting nog niet bekend zijn. De verlening van rechten m.b.t. toekomstige wijzen van exploiteren moet wel uitdruk-

kelijk in het contract worden aangegeven. Zo kan men bijv. geldig in een arbeidsovereenkomst voorzien dat 'een werknemer al zijn exploitatierechten, in hun meest ruime wettelijke omvang, met inbegrip van toekomstige exploitatiewijzen, overdraagt'. Ook moet worden bepaald dat de werknemer recht heeft op een aandeel in de door de exploitatie volgens de toekomstige exploitatievorm gerealiseerde winst. Aangenomen kan worden dat aan deze laatste verplichting voldaan is wanneer de werknemer een bepaald, vrij te bepalen, forfaitair bedrag wordt toegekend dat uitbetaald zal worden wanneer de toekomstige exploitatiewijze wordt toegepast. Dat een werknemer zijn werkgever reeds exploitatierechten kan overdragen i.v.m. werken die hij in de toekomst in zijn hoedanigheid van werknemer zal creëren, of in verband hiermee een licentie kan verlenen, is logisch.

Moet een werkgever naast het loon dat hij uitbetaalt, ook een extra *vergoeding* aan zijn werknemer toekennen wanneer er afspraken over auteursrechten worden gemaakt? De werkgever mag dit, maar dit is niet wettelijk verplicht. Het is dus mogelijk dat een werknemer geen extra vergoeding zal ontvangen naast zijn loon. Een werkgever is ook niet verplicht de exploitatierechten die hem door zijn werknemer worden verleend te exploiteren. Dit betekent concreet dat een werkgever in alle vrijheid beslist wat hij doet met de creaties van zijn werknemers. Bracht een werknemer een webpagina tot stand, maar geeft de werkgever zijn voorkeur aan een ander ontwerp, dan moet de werknemer zich hierbij neerleggen. In de contractuele afspraken tussen werkgever en werknemer is het niet wettelijk verplicht aan te geven voor welke periode de werknemer auteursrechten verleent en voor welke geografische zone. Om latere discussies te vermijden, worden hierover toch best duidelijke afspraken schriftelijk vastgelegd.

3. Werken gecreëerd in opdracht

Wanneer auteursrechtelijk beschermde werken in opdracht worden tot stand gebracht, moeten afspraken gemaakt worden tussen de opdrachtgever en de uitvoerder van de opdracht indien de opdrachtgever in het bezit wil komen van de exploitatierechten op het werk dat in zijn opdracht werd gecreëerd en waarvoor hij betaalde. Ook hier geldt immers dat uit een overeenkomst op zich, waarbij de opdracht wordt gegeven

tot het creëren van een auteursrechtelijk beschermd werk, geen verlening van exploitatierechten voortvloeit.

Bij werken die gemaakt worden in opdracht moeten twee situaties onderscheiden worden al naar gelang de culturele of niet-culturele sector waarbinnen het werk of de opdrachtgever zich situeren.

Vooreerst heb je de situatie waarbij de opdrachtgever een activiteit uitoefent in de niet-culturele sector of de reclamewereld en het bestelde werk bestemd is voor die activiteit. Aangenomen kan worden dat met 'activiteiten in de niet-culturele sector' activiteiten bedoeld worden die een commercieel oogmerk, zoals bijv. het maken van winst, op het oog hebben. Een voorbeeld van deze situatie is het geval waarbij een drukkerij een webpagina laat ontwerpen door een webdesigner en de webpagina door de drukkerij gebruikt zal worden om haar diensten en producten te promoten, en dus klanten te werven. Wil in dit geval de opdrachtgever de exploitatierechten op het in zijn opdracht vervaardigde werk bekomen, dan moeten de regels nageleefd worden die gelden voor de verlening van auteursrechten door een werknemer aan zijn werkgever. Enkel moet er, wanneer over toekomstige exploitatiewijzen wordt gecontracteerd, geen aandeel voor de uitvoerder van de opdracht worden voorzien in de door deze toekomstige exploitatie gerealiseerde winst.

Ten tweede is er de situatie waarbij de opdrachtgever een activiteit uitoefent in de culturele sector of de situatie dat deze activiteit zich wel in de niet-culturele sector of de reclamewereld situeert, maar het bestelde werk niet voor die activiteit bestemd is. Een voorbeeld is het geval waarbij een museum een webpagina laat ontwerpen (de opdrachtgever oefent hier een activiteit in de culturele sector uit). Of het geval waarbij een bank een webpagina laat ontwerpen waarop zij enkel en alleen de activiteiten aangeeft die zij sponsort (de opdrachtgever oefent hier een activiteit uit in de niet-culturele sector, namelijk in de bankwereld, maar het bestelde werk is niet voor die activiteit bestemd). In deze tweede hier aangegeven situatie moeten, wanneer de opdrachtgever in het bezit wil komen van de exploitatierechten die rusten op het in zijn opdracht vervaardigde werk, de rechten verleend worden overeenkomstig de regels die onder punt B.2 ('Hoe moet het contract opgesteld worden') werden aangegeven.

De zojuist besproken regels m.b.t. werken gemaakt in opdracht, gelden ook onverminderd voor auteursrechtelijk beschermde computerprogramma's en databanken.

4. Uitvoerende kunstenaars

Ook voor de prestaties van een uitvoerende kunstenaar, die in uitvoering van een arbeidsovereenkomst of ambtenarenstatuut, of in opdracht werden tot stand gebracht, zijn regels voorzien indien de werkgever of opdrachtgever de exploitatierechten in verband hiermee wil verkrijgen. Deze regels zijn wel beperkter dan deze die gelden voor afspraken met auteurs.

Wil de werkgever exploitatierechten verkrijgen van zijn *werknemer*-uitvoerende kunstenaar, dan moet dit schriftelijk worden geregeld. Dit kan in de arbeidsovereenkomst of het statuut gebeuren, of in een afzonderlijke overeenkomst. Het bestaan van een schriftelijke afspraak is belangrijk daar het verkrijgen van rechten door een werkgever t.o.v. zijn werknemer steeds schriftelijk bewezen moet worden. De gemaakte afspraken moeten wel duidelijk zijn want, in het geval van onduidelijke clausules, worden deze beperkend geïnterpreteerd in het voordeel van de uitvoerende kunstenaar.

De zojuist aangegeven regels moeten ook worden toegepast wanneer een *uitvoerende kunstenaar* in opdracht werkt en de opdrachtgever een activiteit in de niet-culturele sector of reclamewereld uitoefent en de bestelde prestatie voor die activiteit bestemd is. Is aan deze voorwaarden niet voldaan, bijv. omdat de opdrachtgever een activiteit in de culturele sector uitoefent, dan moeten de hoger onder B.2 uiteengezette regels worden toegepast die gelden voor contracten met uitvoerende kunstenaars die niet in opdracht werken en ook geen werknemer zijn.

D. Afspraken over morele rechten

In deel III van dit werk werd aangegeven dat een auteur morele rechten bezit. Hij beschikt over een divulgatierecht, een recht op erkenning van vaderschap en een recht op integriteit. Een belangrijke vraag is of hij over deze rechten kan contracteren. Kan hij bijv. instemmen met clausules waarin wordt afgesproken dat op zijn werk de naam van een ander per-

soon zal worden geplaatst en dat hij zichzelf nooit als auteur zal bekendmaken? Kan hij zijn contractspartner het recht verlenen om die wijzigingen aan te brengen aan zijn creatie, die de contractspartner wil?

De morele rechten van een auteur zijn in beginsel onvervreemdbaar en niet vatbaar voor overdracht. Dit betekent in de eerste plaats dat het niet mogelijk is dat een auteur in een auteurscontract afspreekt dat iemand anders zijn morele rechten verkrijgt en deze bijgevolg naar eigen goeddunken mag uitoefenen. Het is een auteur ook niet mogelijk om zich er toe te verbinden om zich nooit op zijn morele rechten te beroepen. Dit laatste betekent bijv. dat een auteur niet kan overeenkomen dat hij niet zal optreden tegen nu nog onbekende wijzigingen die de exploitant van zijn werk aan zijn creatie zal aanbrengen. Dit alles heeft evenwel niet tot gevolg dat een auteur niet over zijn morele rechten kan contracteren. Hij kan dit wel, maar slechts op voorwaarde dat hij, op het moment dat hij een auteurscontract sluit, heel duidelijk kan inschatten waartoe hij zich verbindt. Zo kan hij er mee instemmen dat bij de exploitatie van een concreet werk zijn naam niet zal worden vermeld. Ook kan hij overeenkomen dat een bij naam genoemde creatie onder de naam van een ander zal worden geëxploiteerd en dat hij zichzelf niet als auteur van deze creatie zal openbaren. Een auteur kan ook contractueel instemmen met bepaalde wijzigingen die aan een bepaald werk worden aangebracht, waarbij hij op het moment van de contractsluiting heel precies kan achterhalen wat deze wijzigingen juist inhouden.

 Wel is het zo dat, wat een auteur ook contractueel overeenkwam, hij altijd zal kunnen optreden tegen wijzigingen aan zijn werk, of tegen de exploitatie ervan in een andere context dan deze die hij voor ogen had en die zijn eer en/of reputatie kunnen aantasten.

VI. SPECIAL TOPICS

A. E-mail verkeer

Is er een auteursrechtelijk probleem wanneer men e-mails verstuurt? Typisch aan het verzenden van e-mails is vooreerst dat er zogenaamde transportkopieën ontstaan op het internet. Zoals reeds in dit boek werd uitgelegd functioneert het internet via het 'store and forward' procédé. Bij het verzenden van e-mailberichten worden op het internet tijdelijke reproducties gemaakt, die zeer snel verdwijnen, maar vanuit technisch oogpunt wel noodzakelijk zijn. Deze tijdelijke kopieën hebben op zich geen enkele zelfstandige economische waarde. Deze transportkopieën vallen onder de hoger besproken uitzondering van 'tijdelijke kopies die technisch noodzakelijk zijn'. Er is dus geen toestemming voor vereist van de auteurs van het auteursrechtelijk beschermd materiaal dat via de mail wordt verzonden.

Bij het verzenden van e-mails zal anderzijds bij de ontvanger van deze elektronische post, het ontvangen materiaal zichtbaar worden op het scherm van zijn computer, of enig ander toestel waarmee hij zijn mails leest. Dit aspect van het e-mailverkeer roept vragen op vanuit het publiek mededelingsrecht. Gelet op de hoger beschreven inhoud van dit publiek mededelingsrecht, kan je aannemen dat er geen toestemming vereist is wanneer auteursrechtelijk beschermd materiaal per mail wordt verzonden naar één of enkele bloed- of aanverwanten. Ook lijkt geen toestemming vereist te zijn wanneer dit materiaal per mail gezonden wordt naar één persoon of een beperkte groep personen, waarbij tussen de verzender en de ontvanger(s) een nauwe en intieme band van familiale of sociale aard bestaat, die in feite gelijkgesteld kan worden met een familiale band. Dit is bijv. het geval wanneer een aantal bevriende studiegenoten of naaste collega's een mail naar elkaar zenden. Voor het verzenden van e-mails met auteursrechtelijk beschermde werken is wel de toestemming van de auteur(s) van de verzonden creaties vereist wanneer de bestemmingen personen zijn met wie de verzender geen band, zoals zojuist aangegeven, heeft. Hierbij kan bijv. gedacht worden aan een bedrijf dat via elektronische post mails verstuurt naar mogelijke klanten, waarbij de mail een auteursrechtelijk beschermde foto bevat. Ook een mailing van deze foto naar alle 'vrienden' of 'leden' van virtueel sociale netwerken als

Facebook of LinkedIn, zal als een handeling van publieke mededeling worden gezien. Het is daarbij niet relevant of de ontvangers ook daadwerkelijk kennis nemen van de ontvangen mails. Belangrijk is of ze er kennis van hebben kunnen nemen. De plaats waar, en het toestel waarop, de ontvangers van e-mails hun elektronische post lezen is onbelangrijk bij het oordeel of het verzenden een publieke mededeling uitmaakt en dus de toestemming van de auteurs van het verzonden materiaal vereist.

Men moet bij dit alles steeds in het achterhoofd houden dat alhoewel het verzenden van een mail mogelijk als een publieke mededeling beschouwd kan worden, dit soms toch niet de toestemming van de auteur(s) van het verzonden materiaal behoeft, met name wanneer het verzenden valt onder één van de hoger in dit boek besproken uitzonderingen. Hierbij kan bijv. gedacht worden aan een mail die te beschouwen is als een parodie of die valt onder de uitzondering van het citaatrecht.

B. Linking, framing, ...

Hyperlinks doen een aantal vragen rijzen vanuit auteursrechtelijk oogpunt. Zij kunnen worden omschreven als een commando in een webpagina dat verwijst naar het adres van de webpagina waarnaar gelinkt wordt. Zeer vaak bestaat een hyperlink uit in het blauw onderlijnde woorden. Zij kan evenwel ook bestaan uit andere elementen zoals bijv. uit een logo of afbeelding. Door op de hyperlink, die de verwijzing inhoudt, te klikken wordt men onmiddellijk verbonden met het document dat het voorwerp van de verwijzing vormt.

Er bestaan talrijke soorten hyperlinks. Zo is er bijv. 'surface linking'. In dit geval wordt door de hyperlink een verbinding tot stand gebracht met de onthaalpagina (homepage) van de webpagina waarnaar je verwezen wordt. Wanneer de verbinding met deze homepage tot stand wordt gebracht verdwijnt de vorige pagina volledig. Van 'deep linking' is sprake wanneer via de hyperlink een verbinding wordt tot stand gebracht met een pagina van een welbepaalde webpagina die niet de homepage van deze site is. 'Inline linking' maakt het mogelijk een afbeelding, een beeld, een logo of een icoon dat zich bevindt op een andere webpagina te integreren (op te nemen) in de pagina van waaruit wordt gelinkt. In dit geval wordt dus in een webpagina een beeld, een logo of een icoon ingevoerd

dat afkomstig is van een andere webpagina, zonder dat je de pagina van waaruit je linkt verlaat.

Ook 'framing' is een vorm van hyperlinken. In dit geval wordt de webpagina waarnaar wordt gelinkt geopend in de webpagina van waaruit je gelinkt hebt. Je krijgt in dit geval een nieuw geopend venster in de pagina van waaruit de link wordt tot stand gebracht. De pagina van waaruit je linkt wordt bij framing niet verlaten. Een deel van de webpagina van waaruit je linkt blijft zichtbaar. Van een 'framed deep link' is sprake wanneer de pagina die geopend wordt niet de homepage van een webpagina is, maar een zich na deze homepage bevindende pagina.

Het is duidelijk dat wanneer je op je webpagina een link naar bijv. een andere webpagina aanbrengt en deze aangebrachte *link bestaat uit een auteursrechtelijk beschermde creatie* (bijv. auteursrechtelijk beschermde titels, slagzinnen, woorden of afbeeldingen), je toestemming voor het gebruik van deze beschermde creatie moet hebben verkregen. Indien je deze toestemming niet bezit pleeg je een inbreuk op het reproductie- en het publiek mededelingsrecht op de auteursrechtelijk beschermde creaties die zonder toestemming in de hyperlink worden opgenomen.

Een belangrijke vraag is natuurlijk of het enkele aanbrengen van *een niet op zich auteursrechtelijk beschermde link naar auteursrechtelijk beschermde werken* op zich een auteursrechtelijke inbreuk vormt. Het antwoord op deze vraag is afhankelijk van het materiaal waarnaar wordt gelinkt en de soort link die wordt aangebracht. Neem de situatie waarbij een hyperlink wordt aangebracht naar auteursrechtelijk beschermd materiaal (bijv. teksten en foto's) dat rechtmatig en dus met toestemming, werd opgenomen op bijv. de webpagina waarnaar wordt gelinkt. Wanneer men in dit geval *een gewone link* aanbrengt ('surface linking') naar de homepage van de webpagina waarop het auteursrechtelijk beschermd materiaal zich bevindt, dan is er geen sprake van een auteursrechtelijke inbreuk. Geen auteursrechtelijk beschermd materiaal wordt immers bij het aanbrengen van de link gereproduceerd of publiek medegedeeld. Ook vanuit het oogpunt van de morele rechten van een auteur lijkt er hier geen probleem te bestaan. Bij het linken verlaat men immers de webpagina van waaruit wordt gelinkt en komt men terecht op de pagina waarnaar gelinkt wordt. Moeilijker wordt het bij '*deep linking*'. In dit geval komt men via het aanklikken van de link terecht op een pagina van een webpagina waarop zich mogelijkerwijze auteursrechtelijk beschermde werken bevin-

den. Aangenomen kan worden dat het enkele aanbrengen van de ‘deep link’ geen inbreuk inhoudt op het reproductie- of het publiek mededingsrecht dat op de werken rust waarnaar wordt gelinkt. Wel kan door het aanbrengen van een deep link een inbreuk ontstaan op de morele rechten van een auteur. Zo kan het aanbrengen van een deep link een inbreuk op het recht op erkenning van vaderschap van een auteur inhouden. Dit zal bijv. het geval zijn wanneer men bij het aanklikken van de link terecht komt op de pagina’s van een webpagina waar een auteursrechtelijk beschermde tekst terug te vinden is, terwijl enkel op de homepage, die overgeslagen wordt, de naam van de auteur van de tekst vermeld staat.

Ook ‘*inline linking*’ roept auteursrechtelijke vragen op. Deze link zal vaak tot gevolg hebben dat een auteursrechtelijk beschermde afbeelding, beeld of logo, zich bevindend op een andere webpagina, in de eigen webpagina wordt geïntegreerd (opgenomen). Dat in dit geval de auteursrechtelijk beschermde afbeelding gereproduceerd wordt én publiek wordt medegedeeld lijkt geen twijfel. Hiervoor moet zonder meer de toestemming van de auteursrechtelijke worden gevraagd. Ook vanuit het oogpunt van de morele rechten kunnen hier problemen ontstaan. Door een inline link kan mogelijk een auteursrechtelijk beschermd werk (bijv. een foto, een afbeelding, een tekening) geïntegreerd worden (opgenomen worden) in een omgeving die door de auteur van het werk niet gewild is, waardoor zijn eer of reputatie wordt aangetast. In dit geval is er sprake van een inbreuk op het recht op integriteit van de auteur.

Tenslotte is ook *framing* vanuit auteursrechtelijk oogpunt problematisch. In dit geval kan immers in het venster dat verschijnt in de webpagina van waaruit gelinkt wordt, slechts een gedeelte van een auteursrechtelijk beschermd werk zichtbaar worden, wat een inbreuk op het recht op integriteit van de auteur van het slechts gedeeltelijk zichtbare werk zal inhouden. Ook kan in dit geval bijv. de naam van de auteur van het auteursrechtelijk beschermd werk dat zichtbaar wordt niet waarneembaar zijn, zodat in dit geval sprake is van een inbreuk op het vaderschapsrecht van de auteur van wie het werk zichtbaar wordt. Denkbaar is hier bijv. dat een ‘porno’ webpagina frame links bevat, waarbij wordt gelinkt naar foto’s op de webpagina van een bekend fotograaf. In dit geval kan de fotograaf ongetwijfeld aanvoeren dat een inbreuk op zijn recht op integriteit wordt gepleegd, doordat zijn werk wordt geëxploiteerd in een context die hij niet wil, en hierdoor zijn eer of reputatie wordt aangetast.

Wat nu wanneer een link wordt aangebracht naar webpagina's waar men een inbreuk op het auteursrecht kan plegen. Hierbij moet bijv. gedacht worden aan het aanbrengen van links naar webpagina's waar men zonder toestemming van de auteursrechthebbende(n) muziek- en filmbestanden kan downloaden. In de rechtspraak werd reeds aangenomen dat het aanbrengen van links naar ongeoorloofde bestanden, terwijl men weet of dient te weten dat zij illegaal zijn, een onrechtmatige daad uitmaakt, omdat daardoor het plegen van auteursrechtelijke inbreuken wordt bevorderd, waardoor auteurs schade lijden. Het aanbrengen van de hyperlinks heeft hier immers tot doel mogelijke gebruikers bij te staan en een sleutel te verschaffen om inbreukmakende werken te downloaden. De leverancier van een dergelijke sleutel maakt bijgevolg een misdrijf mogelijk en is daarvoor aansprakelijk. Het misdrijf bestaat uit het zonder toestemming kunnen downloaden van muziekwerken.

C. Opvraging en hergebruik uit databanken

Hoger in hoofdstuk II werd aangegeven dat databanken niet alleen door het auteursrecht beschermd kunnen worden maar ook door een specifiek databankenrecht. Via deze laatstgenoemde bescherming wil men verhinderen dat de inhoud van een databank zonder de toestemming van de rechthebbende geheel of gedeeltelijk wordt leeg 'gestolen'. Je kan jezelf de vraag stellen waartegen je nu als rechthebbende krachtens dit specifiek recht heel precies kan optreden.

Als je rechthebbende bent, dan kan je de opvraging en/of het hergebruik verbieden van het geheel of van een substantieel deel van de inhoud van je databank. Onder 'opvraging' verstaat men de permanente of tijdelijke overbrenging van de inhoud van een databank of van een substantieel deel ervan op een andere drager, ongeacht op welke wijze en in welke vorm dit gebeurt. Opvraging heeft dus duidelijk betrekking op iedere overbrenging van de inhoud van een databank, al dan niet tijdelijk, op een andere drager van dezelfde of van een andere aard, ongeacht het doel, en op welke wijze en in welke vorm dit gebeurt. Ook is onbelangrijk of dit overbrengen van de inhoud van de beschermde databank op een andere drager leidt tot een andere rangschikking of (structurele) organisatie van de betrokken data. Zo bijv. is de visualisering van de inhoud van een databank op een scherm onderworpen aan toestemming wanneer zij

de permanente of tijdelijke overbrenging van de inhoud of van een substantieel deel van de inhoud op een andere drager vereist. Onder 'hergebruik' verstaat men elke vorm van het aan het publiek ter beschikking stellen van de inhoud van een databank of van een substantieel deel ervan, door verspreiding van kopieën, verhuur, online transmissie of in een andere vorm. Er kan pas sprake zijn van het recht op hergebruik wanneer er sprake is van een openbaar karakter van de terbeschikkingstelling van de inhoud van een databank. Op te merken is dat het hergebruik, zoals blijkt, zowel betrekking heeft op de verspreiding van materiële exemplaren als op elektronische doorgifte. De begrippen 'opvragen' en 'hergebruik' moeten zo worden uitgelegd dat zij verwijzen naar iedere handeling die bestaat in het zich toe-eigenen respectievelijk het ter beschikking stellen van het publiek, zonder toestemming van de rechthebbende, van de resultaten van diens investering, waardoor deze rechthebbende inkomsten waarmee hij geacht wordt de kosten van deze investering te kunnen dekken, worden ontnomen. De begrippen opvraging en hergebruik kunnen niet worden beperkt tot de gevallen waarin de opvraging en het hergebruik rechtstreeks geschieden vanuit de oorspronkelijke databank, omdat anders de samensteller van de databank niet wordt beschermd tegen het zonder toestemming kopiëren vanuit een kopie van zijn databank.

Het databankenrecht is evenwel begrensd in zijn omvang. Je kan slechts de opvraging en het hergebruik verbieden van je gehele databank of van een in kwalitatief of kwantitatief opzicht substantieel deel van de inhoud van je databank. Het opvragen en/of hergebruiken van een in *kwantitatief* opzicht substantieel deel van de inhoud van een databank houdt in dat men, in verhouding tot de totale inhoud van de databank, substantiële delen opvraagt en/of hergebruikt. Het opvragen en/of hergebruiken van een in *kwalitatief* opzicht substantieel deel van de inhoud van een databank betekent dat men juist die delen van de databank opvraagt en/of hergebruikt die een substantiële investering vereisten, ook al gaat het hier niet om substantiële delen van de inhoud van de databank, vergeleken met de totale omvang van de databank.

Uit wat zojuist werd geschreven blijkt duidelijk dat voor het opvragen en/of hergebruiken van individuele elementen uit een databank, geen toestemming is vereist. Het is dus mogelijk om in het geval van een elektronisch telefoonboek, het telefoonnummer van enkele collega's of vrienden over te schrijven. Ook kan je als rechthebbende niet verbieden

dat in kwalitatief of kwantitatief opzicht niet-substantiële delen van de inhoud van je databank worden opgevraagd of hergebruikt. Indien evenwel het herhaald en systematisch opvragen en/of hergebruiken van niet-substantiële delen van de inhoud van een databank ertoe zou leiden dat, door hun cumulatief effect, de gehele inhoud of een substantieel deel daarvan wordt gereconstrueerd en/of ter beschikking van het publiek wordt gesteld en hierdoor ernstige schade wordt toegebracht aan de investering van de rechthebbende, moet wel toestemming voor deze handelingen aan de rechthebbende worden gevraagd.

Moet je voor de *raadpleging* van een databank toestemming vragen? Indien een databank voor jou of het publiek ter beschikking staat, dan kan je deze vrij raadplegen en er opzoekingen in doen. Raadpleging valt bijgevolg in beginsel niet onder het zojuist besproken opvragen en hergebruik. Wel dien je op te passen. Het kan immers zo zijn dat de raadpleging vereist dat de inhoud van de databank of een substantieel deel ervan permanent of tijdelijk op een andere drager wordt overgebracht. In dit geval zal je voor de raadpleging van de databank wel toestemming moeten bekomen.

Wanneer je via andere bronnen dan een beschermd databank, werken, gegevens of elementen verkrijgt die een substantieel gedeelte van de inhoud van die beschermd databank vormen, dan moet je voor dit verkrijgen niet vooraf de toestemming vragen aan de rechthebbende op de beschermd databank. Het is zelfs zo dat je met de aldus, via een eigen investering, verkregen data een eigen databank mag maken die overeenstemt met een reeds bestaande en beschermd databank. Zolang je maar niet de gehele bestaande en beschermd databank, of substantiële delen ervan, kopieert.

Zoals in het auteursrecht, gelden er voor het databankenrecht ook *uitzonderingen* die een gebruik van de gehele databank of van een substantieel deel ervan toestaan zonder dat je vooraf toestemming moet vragen. Dit mag o.m. voor privégebruik (enkel m.b.t. een niet-elektronische databank!) of ter illustratie bij onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek voor zover geen winstgevend doelstelling wordt nagestreefd. Wel moet je bij deze handelingen de naam van de producent en de benaming van de databank vermelden. Zonder toestemming is het ook mogelijk een substantieel deel van de inhoud van een al dan niet elektronische databank op te vragen en/of te hergebruiken om de openbare veiligheid te

waarborgen of om in een administratieve of gerechtelijke procedure aan te wenden.

Het kan natuurlijk zo zijn dat in een databank beschermde creaties zoals bijv. foto's, zijn opgenomen. In dit geval moet je je goed realiseren dat wanneer je individuele elementen of substantiële delen uit de databank mag opvragen en/of hergebruiken, je wel de rechten op de beschermde opgevraagde en/of hergebruikte data moet eerbiedigen. Dit betekent dat je ook de toestemming zal moeten vragen aan de rechthebbende op die beschermde creaties om deze laatste te mogen reproduceren of publiek mee te delen.

D. 'Vrije licenties': creative commons en opensource (FOSS/FLOSS)

1. Algemeen

Het auteursrecht verleent aan de auteur het exclusieve recht te beslissen over de wijze waarop en de voorwaarden waaronder zijn werk voor het publiek toegankelijk is. Sommige auteurs verkiezen dat hun werken voor alle of sommige doeleinden vrij kunnen worden gebruikt. Zo kan iemand zijn werk op het internet opladen met de vermelding dat iedereen er vrij gebruik van mag maken zolang er geen commerciële doeleinden spelen. Een ander auteur zal eventueel enkel privégebruik toestaan. Nog een ander heeft er misschien geen probleem mee dat zijn werk gratis gebruikt wordt, maar wil wel dat steeds zijn naam vermeld wordt of eist dat geen wijzigingen aan het werk worden aangebracht. Tientallen modaliteiten zijn denkbaar en voor de gebruiker is het dus zeer belangrijk om voor elk werk de gebruiksvoorwaarden te lezen.

Bepaalde organisaties hebben type-licentiecontracten uitgewerkt die auteurs kunnen toepassen. Voor software bijv. gebruikt men doorgaans 'opensourcelicenties' maar we tonen verder aan dat er heel wat varianten bestaan. Voor ander materiaal zoals artikels, verhalen, foto's, webpagina's, muziek, video en handboeken wordt vaak een 'Creative Commons' licentie toegepast. De online encyclopedie Wikipedia past dan weer de GNU vrije documentatie licentie toe (GFDL – Gnu Free Documentation License). We bekijken hierna de meest aangewende modellen.

Auteurs die van een vrij-licentie-systeem gebruik willen maken, moeten beseffen dat ze in feite een onherroepbare licentie geven tot gebruik van hun werk. Muziek onder vrije licentie op het internet verspreiden, houdt in dat het aan iedereen is toegestaan om die muziek te kopiëren en verder gratis te verspreiden en uit te voeren. Er kan voortaan geen enkele auteursrechtelijke vergoeding voor bijv. het afspelen van je muziek in dancings of op radio en televisie, worden geëist. De auteur kan ook nog moeilijk op zijn beslissing terugkomen. Hij kan theoretisch wel het werk van zijn webpagina verwijderen, maar dat is niet mogelijk met de honderden kopieën die wellicht al elders – online of offline – in de wereld circuleren.

2. Creative Commons

Met een CC licentie – – geef je als auteur aan iedereen toestemming om je werk te verspreiden en/of met anderen te delen en/of het werk te bewerken. Door het gebruik van een CC licentie, geef je je auteursrechten echter niet op! Je maakt er juist gebruik van door op voorhand bepaalde gebruiksrechten te verlenen waarvoor een gebruiker anders expliciet je toestemming had moeten vragen. De gebruiker moet zich wel strikt aan de door jou aangegeven voorwaarden houden. Doet hij dat niet, dan gaat hij een inbreuk op de licentie én op je auteursrecht.

Wil je als auteur je materiaal via een Creative Commons-licentie beschikbaar stellen, dan heb je de keuze uit zes standaardlicenties. Het gebruik hiervan is gratis. De webpagina www.creativecommons.org toont aan hoe dit in zijn werk gaat en wat de details van elke licentie inhouden. Je kiest voor de licentie ‘Naamsvermelding’, ‘Naamsvermelding-GelijkDelen’, ‘Naamsvermelding-NietCommercieel’, ‘Naamsvermelding-NietCommercieel-GelijkDelen’, ‘Naamsvermelding-GeenAfgeleideWerken’ of ‘Naamsvermelding-NietCommercieel-GeenAfgeleideWerken’. Op de Belgische pagina werden de gedetailleerde licentievoorwaarden vertaald naar de Belgische wetgeving.

De gebruiker herkent de licentievoorwaarden aan één van de volgende vier logo’s die de auteur – in functie van de gekozen licentie – bij zijn werk kan vermelden:

 Naamsvermelding. Je staat anderen toe om het werk waar jij auteursrecht op hebt te kopiëren, distribueren, vertonen en op te voeren. De gebruiker mag bovendien afgeleid materiaal maken dat op jouw werk gebaseerd is, maar uitsluitend als ook steeds jouw naam (als auteur van het onderliggende werk) vermeld wordt.

 Niet-commercieel. Anderen mogen je werk kopiëren, vertonen, distribueren en opvoeren, alsmede materiaal dat op jouw werk gebaseerd is, mits niet voor commerciële doeleinden.

 GeenAfgeleideWerken. Anderen mogen je werk kopiëren, distribueren, vertonen en opvoeren mits het werk in de originele staat blijft. Het is niet toegestaan dat anderen jouw werk gebruiken als basis voor nieuw materiaal.

 GelijkDelen. Je staat anderen toe om van jouw werk afgeleid materiaal te maken onder de voorwaarde dat zij het onder dezelfde licentie vrijgeven als het originele werk.

 Een licentie kan niet tegelijkertijd de GelijkDelen en GeenAfgeleideWerken optie bevatten. De GelijkDelen licentie is immers alleen van toepassing op afgeleide werken.

Er bestaat ook nog de CC0 (cc-Zero) verklaring die je kan gebruiken indien je volledig afstand van je auteursrecht wil doen. Omdat sommige rechten, en met name morele rechten, in sommige rechtssystemen niet overdraagbaar zijn, moet de gebruiker met de afdwingbaarheid van dergelijke licenties wel opletten.

3. FOSS & FLOSS Software

De afkortingen FOSS (Free and Open Source Software) en FLOSS (Free, Libre and Open Source Software) verwijzen naar verschillende modellen van softwarelicenties die met elkaar gemeen hebben dat de broncode bekend wordt gemaakt. De voorwaarden van deze modellen kunnen evenwel onderling sterk verschillen. We maken hierna een onderscheid tussen de grote groep van de opensourcelicenties enerzijds, en andere modellen als freeware en publicdomainsoftware anderzijds.

3.1. Opensourcelicenties

Opensourcesoftware (of openbronsoftware) is de verzamelnaam voor alle software die aan gebruikers ter beschikking wordt gesteld onder een opensourcelicentie, die minstens voorziet dat de broncode vrij kan worden ingekeken. Zo wordt de mogelijkheid gecreëerd om een programma aan te passen door iedereen die de kennis heeft om de broncode te begrijpen. In deze bekendmaking van de broncode ligt het verschil met commerciële software waarvan de broncode ‘eigendomscode’ (en vaak een bedrijfsgeheim) is van één onderneming en de gebruiker het programma gewoon ‘koopt’ of eerder ‘huurt’. In deze laatste gevallen wordt de software verhandeld via een klassieke licentie die in de regel heel restrictief is: je mag geen (of één) kopie nemen, je mag de software niet wijzigen, adapteren, vertalen of aanpassen, je mag de software slechts installeren op één of enkele computers, enz. Als er een probleem is met het programma of wanneer er aanpassingen moeten gebeuren, dient de gebruiker zich te wenden tot de softwareproducent. Dergelijke software is aldus ingebed in een ‘verkoper-lock-in’ systeem.

Bij opensourcelicenties, daarentegen, worden de rechten niet exclusief voorgehouden aan één maker of bedrijf: iedereen mag het programma zonder beperkingen gebruiken, mag er reproducties van maken, mag er kopieën van doorgeven of verkopen, mag er onbeperkt wijzigingen aan aanbrengen, enz. Bekende voorbeelden van opensourcesoftware zijn het Linux besturingssysteem, de Firefox webbrower en de Apache webserver. Een groot gamma aan opensourcesoftware voor diverse toepassingen kan je vinden op <http://sourceforge.net>. Ook Google biedt een afzonderlijke zoekfaciliteit aan voor het opsporen van opensourcesoftware (www.google.com/codesearch).

In tegenstelling tot wat vaak wordt beweerd, mag opensourcesoftware niet zonder meer gelijkgesteld worden met ‘vrije’ software. Het is niet omdat men er niet voor moet betalen, dat een ongelimiteerd gebruik ervan mogelijk is. Integendeel. In feite gaat het bij opensourcelicenties om een toepassing van de normale regels van het auteursrecht. De maker-softwareontwikkelaar oefent niet alleen zijn beslissingsrecht uit om de broncode van zijn software publiek te maken maar bepaalt ook welke voorwaarden – gratis gebruik, mogelijkheid van kopie, toestaan van adaptaties, verplichte naamsvermelding, enz. – daarbij moeten worden nageleefd.

Er bestaan verschillende standaardlicenties die softwareontwikkelaars kunnen toepassen waarvan de bekendste ongetwijfeld de GNU-GPL (General Public Licence) is. Onder de GPL licentie heb je als gebruiker zowel rechten als plichten. Je hebt bijv. het recht om de software te gebruiken en te kopiëren, om ze te bestuderen, wijzigen en verwerken in een nieuw programma en om ze, zowel in oorspronkelijke als gewijzigde vorm, te verspreiden. Het is anderzijds je plicht om kopieën, en daarvan afgeleide kopieën, van het programma steeds verder te verspreiden onder de GPL, wijzigingen aan het programma aan te duiden, bij elke verspreiding de broncode mee te leveren en, in het algemeen, te vrijwaren dat de afgeleide software opensource blijft (zie www.gnu.org). Het is dus zeker niet aangewezen om opensourcecode te integreren in nieuwe toepassingen waarop je later exclusieve rechten wil laten gelden. Bedrijven hanteren daarom vaak strikte beleidslijnen ten aanzien van hun werknemers-programmeurs voor wat betreft de (on)mogelijkheid tot het gebruiken van opensourcesoftware.

Naast de GPL bestaan nog veel varianten van licenties en men zal er best aan doen steeds de gebruiksvoorwaarden goed na te lezen. Andere bekende opensourcelicenties zijn o.m. de 'LGPL' (Library or Lesser General Public License), de 'MPL' (Mozilla Public License) toegepast op de Mozilla Firefox webbrowser, de 'BSD' (Berkely Software Distribution) en de 'EUPL'. Deze laatste opensourcelicentie werd uitgewerkt door de Europese Commissie met de bedoeling dichter aan te sluiten bij het Europese recht.

Het is duidelijk dat het concept van opensource, dat gratis technologische informatie ter beschikking stelt, belangrijke voordelen kan bieden op het vlak van kosten, snel contact met andere programmeurs en, in sommige gevallen, ook kwaliteit. Opensourcesoftware laat toe om heel wat handelingen te stellen zonder vooraf de toestemming van de houder van het auteursrecht te moeten vragen. Men kan de codes als basis nemen voor het ontwikkelen van nieuwe programma's of men kan verbeteringen aanbrengen aan bestaande opensourcesoftware en die via het net verspreiden. Op het internet zijn zelfs bibliotheken met opensource functie-codes beschikbaar waaruit een programmeur onderdelen kan uitkiezen of waarnaar hij kan 'linken' bij het schrijven van een eigen computerprogramma. Dit verklaart het argument van organisaties als de Free Software Foundation (FSF) dat opensourcesoftware innovatiestimulerend is en dat de mogelijkheid tot octrooiering ervan een remmend effect

zou kunnen hebben op deze innovatie. De creatie van een opensource computerprogramma is een continu evoluerend proces. Iedereen kan een bijdrage leveren. Onafhankelijk van elkaar controleren velen de werking van de initiële versies, detecteert men eventuele bugs of tekortkomingen en worden voortdurend verbeteringen aangebracht. Zonder de opensourcebeweging had het internet (zoals wij dat kennen) wellicht niet in 1969 kunnen ontstaan. Deze beweging voert daarom al jaren strijd tegen elk initiatief dat de mogelijkheden van octrooiering van computerprogramma's wil uitbreiden, maar dat is een discussie die ons hier te ver zou leiden.

3.2. Varianten

Vrije software of '*freeware*' is geen opensourcesoftware omdat je bij freeware meestal de broncode niet meekrijgt en je dus niet over al de hoger vermelde vrijheden beschikt. De kwalificatie als opensourcesoftware – zoals sommigen doen – is met andere woorden niet geheel correct. Met freeware duidt men doorgaans software aan waarvan de auteur een licentie heeft verleend tot gebruik en verdere verspreiding in ongewijzigde vorm, zonder daarvoor vergoeding te vragen. 'Free' betekent dus 'gratis' maar niet 'vrij van rechten'. Deze software wordt namelijk volledig door het auteursrecht beschermd.

Tegenover '*freeware software*' staat '*publicdomainsoftware*'. Deze twee begrippen worden vaak door elkaar gebruikt maar betekenen iets totaal anders. In tegenstelling tot freeware is publicdomainsoftware wel volledig vrij in de zin van gratis én vrij van rechten. Dit zal het geval zijn wanneer de houder van het auteursrecht uitdrukkelijk heeft toegestemd – en dit moet uiteraard goed nagekeken worden – in een volledige afstand van zijn auteursrechten. Er bestaan niet veel van dergelijke publicdomainprogramma's. Een van de meest bekende is SPICE, dat in de CAE-wereld bekend is (was) als wiskundig model om het gedrag van elektronische schakelingen te voorspellen. Ook software waarvan de beschermingstermijn is verstreken, behoort uiteraard tot het publiek domein. In Europa, waar een termijn geldt van 70 jaar na het overlijden van de programmeur, zal het normaal nog even duren vooraleer programma's tot het publiek domein gaan behoren. Dat zou bijv. wel reeds het geval zijn voor de programma's geschreven door de Britse wiskundige Ada Lovelace († 1852).

Er bestaan ook softwarelicenties die niet uitgaan van het algemeen beschikbaar stellen van de broncode. Dit is bijv. het geval bij ‘*sharingsourcesoftware*’ waarbij de fabrikant bepaalde bedrijven selecteert die dan de broncode kunnen inzien mits ondertekening van een geheimhoudingsverklaring. In dit door Microsoft geïntroduceerde concept mogen de gebruikers geen wijzigingen aan de code aanbrengen.

E. Wat te doen bij inbreuk? Positie van de auteur en van de inbreukmaker

1. Je bent het slachtoffer van een inbreuk: iemand pleegt inbreuk op je auteursrecht

Als auteur, auteursrechthebbende of houder van een naburig recht heb je de keuze een einde aan de inbreuk te doen stellen door de burgerlijke rechter of door de strafrechtbank.

Voor een *strafrechtelijke* procedure kan je een klacht neerleggen tegen de inbreukmaker. Meestal doet men dat bij een onderzoeksrechter maar het kan ook bij de politie. Je kan ook klacht neerleggen tegen elke persoon die auteursrechtelijk beschermde voorwerpen waarvan hij weet dat ze nagemaakt zijn, verkoopt, verhuurt, in voorraad heeft of invoert en, meer in het algemeen, tegen elke tussenpersoon die betrokken is bij de inbreuk. Een strafprocedure kan ook op initiatief van het openbaar ministerie (het parket) worden opgestart. Dit gebeurt regelmatig bij flagrante of grootschalige gevallen van inbreuk (piraterij). Je kan je dan later, als burgerlijke partij, bij het proces voegen. Het voordeel van een strafrechtelijke procedure in vergelijking tot een burgerrechtelijke procedure is dat ze normaal goedkoper zal uitvallen en de eigen inspanningen veel geringer zijn. Men moet dan immers niet zelf de onderzoeksmaatregelen uitvoeren. Zeker wanneer men te maken heeft met een malafide of onbekende tegenpartij kan de strafrechtelijke klacht een beter alternatief bieden. Een strafrechtelijke procedure kan wel enkel slagen wanneer is bewezen dat de inbreukmaker handelde met kwaadwillig of bedrieglijk oogmerk.

Je wenst uiteraard dat zo snel mogelijk een einde aan de inbreuk wordt gesteld. Om een dergelijk gerechtelijk bevel tot stopzetting op korte termijn te bekomen, vraag je je advocaat best om een *burgerrechtelijke* vorde-

ring in te leiden bij de voorzitter van de rechtbank. Je raadsman zal weten tot welke rechter (koophandel of eerste aanleg) en in welk arrondissement je deze procedure moet opstarten. Deze procedure heeft het voordeel dat snel over de inbreuk uitspraak wordt gedaan en dat de stopzetting ervan wordt bevolen. De rechter kan de inbreukmaker bovendien onder druk zetten door een dwangsom op te leggen bij iedere verdere inbreuk. Je kan bij deze rechtbank wel geen vergoeding bekomen voor de eventuele schade die je hebt geleden. Daartoe moet een gewone procedure ten gronde voor de rechtbank worden ingeleid die wat langer kan aanslepen. Ook deze gewone rechtbank doet dan uitspraak over de inbreuk en kan, naast schadevergoeding, nuttige bijkomende maatregelen treffen (bijv. bevel tot het verstrekken van informatie over de herkomst en distributiekanaal, terugroeping van de goederen uit het handelsverkeer, publicatie van de beslissing, enz.). Je advocaat zal je kunnen inlichten over eventuele andere proceduremogelijkheden om dringende of definitieve maatregelen tegenover de inbreukmaker te bekomen. Vergeet wel niet dat elke partij de mogelijkheid heeft om beroep aan te tekenen tegen een beslissing van een rechtbank en je geduld dus soms lang op de proef kan worden gesteld vooraleer aan de nachtmerrie van de inbreuk een einde komt.

Wanneer er een risico bestaat dat de inbreukmaker zich van de inbreukmakende goederen zou ontdoen, zal je advocaat je adviseren om de procedure van ‘*beschrijvend beslag*’ te voeren. Via de neerlegging van een verzoekschrift en zonder dat de tegenpartij wordt opgeroepen, kan je toestemming bekomen van de voorzitter van de rechtbank om a.h.w. ‘binnen te vallen’ in de gebouwen waar de goederen zich bevinden en deze te laten beschrijven. Op die wijze verkrijgt men een verrassingseffect en kan men verhinderen dat de inbreukmakende goederen ‘spoorloos verdwijnen’. Ingeval er aanwijzingen zijn van ernstige inbreuk, kan de rechter zelfs toestaan dat de nagemaakte goederen – of de materialen die daarvoor werden gebruikt – onder beslag worden geplaatst in afwachting van een definitieve uitspraak over de namaak. In het kader van deze procedure treden ook een gerechtsdeurwaarder en een door de rechtbank aangewezen deskundige op. De beschrijving die de deskundige zal opmaken, zal het bewijs van de aantasting van auteursrechten bij een latere procedure ten gronde – die je verplicht bent binnen de maand na de neerlegging van het verslag aan te vatten – aanzienlijk kunnen vergemakkelijken.

Er bestaat ook de mogelijkheid van een klacht bij de Algemene Directie Controle en Bemiddeling (FOD Economie) die eventueel een *administratieve procedure* tegen de namaker kan starten. Deze klacht kan online worden ingediend op http://economie.fgov.be/nl/geschillen/klachten/waar_hoe_klacht_indienen/online_klacht/index.jsp. Iedereen, niet alleen de rechthebbende, maar bijv. ook de gedupeerde klant die in België een nagemaakt product kocht, kan een inbreuk op het auteursrecht signaleren. Indien het misbruik zich op het internet situeert, moet men zich richten tot het Belgisch meldpunt 'eCops' (<https://www.ecops.be/web-forms/Default.aspx?Lang=NL>).

 Officiële procedures zijn niet altijd het eerste middel dat je moet inzetten. Niet iedereen is er zich immers van bewust dat hij de regels van het auteursrecht niet naleeft. Tenzij het gaat om ernstige of georganiseerde gevallen van namaak, kan je geld en tijd besparen door de inbreukmaker aan te schrijven (best aangetekend) en hem te wijzen op je rechten en op de inbreuk die hij erop maakt. Je zal op die wijze wellicht geen schadevergoeding kunnen bekomen, maar een minnelijke oplossing biedt ook voordelen zoals een vlugge regeling van het probleem en geen of een minimum aan advocatenkosten.

2. Je begaat een inbreuk

Inbreuken op het auteursrecht worden door het recht zeer serieus genomen. Een inbreukmaker ontnemt immers de mogelijkheid aan de auteur om inkomsten uit zijn creatie te ontvangen en dat is juist wat het auteursrecht nastreeft. Als alle originele creaties zonder risico kunnen gekopieerd worden, zouden auteurs er wel eens de brui aan kunnen geven en dat is geen goede zaak voor de maatschappelijk-culturele vooruitgang. Toegegeven, het is soms moeilijk om tijdens een vakantie in Aziatische of andere exotische streken te weerstaan aan het goedkope aanbod aan muziekcd's, film dvd's of softwareprogramma's (spelconsoles en spellen). Dit probleem van 'counterfeiting' is vooral bekend in de sector van merkproducten (nagemaakte handtassen, horloges, T-shirts, ...) maar bestaat op dezelfde schaal in de andere sectoren van de intellectuele rechten waaronder het auteursrecht. Het niet bestraffen van dergelijke activiteiten zou ernstige schade berokkenen aan de culturele industrie, die zwaar moet investeren in het op de markt lanceren van nieuwe crea-

ties. En of de consument kwaliteit krijgt voor de luttele euro's die hij betaald heeft voor de nagemaakte goederen, is een eerder retorische vraag.

Je begaat een inbreuk op het auteursrecht telkens wanneer je gebruik maakt van een beschermd werk of een deel ervan zonder de toestemming van degene die het auteursrecht bezit (zie, hierboven, deel V) of zonder dat dit gebruik toegestaan is door een uitzondering (zie, hierboven, deel IV). Het maakt niet uit of het om een reproductie, een vertaling, een bewerking, een vertoning, een uitvoering of een mededeling op een internet forum gaat. Inbreuk is inbreuk en stelt je bloot aan gerechtelijke vervolging. Naast een verbod tot onmiddellijke stopzetting van de inbreuk kan een rechtbank ook een heleboel andere maatregelen bevelen, zoals het betalen van een schadevergoeding of het uit de handel halen van alle inbreukmakende exemplaren. Over de verschillende mogelijke procedures die tegen een inbreukmaker kunnen gevoerd worden, handelt het vorig onderdeel.

In gevallen van inbreuk met kwaadwillig of bedrieglijk opzet, kan je ook voor de strafrechter worden gebracht. Die kan een gevangenisstraf van drie maanden tot drie jaar en/of een geldboete van 100 tot 100.000 euro opleggen. Voor dergelijke ernstige gevallen van inbreuk gebruikt men de term 'piraterij' ook al wordt dit begrip soms in een ruimere context van inbreuk gebruikt. Vooral muziek, maar ook films en computerprogramma's zijn vaak het slachtoffer van piraten.

Het auteursrecht kent tenslotte nog een bijzondere vorm van inbreuk die met de hiervoor beschreven sancties kan worden bestraft. Het gaat om het omzeilen van de technische beschermingssystemen van een werk (bijv. antikopieersoftware, DRM-systemen, digitale watermerken, ...). Niet alleen de 'hacker' maar ook al degenen die middelen aanmaken en/of verkopen die dienen ter omzeiling van technische beschermingssystemen (bijv. het verkopen van 'mod-chips' waarmee je de beveiliging van een Sony PlayStation kan omzeilen) zijn aansprakelijk en riskeren dezelfde maatregelen en straffen.

3. Inbreuk is niet hetzelfde als plagiaat

Door het internet zijn de middelen om te plagiëren enorm toegenomen en velen hebben het soms moeilijk om aan de lokroep van het vele beschikbare materiaal te weerstaan. De computertoetsen 'kopiëren' en

‘plakken’ (‘copy/paste’) zitten vandaag zo sterk in de vingers van de internaut dat die vaak het problematisch karakter van een dergelijke handeling niet meer herkent.

Plagiaat kan men omschrijven als het overnemen uit een werk van zichzelf of van anderen, op identieke of quasi-identieke wijze (kleine aanpassingen, vertalen, parafraseren) en zonder adequate bronvermelding. Het kan daarbij gaan om een overname van ideeën, teksten, structuren, beelden, plannen, enz. Het maakt ook geen verschil of het werk beschermd wordt door het auteursrecht of niet. Plagiaat kan zich bijv. eveneens voordoen met teksten uit de middeleeuwen of bouwplannen uit de Renaissance.

Bij plagiaat eigen je je iets van iemand anders toe terwijl je laat uitschijnen dat het van jezelf afkomstig is. Plagiaat is dus een vorm van bedrog of fraude. Behalve in uitzonderlijke gevallen, zal dat niet leiden tot een gerechtelijke veroordeling maar heel wat instellingen – vooral in de sector van het onderwijs en van wetenschappelijk onderzoek – hebben interne (tucht)reglementen waarbinnen dergelijk frauduleus gedrag zal worden gesanctioneerd (bijv. diskwalificatie van een masterscriptie van een student in toepassing van een examenreglement). Als je iemands teksten of ideeën wil overnemen, doe je het daarom best op de juiste wijze: d.i. tussen aanhalingstekens en met, bijv. in een voetnoot, vermelding van de naam van de auteur en de bron. Gaat het om een werk dat nog beschermd wordt door het auteursrecht – dat kan dus geen ‘idee’ zijn – dan moet je verder de regels van het auteursrecht naleven die in dit boek werden beschreven.

Iemand die plagieert, pleegt niet noodzakelijk inbreuk op het auteursrecht. Het kopiëren zonder bronvermelding uit werk van bijv. Guido Gezelle is plagiaat maar geen inbreuk. En ook omgekeerd zal iemand die inbreuk pleegt op het auteursrecht dit niet noodzakelijk doen via plagiaat. Een niet vooraf toegestane adaptatie van passages uit werk van Hugo Claus met bronvermelding is inbreuk maar geen plagiaat.

F. Aansprakelijkheid van tussenactoren voor doorgifte van illegaal materiaal

1. Algemeen

Een computer volstaat niet om te kunnen deelnemen aan het internetgebeuren. Iemand moet je aansluiten en toegang verlenen. Als je zelf materiaal wil aanbieden, moet je deelnemen aan een platform of eigen webruimte (domeinnaam) creëren. Er zijn heel wat organisaties die zich tussen jou en het internet situeren. Die duiden we hier gezamenlijk aan als 'tussenactoren'. Sommigen daarvan hebben een eerder passieve rol die zich beperkt tot het verlenen van een aansluiting (bijv. de telecomoperatoren). Anderen zijn dynamisch en onderhouden een platform dat je kan gebruiken (webhosting diensten, eBay, ...) of waartoe je als lid kan toetreden (YouTube, Facebook, Myspace, ...). Sommigen bieden diensten aan die je al dan niet tegen betaling kan gebruiken (Amazon, Videoland on demand, ...). Van sommige diensten – die inbreukmakende content aanbieden – is geweten dat ze illegaal opereren (bijv. de Pirate Bay).

Dit laatste brengt ons tot de vraag in welke mate al die tussenpersonen mede – want de internaut zal meestal de rechtstreekse inbreuk plegen – aansprakelijk kunnen worden gesteld voor inbreuken waartoe hun diensten bewust of onbewust bijdragen. De regels van het auteursrecht leren dat elke handeling van mededeling en beschikbaarstelling van beschermde werken, zonder toestemming van de rechthebbende, tot aansprakelijkheid kan leiden. Al de genoemde tussenpersonen dragen op één of andere (passieve of actieve) wijze tot deze handelingen bij: zij bieden de noodzakelijke infrastructuur aan en zij zorgen ervoor dat je toegang krijgt tot door henzelf of door anderen beschikbaar gemaakte teksten, boeken, afbeeldingen, muziek, film, softwarecodes enz. En zij zijn doorgaans gemakkelijker op te sporen dan de vele over de wereld verspreide individuele internauten!

Zonder aanbieders van netwerk- en ondersteunende infrastructuur zou er evenwel geen internet mogelijk zijn en die handeling op zich vormt dus zeker geen probleem. Voor de beantwoording van de vraag naar de aansprakelijkheid van internetdienstverlenende bedrijven – de zogenaamde Internet Service Providers of ISPs – heeft de Europese wetgever een bijzonder regime uitgewerkt waarbij een onderscheid wordt gemaakt al

naar gelang de aard van de dienst die een provider of tussenpersoon aanbiedt. Dit regime – dat ook in België van toepassing is – geldt overigens niet specifiek voor inbreuken op het auteursrecht. Er gelden voor ISPs de zelfde aansprakelijkheidsregels bij inbreuken op bijv. de wetgeving inzake privacy, fiscaliteit, pornografie, racisme en andere intellectuele rechten.

2. Europees regime van aansprakelijkheid van ISPs (Internet Service Providers)

De rode draad doorheen de regeling is dat ISPs geen algemene toezichtsverplichting hebben. Dat is een logisch gevolg van het feit dat er heel veel informatie door hun netwerken vloeit en dat het praktisch gezien onmogelijk, onhaalbaar of onwenselijk zou zijn alles te controleren. De wet voorziet verder in een beperking van de aansprakelijkheid van deze diensten ten aanzien van inbreuken die via hun dienst worden gepleegd. Deze aansprakelijkheidsbeperking geldt wel enkel ten aanzien van diensten die een louter technisch, automatisch en passief karakter hebben. De concrete regeling varieert voor het overige al naar gelang de dienst die wordt aangeboden: doorgifte, caching en/of hosting.

2.1. *Situatie van doorgifte of ‘mere conduit’*

Netwerkexploitanten die slechts fungeren als een ‘doorgeefluik’ en providers die enkel de toegang tot een netwerk garanderen kunnen niet worden vervolgd wanneer het materiaal dat ze doorgeven inbreukmakend zou zijn en zelfs al zijn zij daarvan op de hoogte. Er gelden daarbij wel drie voorwaarden: de provider nam niet het initiatief tot de doorgifte, hij heeft de ontvanger van de informatie niet geselecteerd en hij heeft de doorgegeven informatie niet gewijzigd.

2.2. *Situatie van ‘caching’*

Providers die tijdelijk informatie die op het netwerk circuleert opslaan met de bedoeling frequent opgevraagde informatie sneller ter beschikking te stellen, zijn onder bepaalde voorwaarden niet aansprakelijk (bijv. gebruik door een proxyserver). Dit is het geval indien: (i) de informatie niet wordt gewijzigd, (ii) de toegangsvoorwaarden voor de informatie in acht worden genomen (een site die beveiligd is moet ook in haar ‘gecachte’ versie beveiligd zijn), (iii) de provider de gangbare regels inzake de bij-

werking van informatie naleeft, (iv) de provider de gangbare technologie voor het verkrijgen van gegevens over het gebruik van informatie niet wijzigt en (v) de provider prompt de opgeslagen informatie verwijdert of de toegang ertoe blokkeert van zodra hij daadwerkelijk kennis krijgt van de verwijdering van de informatie van haar oorspronkelijke plaats of van zodra een administratieve of gerechtelijke overheid de verwijdering of blokkering heeft bevolen.

2.3. *Situatie van ‘hosting’ (‘safe harbor’)*

Sommige providers bieden aan hun gebruikers de mogelijkheid om inhoud (video, audio, tekst, fotomateriaal, te koop aangeboden goederen, ...) mee te delen die dan op de pagina's van de 'host' wordt opgeslagen. Een hostingprovider is een minder passieve tussenpersoon dan de twee vorige ISPs omdat aan een gebruiker geheugenruimte op de server ter beschikking wordt gesteld die via de dienst van de host algemeen toegankelijk wordt. Zo bewaart RapidShare, als één van de grootste webhosters ter wereld, miljoenen bestanden op zijn servers. Maar ook Belgische providers als Skynet en Scarlet bieden die mogelijkheid. Een ander voorbeeld is de online marktplaats die eBay exploiteert en waarop iedereen goederen te koop kan aanbieden. Stel dat iemand op deze platformen illegaal verkregen werken oplaadt of namaakgoederen te koop aanbiedt?

De regel is dat 'hosting' providers niet aansprakelijk kunnen worden gesteld voor zover aan twee voorwaarden is voldaan.

(1) Allereerst moeten de aangeboden diensten zich beperken tot een neutrale levering van die diensten met behulp van een louter technische en automatische verwerking van de gegevens die door de klanten zijn verstrekt. Van zodra kan worden aangetoond dat de provider een actieve rol heeft die hem in staat stelt kennis te hebben van of controle te verkrijgen over de gegevens die hij opslaat, zal hij niet langer als een hostingdienst maar eerder als een uitgever of redacteur worden beschouwd. In dat geval kan de provider de bijzondere 'safe harbor' bepalingen niet langer inroepen en zal hij moeilijk aan mede-aansprakelijkheid voor inbreuk kunnen ontkomen. Dezelfde conclusie geldt uiteraard voor de providers die zelf content opladen. In 2011 oordeelde het Luxemburgse Hof van Justitie dat eBay, als beheerder van een elektronische marktplaats, niet altijd voldoet aan de definitie van 'hosting' omdat zij soms wel degelijk actief

tussenkomt wanneer ze de door haar klanten-verkopers aangeleverde gegevens verwerkt. De verkopen waartoe de aanbiedingen kunnen leiden, vinden plaats op de door eBay vastgestelde wijze en, indien gewenst, verleent eBay ook bijstand om bepaalde verkoopaanbiedingen te optimaliseren of te bevorderen. Of een tussenpersoon aansprakelijk kan worden gesteld, zal per namaakgeval moeten worden beoordeeld in functie van de neutrale dan wel actieve rol van de provider.

(2) Zelfs indien aan de eerste voorwaarde is voldaan, dan moet vervolgens worden aangetoond dat de provider geen kennis had van het onrechtmatig karakter van het aangeboden materiaal. Van zodra de provider daarvan in kennis wordt gesteld – bijv. omdat een auteursrechthebende dit meldt – moet hij prompt de informatie verwijderen of de toegang tot de site blokkeren wil hij buiten vervolging blijven. Voor providers is het dus heel belangrijk om een duidelijke politiek te voeren waarin zij hun gebruikers er op wijzen dat het niet toegestaan is om onwettige inhoud en/of schadelijke of ongepaste inhoud op te laden.

Een voorbeeld van hoe een dergelijke ‘notice and take down’ procedure werkt, vind je op www.skynet.be/over/gebruiksvoorwaarden. Ook eBay beschikt over een eigen programma – VeRO/Verified Rights Owner – waarmee inbreuken op intellectuele eigendomsrechten kunnen worden gemeld.

In de drie zojuist beschreven gevallen wordt de provider alleen gevrijwaard van mogelijke veroordelingen tot schadevergoeding. Dit belet een rechter echter niet om in gevallen van auteursrechtinbreuk een verbod van doorgifte, een bevel tot het beëindigen van de inbreuk of een bevel tot het nemen van bepaalde voorzorgsmaatregelen uit te spreken die de ISPs zullen moeten opvolgen. Zo besliste een Belgische rechtbank eind 2011 dat Telenet en Belgacom 11 websites die gerelateerd zijn en verwijzen naar de Pirate Bay dienden af te sluiten. Een algemeen bevel aan een internetprovider om bijvoorbeeld een filtersysteem te plaatsen om illegale van legale content te onderscheiden gaat volgens het hoogste gerechtshof in Luxemburg evenwel te ver. Intellectuele rechten zijn weliswaar grondrechten maar daarom niet absoluut. Er moet een evenwicht blijven bestaan met andere grondrechten zoals de vrijheid van ondernemerschap (van een internetprovider), het recht op bescherming van persoonsgegevens van gebruikers en de vrijheid van iedereen om informatie te ontvangen of te verstrekken.

3. Aansprakelijkheid van zoekmotoren

Zoekmotoren zoals Google, Altavista of Yahoo vormen een belangrijke factor in het succes van het internet. Zij zorgen er namelijk voor dat gebruikers, via het ingeven van een zoekwoord, hun weg terugvinden in de grote onoverzichtelijke massa informatie die het internet rijk is. Zij genereren voor gebruikers lijsten met ‘links’ naar webpagina’s waar de door de gebruiker ingetypte zoekterm voorkomt. Kunnen zij aansprakelijk gesteld worden voor het tonen van locaties waar inbreukmakend materiaal kan worden gevonden? In de huidige stand van de wetgeving moet deze vraag ontkennend beantwoord worden omdat ook zoekmotoren zich kunnen beroepen op de aansprakelijkheidsbeperking uitgelegd in punt 2 (‘safe harbor’). Deze beperking geldt namelijk voor elke ‘dienst van de informatiemaatschappij’ of ‘als tussenpersoon optredende dienstverlener’ die een rol vervult met een ‘louter technisch, automatisch en passief’ karakter. De voorwaarde is dus dat de dienst geen kennis of controle heeft over de informatie die wordt doorgegeven of opgeslagen. Geautomatiseerde zoekmotoren voldoen aan die vereisten.

Ook al kan aan zoekmotoren geen actieve controleplicht worden opgelegd, toch is een trend merkbaar waarbij zij zelf bij zoekopdrachten (zoals bijv. ‘bittorrent’) steeds zwaarder filteren op fileshare-diensten die aanzetten tot auteursrechtinbreuken. Google liet alvast eind 2011 weten dat zij bijdraagt aan de strijd tegen piraterij door fileshare-diensten uit Google Instant (waarbij zoekresultaten al tijdens het typen van de zoekterm zichtbaar worden voor gebruikers) en Google Autocomplete (waarbij gebruikers suggesties van veelgebruikte zoekopdrachten krijgen) te censureren. Het gaat hier dus om het wegfilteren van piraat-gerelateerde zoekwoorden.

Niet iedereen wenst dat het materiaal dat op een webpagina wordt geplaatst, door alle of bepaalde zoekmachines wordt geïnventariseerd om het nadien, als antwoord op een zoekterm, via een link of ‘thumbnail’ (foto’s) beschikbaar te maken voor derden. Dit kan je aangeven via bijv. het gebruik van de meta name=”robots” tag in de metatekst van je webpagina of door het maken van een robot.txt bestand (d.i. een tekstbestand (.txt) dat je in de root directory van je site plaatst). De meeste grote zoekmachines (Google, Yahoo, ...) respecteren deze aanwijzingen en houden je pagina – of de delen die je hebt aangegeven – dan uit hun resultaten.

4. Aansprakelijkheid van ‘User-Generated Content platforms’

Enkele jaren geleden ontstond een trend waarbij bedrijven gebruikers uitnodigden om materiaal aan te leveren op een platform dat ze voor dit doeleinde creëerden. Al snel ontstond het succes van de ‘User-Generated Content’ (UGC) platforms die zich onderling onderscheiden door de aard van het materiaal dat ze opslaan. Populaire UGC platforms omvatten YouTube en DailyMotion (video), Facebook en Hyves (persoonlijke informatie), Digg (nieuwsartikelen) en Flickr (foto’s). Ook het platform Wikipedia (kennis) en eBay (informatie over te koop aangeboden goederen) vormen in feite een UGC platform. Deze platforms hebben baat bij hun activiteiten via de inkomsten uit advertenties die steeds mee worden vertoond. Hoe populairder de video of de foto, hoe meer opbrengsten! Ook al staat op de webpagina van de genoemde diensten doorgaans uitdrukkelijk dat gebruikers enkel materiaal kunnen opladen waarvoor zij over de rechten beschikken, toch weet iedereen dat die regel in heel wat gevallen niet wordt nageleefd. Het grote aantal processen dat de laatste jaren tegen YouTube (en dus Google) werd gevoerd, toont dit aan. In 2007 bewees een auteursrechthebbende dat zij op dit platform 150.000 video’s had teruggevonden die 1,5 miljoen keer waren bekeken.

Ook hier rijst aldus de vraag in welke mate UGC diensten mede – want het individu dat het inbreukmakend materiaal oplaadt is uiteraard de eerste schuldige – aansprakelijk zijn voor het gedrag van gebruikers? Voor het antwoord moet opnieuw worden terugverwezen naar de algemene Europese regeling uiteengezet in punt 2.

Als het platform kan worden aangemerkt als een hostingprovider, wiens dienst primair gericht is op het vertonen van content (YouTube, DailyMotion, Wikipedia, ...) of die, naast vooral passieve technische facilitering ook content vertoont (eBay), zal het zich kunnen beroepen op de ‘safe harbor’, d.i. de regeling van de aansprakelijkheidsbeperking. Die regel geldt evenwel slechts op voorwaarde dat de provider materiaal, waarvan wordt gemeld dat het inbreukmakend is, onmiddellijk verwijdert (‘notice and take down’).

Voor echte sociale netwerken als MySpace en Facebook ligt de vraag eventueel moeilijker. Zij bieden een sjabloon-website aan. Zij bepalen hoe de webpagina ingedeeld is en waar gebruikers hun content in moeten plaatsen. De primaire activiteit van deze platforms is niet het opslaan

en vertonen van content, ook al is dat mogelijk, maar wel het faciliteren van communicatie tussen een specifiek publiek. In welke mate zij zich op de ‘safe harbor’ bepaling kunnen beroepen, is nog onduidelijk.

De hierboven beschreven analyse m.b.t. aansprakelijkheid van UGC platforms moet met omzichtigheid worden behandeld omdat nog geen gezaghebbende uitspraken van Belgische rechtbanken voorhanden zijn.

5. Aansprakelijkheid van andere tussenpersonen (P2P-situaties)

Men mag de gewone ISPs niet op één lijn stellen met de providers van peer-to-peer (P2P) technologie waarmee gebruikers onderling bestanden kunnen uitwisselen (bijv. Kazaa, BitTorrent, eMule, FrostWire). Ook hier bestond jaren onzekerheid over de vraag naar hun medeverantwoordelijkheid voor inbreuken die met gebruik van hun programma's worden gepleegd. De eerste generatie-systemen (Napster) stilleggen, bleek voor rechthebbenden niet zo moeilijk omdat die technologie werkt via databanken die opgeslagen zijn op centrale servers. Er werd hier dus door de provider zelf een illegale kopie bewaard. De rechtbanken hadden er dan ook weinig moeite mee om Napster in 2001 te veroordelen op grond van medeplichtigheid en medeaansprakelijkheid voor de inbreuken gepleegd door de individuele gebruikers. De latere generaties van peer-to-peer technologie, zoals Gnutella, Kazaa, Morfeus en eDonkey gebruiken echter geen centrale servers meer en maken dus zelf geen kopieën. In 2005 besloot het Amerikaanse Hoogste Gerechtshof, in een zaak van MGM tegen Grokster en StreamCast Networks (Morfeus), opnieuw tot aansprakelijkheid van deze providers en die houding lijkt de huidige trend te hebben gezet.

Zelfs met de enkele successen die de rechthebbenden via de rechtbanken hebben geboekt, lijkt de strijd tegen illegale uitwisselingen via P2P-technologieën op dweilen met de kraan open. In enkele landen, zoals Frankrijk, heeft de wetgever recent strengere maatregelen genomen die opnieuw de individuele internaut viseren wanneer die in de fout gaat. Het gaat om een systeem met de veelzeggende naam “three strikes and you're out” waarbij, na twee verwittigingen, bij het vaststellen van een derde inbreuk de toegang tot de dienst wordt afgesloten. De Belgische wetgever heeft ook initiatieven aangekondigd maar het blijft onduidelijk in welke richting die zullen gaan.

Uiteraard kunnen providers van P2P-systemen enkel aansprakelijk worden gesteld voor zover illegale bestanden worden uitgewisseld. Er is niets mis met het systeem van P2P als dusdanig maar wel met de inhoud die wordt aangeboden en geruild. Er worden vandaag, ofschoon nog onvoldoende, legale systemen aangeboden waarmee je, via een abonnement of pay-per-item, muziek of ander materiaal van het internet kan af-laden (bijv. iTunes) of ruilen. De providers van dergelijke diensten bieden enkel inhoud aan waarvoor ze voorafgaandelijk de rechten hebben verkregen ('rights clearance').

G. Technische beveiligingen en elektronische informatie betreffende het beheer van rechten

1. Technische voorzieningen (DRM)

Meer en meer worden beschermde werken, databanken en prestaties elektronisch beveiligd, in die zin dat door deze beveiliging, ook wel technische voorzieningen genoemd, handelingen m.b.t. deze werken en prestaties, die door de rechthebbenden niet zijn toegestaan, worden onmogelijk gemaakt of beperkt worden. Bij de hier bedoelde beveiligingstechnieken moet bijv. gedacht worden aan controlesystemen op de toegang, kopieerbeveiligingen, versluiering en encryptiemethoden zoals elektronische sloten of smart cards. Vaak zijn die verschillende functies samen aanwezig in de zogenaamde 'DRM-systemen' (Digital Rights Management Systems).

In de auteurswet wordt de omzeiling, zoals bijv. het neutraliseren, desactiveren, onwerkbaar maken of manipuleren, van dergelijke doeltreffende technische voorzieningen strafbaar gesteld. Deze strafbaarstelling geldt evenwel slechts wanneer men weet of redelijkerwijs behoort te weten dat men omzeilt en weet of redelijkerwijze behoort te weten dat deze omzeiling het plegen van inbreuken op het auteursrecht en de naburige rechten kan vergemakkelijken. Het is trouwens zo dat de omzeiling van technische voorzieningen wordt vermoed het plegen van inbreuken op auteursrechten en naburige rechten te vergemakkelijken.

De auteurswet stelt niet alleen de omzeiling van technische voorzieningen strafbaar, maar bevat ook een verbod tot fabricatie en in de handel brengen van uitrustingen die duidelijk tot doel hebben de omzeiling mogelijk te maken of te vergemakkelijken. Dit geldt in de regel zelfs indien men geen commerciële doeleinden nastreeft.

Een probleem is dat de hier besproken technische voorzieningen kunnen beletten dat de begunstigden van een uitzondering (bijv. citeren, educatief gebruik, actualiteitsverslaggeving) toegang krijgen tot het werk dat ze voor een toegestaan doel willen gebruiken. Dit is moeilijk aanvaardbaar. Daarom voorziet de auteurswet dat de rechthebbenden binnen een redelijke termijn vrijwillige maatregelen moeten nemen om ervoor te zorgen dat de nodige middelen aan de gebruikers van een werk of prestatie worden verschaft om van bepaalde in de auteurswet voorziene uitzonderingen te kunnen genieten. Degelijke vrijwillige maatregelen kunnen o.a. bestaan uit overeenkomsten met bepaalde groepen gebruikers zoals universiteitsbibliotheken die een afzonderlijke toegangscode verkrijgen. Indien de rechthebbenden niet binnen een redelijke termijn vrijwillige maatregelen nemen, kan hen via een gerechtelijke procedure het nemen van passende maatregelen worden opgelegd die toelaten van deze uitzonderingen te genieten. Deze verplichting bestaat enkel m.b.t. de uitzonderingen betreffende bloemlezingen; het kopiëren voor eigen gebruik; het gebruik in het kader van onderwijs- en onderzoeksdoeleinden; reproducties voor het behoud van het patrimonium; tijdelijke opnames door omroeporganisaties; gebruikshandelingen ten behoeve van mensen met een handicap; reproducties van uitzendingen door bepaalde sociale instellingen; en de specifieke uitzonderingen i.v.m. auteursrechtelijk beschermde databanken. Deze laatste regeling die wil toezien op de mogelijkheid van een toepassing van de genoemde uitzonderingen geldt wel niet voor werken en prestaties die via technieken zoals pay-per-view en on demand ter beschikking worden gesteld.

Het gebruik van de hoger genoemde technische voorzieningen mag de rechtmatige verkrijgers van werken en prestaties niet beletten deze werken en prestaties overeenkomstig hun beoogde doel te gebruiken. Indien dit toch het geval zou zijn, kan een aanpassing van de technische voorzieningen via een gerechtelijke procedure afgedwongen worden.

Wat *computerprogramma's* betreft geldt er een specifieke regeling i.v.m. de zojuist besproken problematiek. Enkel diegenen worden gestraft die

middelen in het verkeer brengen of voor commerciële doeleinden bezitten die uitsluitend bestemd zijn om de ongeoorloofde verwijdering of ontwijking van technische voorzieningen ter bescherming van beschermde computerprogramma's te vergemakkelijken. De daad van het omzeilen zelf is vandaag – maar de Europese Unie kan daar snel verandering in brengen – niet strafbaar.

2. Elektronische informatie over werken

Beschermde werken en prestaties die zich op digitale dragers, zoals bijv. dvd's en cd rom's, op het internet of andere elektronische netwerken bevinden, bevatten zeer vaak elektronische informatie die deze werken of deze prestaties identificeren, dan wel de auteur(s) of rechthebbende(n) identificeren, of de voorwaarden en modaliteiten bevatten betreffende het gebruik van deze werken en prestaties. Deze elektronische informatie wordt vaak ook zichtbaar bij de publieke mededeling van deze werken en prestaties bijv. op het scherm van je computer. Zij kan bijv. bestaan uit de identificatie met woorden van het werk of de auteur(s), numerieke identificatiecodes, merken en logo's, een ISBN code of een gebruikslicentie die het werk begeleiden. Ook deze elektronische informatie vormt vaak een onderdeel van 'Digital rights management' (DRM) of 'Informatie betreffende het beheer van rechten'.

De auteurswet stelt twee groepen handelingen strafbaar. Vooreerst gaat het om het opzettelijk en op ongeoorloofde wijze verwijderen, wijzigen of manipuleren van de genoemde elektronische informatie. Daarnaast is strafbaar eenieder die opzettelijk en op ongeoorloofde wijze werken of prestaties, waarvan op ongeoorloofde wijze de genoemde elektronische informatie is verwijderd of gewijzigd, verspreidt, invoert ter verspreiding, uitzendt, publiek mededeelt, of beschikbaar stelt aan het publiek. Er moet dan wel bewezen zijn dat die persoon wist of redelijkerwijze behoorde te weten dat hij zodoende aanzet tot een inbreuk op het auteursrecht of een naburig recht of dat hij een dergelijke inbreuk mogelijk maakt, vergemakkelijkt of verbergt. Aangenomen wordt dat deze regeling ook toepassing vindt m.b.t. auteursrechtelijk beschermde software.

VII. NOG VERDERE VRAGEN?

Dit boek heeft niet de ambitie om alle vragen op te lossen of in te gaan op alle relevante details. Voor meer informatie kan je terecht:

Op volgende internetsites:

Belgische dienst voor de intellectuele eigendom:

http://economie.fgov.be/nl/ondernemingen/Intellectuele_Eigendom/

Kunstenloket

www.kunstenloket.be/advies/

Vlaams Ministerie voor Onderwijs en Vorming

<http://www.ond.vlaanderen.be/auteursrechten/links/>

De webpagina's van de vennootschappen voor het beheer van auteursrechten

⇒ De overkoepelende vennootschappen:

- o Reprobel: organisatie die in België belast is met de inning en de verdeling van de vergoedingen voor reprografie en openbaar leenrecht – www.reprobel.be
- o Auvibel: organisatie die in België belast is met de inning en de verdeling van de vergoedingen voor privé-kopie

⇒ De individuele vennootschappen (niet-exhaustieve lijst)

- Sabam: auteurs, componisten en uitgevers – www.sabam.be
- Sofam: auteurs in het domein van de visuele kunsten – www.sofam.be
- Uradex: naburige rechten van uitvoerende kunstenaars – www.uradex.be
- Simim: naburige rechten van producenten – www.simim.be
- JAM: auteursrechten van journalisten – www.saj.be
- Assucopie: reprografierechten van educatieve, wetenschappelijke en universitaire auteurs – www.assucopie.be
- Scam: auteurs van documentaires – www.sacd.be
- Sacd: auteurs van audiovisuele werken en van podiumkunsten – www.sacd.be

- Semu: uitgevers van bladmuziek – www.semu.be
- Agicoa: audiovisuele producenten – www.agicoa.org
- VEWA: Vereniging van Educatieve en Wetenschappelijke Auteurs – www.cer-leuven.be/cerleuven/vewa/index.htm

In volgende (gespecialiseerde) boeken:

F. Brison en H. Vanhees (eds.), *Huldeboek Jan Corbet. De Belgische auteurswet. Artikelsgewijze commentaar*, Larcier, Brussel, 3de herwerkte uitgave, 2012.

F. Gotzen en M-C. Janssens, *Wegwijs in het intellectueel eigendomsrecht*, Vandenberghe, Brussel, 2009.

A. Berenboom, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, Larcier, Brussel, 2008.

F. De Visscher en B. Michaux, *Précis du droit d'auteur et des droits voisins*, Bruylant, Brussel, 2000.